

Årsrapport 2015

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Foto: P.M. Hansen, NAV Vestfold

Innhold

1	Leders beretning	4
2	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	5
2.1	NAV's oppgaver.....	6
2.2	NAV's organisasjon.....	7
2.3	Tjenester i NAV.....	8
2.4	Nøkkeltall.....	9
2.5	Viktige hendelser i 2015.....	10
3	Aktiviteter og resultater	11
3.1	Et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv.....	12
3.2	Sikre økonomisk trygghet.....	22
3.3	Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem.....	30
3.4	Trygge rammer for familiene.....	33
3.5	Et sterkere sosialt sikkerhetsnett.....	33
3.6	En brukerorientert, effektiv og helhetlig arbeids- og velferdsforvaltning.....	35
3.7	Ressursstyring, ressursbruk og effektivitet.....	40
3.8	Modernisering.....	41
3.9	Videreutvikling av partnerskapet.....	43
4	Styring og kontroll	44
4.1	Overordnet vurdering av styring og kontroll.....	45
4.2	Risikostyring og internkontroll.....	45
4.3	Økonomioppfølging og regnskap.....	46
4.4	Om vesentlig styringsvikt, feil og mangler avdekkes.....	46
5	Vurdering av framtidsutsikter	48
5.1	Omverdensanalysen for NAV.....	49
5.2	Oljenedtur og høy innvandring.....	49
5.3	Utviklingen i mottakere på helserelaterte ytelser.....	50
5.4	Økte forskjeller og større leveårsutfordringer blant utsatte grupper.....	50
6	Årsregnskap	51
6.1	Ledelseskommentarer til regnskapet.....	52
6.2	NAV's Årsregnskap 2015.....	53
6.3	Artskontooppstilling.....	61
7	Figurer og tabeller	79

1 Leders beretning

2015 var preget av kraftig økning i arbeidsledigheten i noen regioner og bransjer og svak nedgang i registrert ledighet i andre regioner. Til tross for økt arbeidsledighet er andelen som kommer i arbeid høyere enn i 2014. Blant de nye ledige er det mange som er godt kvalifisert og som finner seg nytt arbeid. Blant personer med nedsatt arbeidsevne er det nå flere som arbeider deltid i kombinasjon med ytelser fra NAV. En positiv utvikling innen både markedsarbeid, brukeroppfølgning og bruk av arbeidsrettede virkemidler kan ha bidratt til dette.

Tiltaksgjennomføringen var innenfor målsettingen i 2015. Samtidig som bruken av tiltak i ordinært arbeidsliv har økt, innebærer dette et bedre tilbud til brukerne sammenliknet med 2014. Unge under 30 år er den gruppen som er høyest prioritert i NAV, både i det daglige tjenestetilbudet og gjennom særskilte satsinger. Andelen med oppfølging er betydelig høyere for ungdom enn for brukere generelt. De har også høyere tiltaksintensitet.

NAV-kontorene ble i 2015 bedt om å følge opp sykmeldte tettere og håndheve aktivitetskravet. Den foreløpige evalueringen kan tyde på at sykefraværet går ned og at flere

opprettholder kontakten med arbeidslivet. Vi må bli flinkere til å bygge på brukernes ressurser. For å øke inkluderingen i arbeidslivet er det igangsatt en rekke forsøk og utviklingstiltak. Vi har i 2015 lagt vekt på å sikre sammenheng mellom forsøk/utvikling, evaluering og gjennomføring, slik at gode erfaringer tas i bruk raskere og mer konsekvent.

En stadig større andel av NAVs tjenester er tilgjengelig digitalt. I 2015 har vi levert en rekke løsninger som har forbedret den digitale brukerdialogen. Antallet digitale søknader har økt. Digitale løsninger gir brukerne mer hjelp og større trygghet. NAV får færre spørsmål om utfylling, og søknadene som kommer inn er mer komplette. Dette gjør at NAV-kontorene får frigjort mer tid til oppfølging av

arbeidssøkere som trenger bistand fra NAV. Forvaltningsenhetene slipper på sin side å etterlyse opplysninger til søknaden.

NAV har hatt god måloppnåelse på ytelsesområdet i 2015. Totalt antall saker til behandling var på samme nivå som i 2014, men økte for dagpenger og for saker med utlandstilsnitt. Produksjonen er stabil, og vi når kravene til saksbehandlingstid på de fleste områder. Antall uføretrygd-saker til behandling er redusert og uføreforhøringen er ferdig implementert.

Vi legger til rette for økt effektivitet i ytelsesbehandlingen ved å behandle hver ytelse ved færre enheter, slik at vi får større og mer kompetente fagmiljøer. Etter vår vurdering har spesialiseringen så langt ført til mer likhet i faglig praksis og saksbehandlingstid. For å bedre håndteringen av saker med utlandstilsnitt, startet vi høsten 2015 en prosess for å samle saksbehandlingen av nasjonale saker og utlandssaker for hver ytelse i samme enhet. Dette utviklingsarbeidet skal være gjennomført innen utgangen av 2016.

Brukerundersøkelsene viser at brukernes samlede tilfredshet med NAV var på samme nivå i 2015 som i 2014. Arbeidsgiverne er litt mer tilfreds med NAVs tjenester i 2015 enn for tidligere år. Vi vil fortsette arbeidet med å forbedre og effektivisere etatens brukerrettede tjenester.

En fortsatt økning i arbeidsledigheten etter årsskiftet har medført økt etterspørsel etter våre tjenester og ytelser, samtidig som de regionale og bransjemessige forskjellene opprettholdes. Vi legger vekt på at folk skal ha god tilgang til tjenester

og ytelser de har behov for og krav på - og de skal få informasjon om de muligheter som finnes andre steder der arbeidsmarkedet er bedre. God informasjon om arbeidsmarkedet til våre brukere er en god start på å øke mobiliteten.

Oslo, 15. mars 2016

Sigrun Vågeng

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2.1 NAVs oppgaver

Arbeids- og velferdsetaten har ansvaret for gjennomføringen av sentrale deler av arbeids- og velferdspolitikken.

Arbeids- og velferdsetaten utgjør, sammen med de delene av kommunens tjenester som inngår på det enkelte AV-kontor, arbeids- og velferdsforvaltningen. NAV yter tjenester i alle kommuner i landet.

En stadig større andel av NAVs tjenester er tilgjengelige digitalt. NAV har en egen kanalstrategi for å sikre at vår brukerkontakt er effektiv og brukervennlig innen de rammer som gjelder (lovverk og økonomi). Grunnlaget for de konkrete tjenestene som NAV yter, ligger i den årlige budsjettproposisjonen til Stortinget og i det årlige tildelingsbrevet fra Arbeids- og sosialdepartementet

De viktigste hovedmålene for NAV i 2015:

- Et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv
- Sikre økonomisk trygghet
- Et sterkere sosialt sikkerhetsnett
- En brukerorientert, effektiv og helhetlig arbeids- og velferdsforvaltning

Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen

Formålet med loven er å legge til rette for en effektiv arbeids- og velferdsforvaltning tilpasset den enkeltes og arbeidslivets behov og basert på en helhetlig og samordnet anvendelse av arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen og andre lover som forvaltes av arbeids- og velferdsforvaltningen.

Lov om arbeidsmarkedstjenester

Lovens formål er å bidra til å oppnå et inkluderende arbeidsliv gjennom et velfungerende arbeidsmarked med høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet. Lover sier blant annet at arbeidsgiver skal melde inn ledig stilling til Arbeids- og velferdsetaten.

Lov om folketrygd

Folketrygdens formål er å gi økonomisk trygghet ved å sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall.

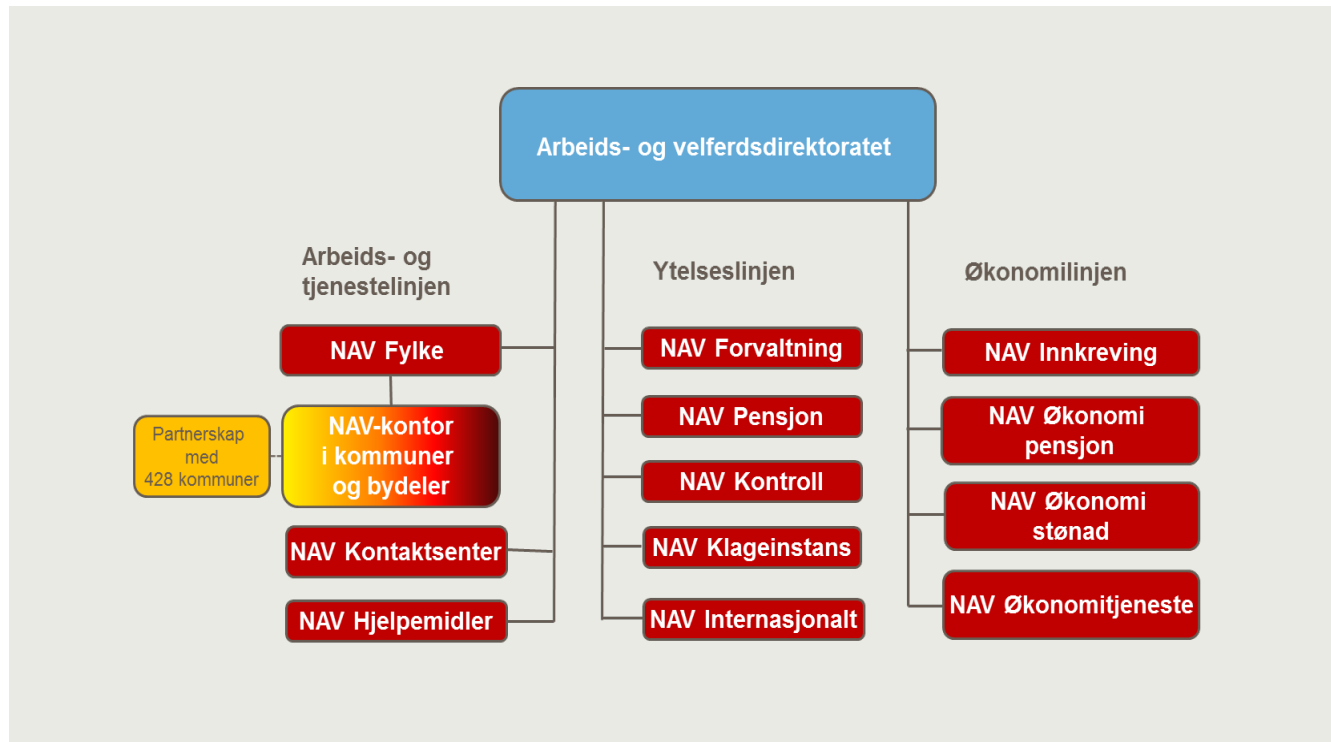
Lov om sosiale tjenester i NAV

Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.

2.2 NAVs organisasjon

Arbeids- og velferdsetaten er underlagt Arbeids- og sosialdepartementet. Etaten brukes som benevnelse på den

statlige delen av NAV, mens forvaltningen benyttes om den totale organisasjonen som inkluderer partnerskapet med kommunene. Gjennom samarbeidsavtalene med hver enkelt kommune tilbyr NAV-kontoret en rekke kommunale tjenester.

Tabell 1. Nøkkeltall fra årsregnskapet (beløp i 1000 kr)

	2013	2014	2015
Gjennomsnittlig antall årsverk	13 258	13 544	13 614
Samlet tildeling post 01-99	382 271 927	402 011 535	430 985 287
Utnyttelsesgrad post 01-29	98,3 %	99,5 %	99,7 %
Driftsutgifter*	11 816 357	12 210 640	12 211 838
Lønnsandel av driftsutgifter*	67,2 %	69,1 %	71,2 %
Lønnsutgifter pr. årsverk*	598,5	622,8	638,5

* Beregningsmetoden ble endret i 2014 i tråd med endringene i økonomibestemmelsene og DFØs veileder. Driftsutgifter, lønnsandel og lønnsutgifter for 2013 er justert i tråd med ny beregningsmetode. I oppstillingen er det «utbetalinger til drift» som klassifiseres som driftsutgifter (se kap. 6.3 Artskontooppstilling). Disse beløpene vil derfor avvike noe fra det som omtales som driftsbudsjettet (kapittel 605, post 01 og 45). Se kap. 6 for nærmere beskrivelse av budsjett og regnskap

2.3 Tjenester i NAV

Tjenester rettet mot arbeid	Ytelser fra folketrygden	Sosiale tjenester og ytelser
<p>NAV har tjenester som er rettet både mot arbeidsgivere og arbeidssøkere. Vi tilbyr arbeidsgivere tjenester som CV-base, rekrutteringstjenester, samarbeid om opplæringstiltak og bistand til sykefraværsoppfølging. En viktig del av rådgivningen er også å informere om regler ved oppsigelser, permittering og omstilling.</p> <p>Arbeidssøkere tilbys bistand for å komme i arbeid. NAV har en omfattende database over ledige stillinger og en CV-database for arbeidssøkere. Vi kan tilby arbeidsrettede tiltak for dem som trenger det og mer omfattende tiltak for personer som står lengre unna arbeidsmarkedet.</p> <p>Hjelpemiddelsentralene tilbyr hjelpemidler over hele landet, både til dagligliv og arbeid.</p> <p>Vi legger vekt på å tilby møteplasser for bedrifter og jobbsøkere, blant annet jobbmesser. Gjennom EURES-samarbeidet tilbyr vi formidling i hele EØS-området.</p>	<p>NAV forvalter en rekke arbeidsrelaterte ytelser, de viktigste er dagpenger, sykepenger, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd.</p> <p>Den største offentlige ytelsen vi forvalter, er alderspensjon.</p> <p>Vi forvalter også flere familieytelser, som foreldrepenger, kontantstøtte, barnetrygd og stønad til enslige forsørgere.</p> <p>De fleste ytelsene kan man søke gjennom digitale kanaler, via «Ditt NAV» på nav.no.</p>	<p>Gjennom partnerskapet med kommunen tilbyr NAV-kontoret veiledning, økonomiske ytelser, gjeldsrådgivning, kvalifiseringsprogram og hjelp til å skaffe bolig.</p> <p>Det kan variere noe mellom kommunene hvilke tjenester som ytes gjennom NAV-kontoret.</p>

2.4 Nøkkeltall

I 2015 var 3,0 % av arbeidsstyrken helt ledige i gjennomsnitt. Tilsvarende tall for 2014 var 2,8 %. Dette tilsvarer om lag 80 000 personer. I alt ble 324 000 arbeidssøkere registrert hos NAV i løpet av 2015, av disse var 225 000 helt ledige.

Det ble utbetalt 450,9 mrd. kroner for de ytelsene NAV forvalter/utbetaler i 2015. Det er en økning på 30,8 mrd.

kroner fra 2014. Den største utgiftsveksten gjelder alderspensjon og uføretrygd som har bidratt med en utgiftsøkning på 24,2 mrd. kroner. Dagpenger, sykepenger og foreldrepenge har til sammen hatt en utgiftsøkning på 4,3 mrd. kroner. For uføretrygd skyldes mesteparten av økningen uføreforhøringen, og at uføretrygdene fra 2015 fikk økt bruttoyttelse som kompensasjon for endringer i skattereglene. Øvrig utgiftsøkning i 2015 skyldes i hovedsak befolkningsvekst, lønnsvekst og økning i antall arbeidsledige.

Tabell 2. Nøkkeltall arbeid og tjenester

Nøkkeltall	2014	2015
Sysselsatte (Kilde SSB)	2 650 000	2 660 000
Helt ledige registrert hos NAV (antall - årsgjennomsnitt)	75 000	80 846
Helt ledige (andel - årsgjennomsnitt)	2,8 %	3,0 %
Utlyste stillinger i NAVs database	197 900	202 170
Ungdomsledighet under 20 år (årsgjennomsnitt)	2 119	2 009
Ungdomsledighet 20-29 år (årsgjennomsnitt)	22 574	23 574
Langtidsledighet over 6 mnd. (årsgjennomsnitt)	19 619	20 864
Deltakere på kvalifiseringsprogram (kommunalt tiltak)	5 700	5 700
Personer med nedsatt arbeidsevne ¹	204 000	202 712
Arbeidssøkere på tiltak ²	12 700	12 900
Personer med nedsatt arbeidsevne på tiltak ³	54 900	59 900

Tabell 3. Nøkkeltall ytelser fra NAV 2014-2015

Ytelse/ tilskudd	Mottakere		Utbetaling (mill.kr.)	
	2014	2015	2014	2015
Dagpenger	58 792	67 161	11 597	13 764
Alderspensjon	837 525	868 513	179 197	190 563
Uføretrygd	311 875	314 748	63 829	76 633
Sykepengetilfeller ⁴	718 593	729 796	38 371	39 534
Kontantstøtte	16 199	15 749	35 799	1 640
Arbeidsavklaringspenger	157 333	150 931	35 451	35 020
Barnetrygd	671 232	673 202	15 139	15 113

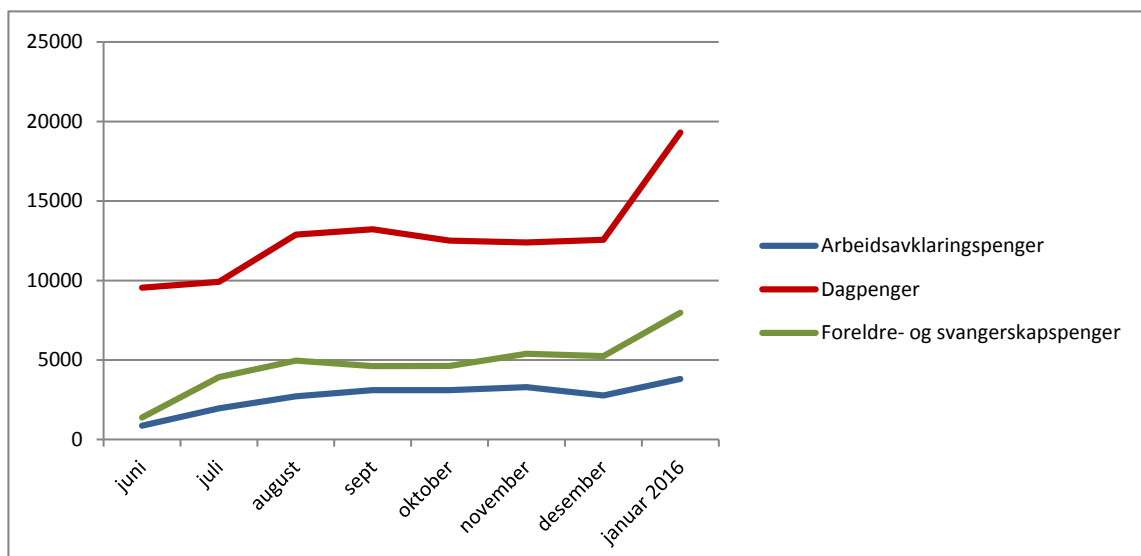
¹ Antall registrerte per utgangen av året

² Årsgjennomsnitt

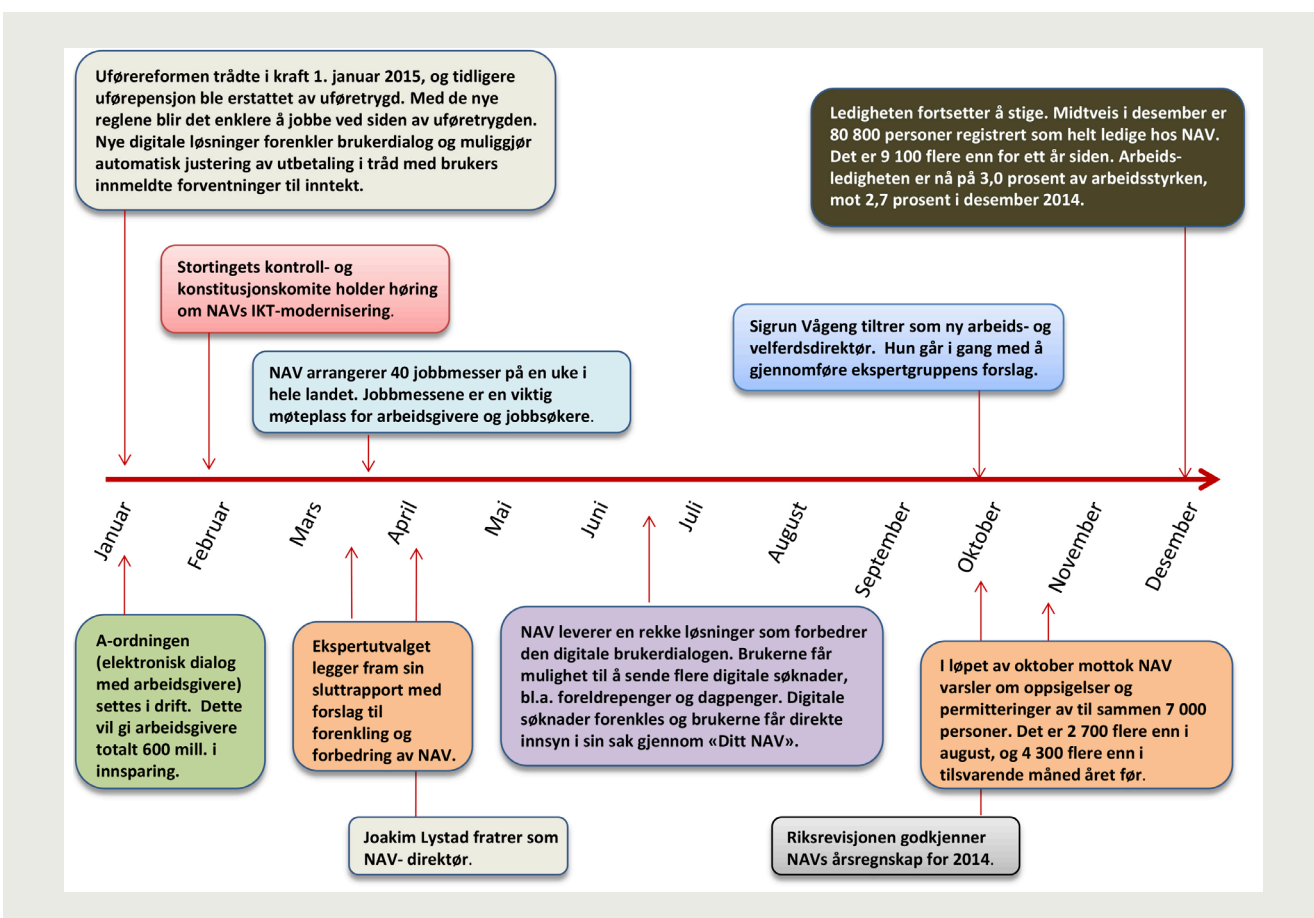
³ Årsgjennomsnitt

⁴ En person kan ha flere sykefravær i løpet av året

Figur 1. Utviklingen i antall brukere av nye selvbetjeningsløsninger levert i 2014 og 2015

2.5 Viktige hendelser i 2015

3 Aktiviteter og resultater

3.1 Et velfungerende arbeidsmarked med høy sysselsetting, lav ledighet og et inkluderende arbeidsliv

Overordnet vurdering av måloppnåelse

2015 var i stor grad vært preget av to utviklingstrekk: økende arbeidsledighet med historisk store geografiske variasjoner og økt tilstrømming av flyktninger. Begge deler har stor samfunnsmessig betydning og NAV har en sentral rolle.

Til tross for økt arbeidsledighet er andelen med overgang til arbeid høyere i 2015 enn i 2014. Årsaken til dette er sammensatt. Den økte ledigheten er i hovedsak på kysten av Sør- og Vestlandet, og knyttet til nedbemanning i oljesektoren. Andre steder i landet er det lavere ledighet og større etterspørsel etter arbeidskraft. Blant de ledige er det mange som er godt kvalifisert og som finner seg nytt arbeid relativt raskt. Blant personer med nedsatt arbeidsevne er det nå flere som arbeider deltid i kombinasjon med ytelser fra NAV.

Det har vært en klar bedring av markedsarbeidet i 2015. Flere arbeidsgivere fikk bistand fra NAV, det ble inngått flere nye rekrutteringsavtaler og det ble arrangert jobbmesser. Økt tilgang av direkte meldte stillinger til NAV og en sterk økning i antall formidlinger kan indikere at arbeidsgivere nå har større tillit til NAVs tjenester. For å møte den økende ledigheten i deler av landet, har NAV etablert en "mobilitetsgruppe" på tvers av fylkene som sikrer god beredskap og gir bistand ved omstilling og nedbemanning. Det legges vekt på å møte arbeidsgivere på en helhetlig og koordinert måte, gjennom blant annet et sterkere samarbeid mellom NAV-kontor og NAV Arbeidslivssenter.

I oppfølgingsarbeidet er det en større bevissthet om betydningen av tidligere inngripen, økt arbeidsretting og å få bruker til å se egne muligheter og eget ansvar gjennom blant annet håndheving av aktivitets-/mobilitetskravet. For å øke inkluderingen i arbeid, er det en rekke forsøk- og utviklingstiltak i gang. Foreløpig evaluering av tidlig sykefraværsoppfølging kombinert med håndheving av aktivitetskrav kan tyde på at dette gir effekt ved at sykefraværet reduseres samt at flere opprettholder kontakten med arbeidslivet gjennom økt bruk av gradert sykmelding.

Tiltaksgjennomføringen er godt innenfor målsettingen. Samtidig som bruken av tiltak i ordinært arbeidsliv har økt innebærer dette et bedre tilbud til brukerne sammenlignet med 2014.

Unge under 30 år er den gruppen som i størst grad er prioritert gjennom NAVs tjenestetilbud, både gjennom ordinær drift og gjennom særskilte satsinger. Andelen med oppfølging er betydelig høyere for ungdom enn for brukere generelt. De har også høyere tiltaksintensitet.

Det arbeides kontinuerlig med kompetanseheving av egne ansatte. God veilednings-, inkluderings-, og markedskompetanse vil bidra til ytterligere kvalitetsforbedring og er nødvendig for å styrke brukeropplevelsen, og for å øke overgangen til arbeid.

For å sikre bedre service og tilgjengelighet til NAVs tjenester, og å effektivisere brukerdialogen, er det i gang arbeid med å forenkle arbeidsprosesser/prosedyrer i etaten, tilby brukerne flere digitale tjenester og å øke selvbetjeningsgraden.

NAVs arbeid i 2015 og de resultater vi har oppnådd så langt gir oss et godt utgangspunkt for å møte økte forventninger og behov fra våre brukere.

Styringsparametere

Styringsparameter/mål	2014	2015	Kommentarer
Andel stillinger meldt til Arbeids- og velferdsetaten med tilvisning skal øke sammenlignet med 2014.	89 %	87 %	Flere stillinger meldt NAV, derfor lavere andel. Antall tilvisninger har økt
Andel virksomheter som har fått arbeidsmarkedsbistand fra Arbeids- og velferdsetaten skal øke sammenlignet med 2014.	17 %	19 %	Markedsarbeidet er høyt prioritert og dette øker vår bistand
Andel arbeidssøkere med overgang til arbeid skal øke sammenlignet med 2014.	55 %	59 %	Nedbemanning i oljesektoren har medført flere arbeidssøkere med høyere utdanning
Andel ungdom i alderen 20-29 år med vedtak om situasjonsbestemt innsats som har overgang til arbeid eller utdanning skal øke.			Har ikke tilgang til data om utdanning
Andel personer med nedsatt arbeidsevne med overgang til arbeid skal øke sammenlignet med 2014.	41 %	42 %	God måloppnåelse
Andel ungdom i alderen 20-29 år med vedtak om spesielt tilpasset innsats som har overgang til arbeid eller utdanning skal øke.			Har ikke tilgang til data om utdanning
Andel personer med nedsatt arbeidsevne som har fått oppfølging, herunder individuell oppfølging siste seks måneder, skal minst ligge på samme nivå som 2014 (årgjennomsnitt).	80 % - 71 %	83 % - 71 %	Bedre rutiner og kompetanse i oppfølgingsarbeidet
Ventetiden fra oppfølgingsvedtak og fram til tiltaksstart for personer med behov for spesielt tilpasset innsats skal reduseres sammenlignet med 2014.	234 dager (median)	200 dager (median)	Se forrige merknad
Andel graderte sykmeldte på 12 ukers tidspunkt skal øke sammenlignet med 2014.	40 %	41 %	Økt fra 2. halvår, kan tyde på effekt av tidligere inngripen i sykefraværsoppfølgingen
Innenfor tildelt budsjettramme på kap. 634, post 76 legges det opp til om lag 60 500 tiltaksplasser i gjennomsnitt på årsbasis. Om lag 12 000 tiltaksplasser skal innrettes mot ledige, mens om lag 48 500 plasser, inkludert 500 plasser knyttet til forsøket med AAP som lønnstilskudd, innrettes mot personer med nedsatt arbeidsevne. For å ivareta nødvendig fleksibilitet vil departementet tillate et tiltaksnivå på årsbasis innenfor et intervall på +/- 3 prosent av det totale måltallet på 60 500 tiltaksplasser.*	- 6,5 % (avviks- krav: +/-5%)	- 1 % (avviks- krav: +/-3%)	Tett oppfølging av tiltaksgjennomføringen: Resultat godt innenfor kravet.
Innenfor tildelt budsjettramme på kap. 634 post 77 legges det opp til om lag 9 400 tiltaksplasser i gjennomsnitt på årsbasis. For å ivareta nødvendig fleksibilitet vil departementet tillate et tiltaksnivå på årsbasis innenfor et intervall på +/- 3 prosent av det totale måltallet	+3 % (avviks- krav: +/-5%)	+ 3 % (avviks- krav: +/-3%)	Tett oppfølging av tiltaksgjennomføringen: Resultat innenfor kravet.

* Det er sannsynligvis brudd i statistikken som gjelder overgang til arbeid fra begynnelsen av 2015.

* Kravet fra ASD om at avvik fra tildelt tiltaksnivå ikke skal overstige: +/- 5 % i 2014, og +/-3 % i 2015.

Kontakt med arbeidslivet og arbeidsrettede tiltak

I 2015 fikk vi økt arbeidsledighet med historisk store geografiske variasjoner. Det har også vært sterkt økning i antall permitteringer. Der er spesielt områdene langs kysten på Sør-, og Vestlandet til og med Sør-Trøndelag som har ledighetsøkning, mens innlandet og Nord-Norge har stabilitet eller ledighetsnedgang. Fra desember 2014 til desember 2015 hadde Rogaland en ledighetsøkning på over 80 prosent, mens for eksempel fylker som Hedmark og Oppland opplevde nedgang. Ledighetsøkningen skyldes i stor grad nedbemanning i oljerelatert sektor og ringvirkninger for leverandører til denne sektoren.

Markedsarbeidet

For å håndtere ledighetssituasjonen har NAV etablert en egen "mobilitetsgruppe" som sikrer god bistand på tvers av fylkene, i tillegg til at samtlige fylker har god beredskap ved omstilling, permittering og nedbemanning. NAV-kontorene synes å ha god oversikt, de er i kontakt med bedriftene, informerer om hva NAV kan bidra med og tilbyr og avtaler bistand ved behov. Det er også målrettet rekrutteringssamarbeid mellom enkelte fylker, noe som vil kunne øke graden av yrkesmessig og geografisk mobilitet.

I 2015 økte andelen direkte meldte stillinger til NAV med 34 prosent, noe som kan indikere at det blant arbeidsgiverne nå er større tillit til NAV. Den økte stillingstilgangen har medført en noe redusert tilvisningsandel. Antall tilvisninger har imidlertid økt, og det har også vært en sterk økning i antall formidlinger. 19 prosent av virksomhetene fikk arbeidsmarkedsbistand fra NAV, en økning på to prosentpoeng sammenlignet med 2014.

Systematisk arbeidsgiverkontakt er viktig for å få best mulig kunnskap om arbeidsgivers etter-spørsmål etter arbeidskraft og for å øke tilfanget av ledige stillinger. Det er kontakt med bedriftene lokalt og regionalt og det arbeides målrettet med rekruttering (eks. gjennom rekrutteringsavtaler) og formidling. Arbeidsgivere inviteres til frokostmøter med temaer knyttet til rekruttering og arbeidsmarked. Det arrangeres jobbmesser, både sentralt initierte og lokale/regionale messer. Mange fylker foretrekker å arrangere mindre, bransjerettede messer fremfor store åpne messer som har et stort antall jobbsøkere med svært forskjellig rkesbakgrunn og kvalifikasjoner. I følge fylkene gir mindre, bransjerettede messer som er skreddersydd et bedre formidlingsresultat.

EURES er en integrert tjeneste i NAV og inngår som en del av markedsarbeidet i fylkene. Tjenesten skal bidra til å rekruttere etterspurt arbeidskraft fra EU/EØS-området og Sveits når den ønskede kompetansen/arbeidskraften ikke kan skaffes i Norge, og bistå med informasjon til norske arbeidssøkere som søker arbeid i disse landene. I følge

rapporten fra fylkene har det vært mindre behov for å rekruttere utenfor Norge. Det meldes også om at det nå brukes noe mer ressurser på å bistå arbeidsledige som ønsker arbeid i EU/EØS-området og Sveits. Dette gjelder i særlig grad arbeidsledige fra visse sektorer med økende ledighet, som for eksempel ingeniører.

Organisering

Fylkene har organisert markedsarbeidet noe ulikt, men de fleste har øremerkede ressurser til dette arbeidet, som eks. markedskontakter/arbeidsgiverkontakter samt markeds-team og nettverk. Dette sikrer økt aktivitet og kvalitet i markedsarbeidet. Det er sterk oppmerksomhet på å møte arbeidsgivere på en helhetlig og koordinert måte. I de fleste fylker inngår kontorenes markedskontakter, personer fra EURES-tjenesten og fra NAV Arbeidslivsentre i markedsteamene - noe som gir et godt grunnlag for samarbeid.

Kompetanse

Det legges stor vekt på å bedre markedskompetansen. Dette gjøres blant annet gjennom opplæringsaktiviteter, ved utarbeidelse av markedsplaner, og i direkte samhandling med arbeidsgivere/næringer (for eksempel deltakelse i/arrangere frokostmøter, bransjetreff og fagsamlinger).

Gjennom økt kunnskap om bransjer og bedrifter ønsker fylkene å gjøre NAV til en attraktiv samarbeidspartner for rekruttering og formidling. Flere fylker har utarbeidet rutiner, rollebeskrivelser og/eller «oppskrifter» for bedriftsbesøk og arbeidsgiverkontakt.

Videre arbeid

I 2015 er det lagt et godt grunnlag. For å bygge gode relasjoner til arbeidsgiverne er det nødvendig med fortsatt sterkt lederfokus og kompetanseutvikling også i årene som kommer. Det må sikres systematisk arbeidsgiverkontakt, og arbeidsgiverne må møtes på en profesjonell måte hvor bistanden fra NAV er koordinert.

Bruk av ordinært arbeidsliv som tiltaksarena

Økt bruk av tiltak i ordinært arbeidsliv er en prioritert oppgave for etaten. Dette krever god kunnskap, overordnet forståelse av mekanismene i arbeidsmarkedet og god kontakt med arbeidsgivere. Det var flere brukere på tiltak i ordinært arbeidsliv i 2015 enn i 2014. For arbeidssøkere økte andelen på tiltak i ordinært arbeidsliv fra 70 prosent i 2014 til 74 prosent i 2015. For personer med nedsatt arbeidsevne økte andelen fra 34 prosent i 2014 til 36 prosent i 2015.

I 2015 har etaten videreført et betydelig omfang av forsøk innrettet mot ordinært arbeidsliv. Forsøkene kjerneoppgaver i NAV kontor, Arbeidsavklaringspenger som lønnstilskudd og utvidet oppfølging, forsøk med Supported Employment samt forsøk om arbeidsrettede tiltak og redusert ventetid er alle delvis en oppfølging av Brofoss-utvalgets innstilling. Formålet med forsøkene er å fremskaffe erfaringsbasert

kunnskap om hva som gir god effekt for overgang til arbeid, og å utvikle den arbeidsrettede oppfølgingen av brukere inn mot inkludering i ordinært arbeidsliv. Forsøkene inkluderer både oppfølgingstjenester som kjøpes av eksterne tiltaksarrangører og oppfølgingstjenester som ytes av NAV. Det pågår kontinuerlig evaluering og læring av de erfaringene man gjør seg i dette arbeidet.

Arbeidsinkludering og oppfølging av sykmeldte

NAV Arbeidslivssenters oppfølging av IA-avtalen

Hovedoppgavene til NAV Arbeidslivssenter er å understøtte og dyktiggjøre IA-virksomhetene i deres arbeid med å nå egne delmål for IA-arbeidet. I 2015 leverte NAV Arbeidslivssenter tjenester knyttet til samtlige tre delmål i IA-avtalen. En forenklet og forbedret Standard for oppfølging av IA-virksomheter sikrer mer nasjonalt enhetlige arbeidsprosesser overfor IA-virksomhetene og brukes aktivt av den enkelte rådgiver i oppfølging og kompetanseutvikling.

Totalt i 2015 hadde NAV Arbeidslivssenter 68 064 leveranser mot 66 005 i 2014⁵. Økningen skyldes primært flere leverte tjenester innen systemrettet sykefraværsoppfølging. Over halvparten av leveransene var innen systemrettet sykefraværsoppfølging, IA-ledelse samt helsefremmende og forebyggende IA-arbeid.

I 2015 ble det brukt mye tid på å inngå Samarbeidsavtaler som skal gjelde frem til 2018. Fylkene melder at dette arbeidet stort sett har gått etter planen, men at det totalt sett er få avtaler med helt nye virksomheter.

Samarbeid mellom NAV Arbeidslivssenter og andre enheter
Samarbeidet mellom NAV Arbeidslivssenter og NAV kontor har i løpet av 2015 utviklet seg i svært positiv retning. Samarbeidet er både knyttet til det systemrettede arbeidet og til arbeidet med enkeltsaker.

Arbeidslivssentrene deltar sammen med NAV-kontorene i fylkenes markedsteam og har ofte felles markedsplaner og faste kontaktpersoner ved NAV-kontorene. Arbeidslivssenteret bistår NAV kontor med kunnskap om IA-virksomheten der det er utfordringer i forhold til individualsaker. NAV kontor bistår på sin side NAV Arbeidslivssenter med informasjon om hvordan oppfølgingsplaner og øvrige rutiner fungerer sett fra deres ståsted. Samarbeidet foregår også ved deltagelse i team knyttet til sykefraværsoppfølgingen (SYFO-team), saksdrøftingsverksteder og lignende møteplasser.

I inkluderingsarbeidet dreier samarbeidet seg mye om utvikling av, og felles deltakelse i, ulike arenaer for matching mellom arbeidssøkere og IA-virksomheter. Flere fylker har utviklet matchemøter som metode for å koble unge med nedsatt funksjonsevne og virksomheter. Arbeidslivscoachen ved NAV Arbeidslivssenter har en viktig rolle i dette arbeidet..

Arbeidet med Jobbstrategien⁶ har bidratt til å styrke

samhandlingen mellom NAV Arbeidslivssenter og andre enheter/kompetansemiljø i NAV, særlig NAV-kontor og NAV Hjelpemidler og tilrettelegging. Samarbeidet med hjelpemiddelsentralene er som regel knyttet til tilretteleggingsbehov i forbindelse med enkeltsaker.

Samarbeid med Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet

De fleste fylker gir tilbakemelding om godt samarbeid med tilsynsmyndighetene og har inngått samarbeidsavtale med Arbeidstilsynet. Samarbeidet er ofte basert på en felles handlingsplan. IA-rådene er en sentral arena for samarbeidet i mange av fylkene/regionene. Etatene informerer hverandre gjensidig, utveksler statistikk og har en del steder arenaer for erfarings og kompetanseutveksling. NAV Arbeidslivssenter deltar også i mange fylker/regioner på utvalgte tilsyn i IA-virksomheter. I enkelte fylker samarbeides det om å arrangere felles samlinger for Bedriftshelse-tjenesten (BHT).

Samarbeid med Senter for Seniorpolitikk (SSP)

Samarbeidet mellom NAV og Senter for Seniorpolitikk (SSP) ble videreført i 2015 og SSP er en viktig faglig støttespiller for rådgiverne ved NAV Arbeidslivssenter. Rådgivere fra Arbeidslivssentre i alle fylker deltar i fagnettverk der SSP har rollen som fagressurs og samarbeidspartner. I 2015 arrangerte direktoratet, i samarbeid med SSP, et kompetanseseminar for rådgiverne ved NAV Arbeidslivssentrene. Det ble også arrangert årlig nettverkskonferanse om seniorer i arbeidslivet, åpent for alle NAV ansatte.

Videre arbeid for å styrke og samordne NAVs innsats til arbeidsgivere

Det er behov for å utvikle samhandlingsformer som gjør tjenestetilbudet fra NAV Arbeidslivssenter, NAV kontor og andre enheter i NAV mer enhetlig og samordnet.

Direktoratet vil derfor innhente erfaringer om effektive samhandlingsmåter og organisatoriske grep som bidrar til et styrket samarbeid og bedre samordnede tjenester til arbeidsgivere. I tillegg vil vi videreutvikle arbeidsprosessene i Standard for oppfølging av IA-virksomheter for å samordne disse bedre med arbeidsprosessene i NAV kontor.

Oppfølging av sykmeldte

Etatens oppfølgingsarbeid overfor sykmeldte har hatt høy prioritet i 2015. I tråd med IA-avtalens nye regime med forenklet sykefraværsoppfølging, er det i gang en rekke forsøksprosjekter og satsinger som bidrar til økt oppmerksomhet på området.

I løpet av januar 2015 lanserte direktoratet opplæringstiltak og informasjonsmateriell som understøtter føringene om tidligere og mer målrettet innsats i oppfølgingsarbeidet. Fylkene melder om aktiv bruk av materialet og at modulene bidrar til økt forståelse og faglighet. I forbindelse med satsing på tidlig oppfølging og håndheving av aktivitetskravet⁷, viser tilbakemeldinger fra fylkene betydelig aktivitet og

⁵ 25 967 leveranser til IA-virksomhetene i 3.tertial 2015

⁶ Det er tiltak for unge personer under 30 med nedsatt funksjonsevne.

⁷ For å få rett til sykepenge skal medlemmet så tidlig som mulig, og senest innen 8 uker prøve seg i arbeidsrettet aktivitet, unntatt når medisinske grunner klart er til hinder.

en økning i informasjonsarbeidet ut mot arbeidsgivere og sykmeldere. Lokale medier er også tatt i bruk. Overfor fastlegene er det samarbeid både i enkeltsaker og på systemnivå, der rådgivende leger har en sentral rolle.

Materiell til veiledere og rådgivende leger i NAV:

E-læringskurs både for behovsbasert sykefraværsoppfølging og vurdering av aktivitetskravet ved 8 ukers sykmelding.

- Veiledningsplattformen: Fordypningsmodul om dialogmøte.
- Informasjons- og veiledningsmateriell i forbindelse med innføring av ny elektronisk sykmelding og dialogmeldinger, blant annet videopresentasjon, «flyere» og veiledningsdokumenter.

Materiell til arbeidsgivere:

- Informasjonsark og presentasjon til arbeidsgivere og IA-virksomheter om oppfølgingsplanen
- Informasjonsarket «Ny sykmelding – Hva betyr det for arbeidsgivere?»

Materiell og annen informasjonsvirksomhet til sykmeldere

I tillegg til utsending av brev med veiledning til alle sykmeldere, er det lagt ut omfattende informasjonsmateriell på nav.no. Flere fylker melder at de har utarbeidet eget informasjonsmateriell og plakater, i stor grad knyttet til aktivitetskravet, men der det også inkluderes informasjon om ny sykmelding og dialogmeldinger.

Andel gradert sykmeldte på 12 ukers tidspunkt

I perioden januar-november 2015 hadde 41 prosent en gradert sykmelding ved 12 ukers-tidspunktet, økt med ett prosentpoeng sammenlignet med samme periode i fjor. Vi ser spesielt en forbedring i resultatene i de siste 6 månedene. Det ser ut til være en sammenheng med nytt opplegg for tidlig oppfølging av sykmeldte (Hedmarksmodellen) og andel med gradert sykmelding. Både Hedmark og Oppland fylke har en svært høy andel med gradert sykmelding (46-47 prosent).

Oppfølging av sykmeldte med arbeidsgiver

De siste årene har det gjennomgående vært en nedgang i andelen sykmeldte med dialogmøte i regi av NAV innen 26 uker (dialogmøte 2). I 2. tertial 2015 snudde imidlertid denne utviklingen, og andelen sykmeldte med dialogmøte 2 økte. 71 prosent av målgruppen deltok i et dialogmøte innen 26 uker i 2015.

I løpet av året ble det til sammen avholdt 45 000 dialogmøte 2, en økning på 5 prosent fra 2014. Videre ble det avholdt 7 400 dialogmøte 3, en økning på 17 prosent sammenlignet med 2014.

I tråd med nye regler for oppfølging av sykmeldte fra 1. juli 2014, er det utviklet IKT-systemer som støtter føringene om tidligere gjennomføring av dialogmøte 2, og gjennomføring av dialogmøte 3 dersom en av aktørene krever det. Fra arbeidsgiver kan ønskes om dialogmøte eller annen bistand

formidles via oppfølgingsplan, og det vil da automatisk dannes en oppgave i NAVs oppfølgingssystem. Direktoratet har i den forbindelse utarbeidet opplæringsmateriell for etatens håndtering av innmeldte behov vedrørende oppfølging av sykmeldte.

Fylkene melder om at flere dialogmøter gjennomføres før uke 17. Inntrykket er at saksdrøftingsverkstedene, som gjennomføres på åtte ukers sykmelding, bidrar til at det konkluderes med tidlig dialogmøte i flere saker nå enn tidligere. Det er i tillegg utviklet statistikk som kartlegger hvor mange dialogmøte 2 som blir gjennomført på et tidlig tidspunkt i sykefraværsperioden.

Oppfølging av sykmeldte uten arbeidsgiver

Til sammen fikk 22 000 sykmeldte uten arbeidsgiver et oppfølgingsvedtak i 2015 (uavhengig av når i sykmeldingsperioden), mens 6 300 fikk en aktivitetsplan.

I 2015 hadde 30 prosent av de sykmeldte uten arbeidsgiver som passerte 12 ukers sykmelding et oppfølgingsvedtak (økte med 3,5 prosentpoeng fra 2014) mens 14 prosent fikk unntak for oppfølgingsvedtak (reduert med 2,2 prosentpoeng fra 2014).

Fylkene melder om at det nå er større oppmerksomhet på denne gruppen, og tettere oppfølging. Blant annet vurderes saker som omhandler sykmeldte uten arbeidsgiver i saksdrøftingsverkstedene ved åtte ukers sykmelding. I mange saker blir konklusjonen at den sykmeldte uten arbeidsgiver kalles inn til samtale.

Utfordringer og tiltak i sykefraværsarbeidet

Det er fortsatt potensial for å øke samhandlingen mellom aktørene i sykefraværsarbeidet. I tillegg må det fortsatt rettes oppmerksomhet mot mer behovsbasert bistand fra NAV, både til sykmeldte med og uten arbeidsgiver. Foreløpig melder fylkene om at det er lite etterspørsel, og at de håndterer innmeldte behov.

Vi må satse videre på enda bedre samarbeid mellom NAV og sykmeldere. Innføring av Elektronisk kommunikasjon av helseopplysninger (EKHO) forventes å gi mer målrettet og effektiv kommunikasjon og samhandling.

Direktoratet følger tett den store aktiviteten som pågår i fylkene på sykefraværsområdet, og bistår med ytterligere tiltak ved behov. Informasjon om forsøksprosjektene formidles jevnlig, slik at samtlige fylker er kjent med det som foregår. Fylker med forsøksprosjekter er i tett dialog med direktoratet.

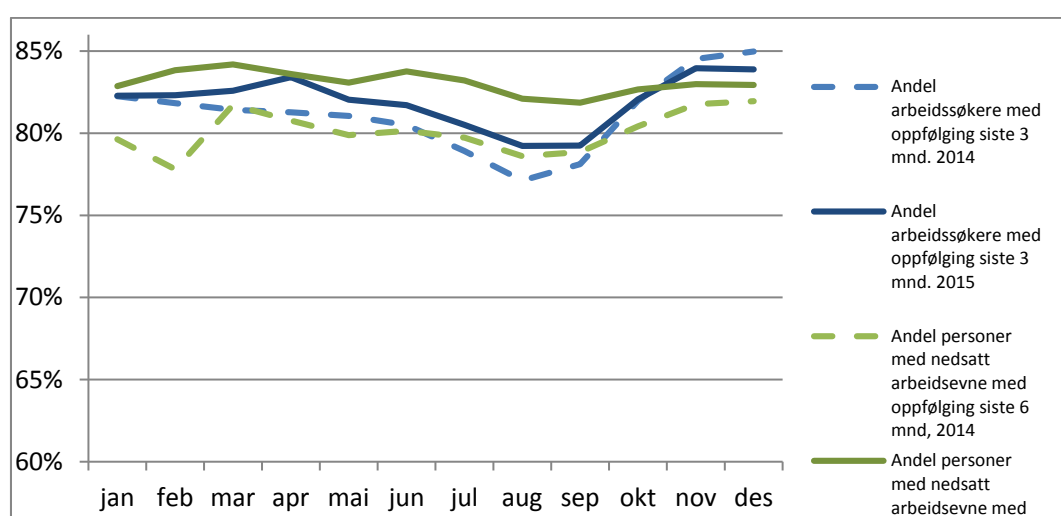
Erfaringene fra etatens praktisering av aktivitetskravet viser et forbedrings- og forenklingspotensial, og at det er viktig å etablere prosedyrer som innebærer minst mulig belastning for alle involverte parter. Direktoratet har igangsatt et arbeid for å komme fram til en mer hensiktsmessig utforming av

aktivitetskravet, der en blant annet høster erfaringer fra prosjekt «Tettere oppfølging av sykmeldte – Hedmarksmodellen».

Brukeroppfølging, avklaring og veiledning

Oppfølging av brukere ligger på et gjennomgående høyt nivå både for arbeidssøkere og personer med nedsatt arbeidsevne i 2015.

Figur 2. Oppfølging av arbeidssøkere og personer med nedsatt arbeidsevne

Som vi har rapportert tidligere har etaten kapasitetsutfordringer med å gi en kvalitativ god nok oppfølging i henhold til den enkelte brukers behov. Situasjonen er både preget av store belastningsforskjeller mellom veiledere/enheter og en generell underbemanning på området. Det pågår arbeid med å forbedre situasjonen både ved omfordeling av ressurser og ved å flytte enkle tjenester fra fysisk oppfølging og over på telefoni og nett (kanalstrategien). I tillegg er det i gang arbeid med å forenkle arbeidsprosesser/prosedyrer for å sikre økt kapasitet til brukeroppfølgingen.

Ressurskartleggingen for 2015⁸ viser at NAV-kontor nå bruker mindre ressurser på å avklare bestillinger og å gi informasjon, noe som tyder på at kanalstrategien har gitt effekt. Sammenlignet med tidligere år ble det i 2015 brukt mer ressurser på kontakt med arbeidsgivere. Det ble også brukt mer ressurser på oppfølging av sykmeldte og av kommunale brukere. Ressursinnsatsen rettet mot den arbeidsrettede brukeroppfølgingen er noe lavere enn i 2014. I 2013 og 2014 var det en stor ressursinnsats for å avklare mottakere

av arbeidsavklaringspenger, som ble konvertert fra tidligere ordninger, og det er naturlig at denne ekstra innsatsen er noe redusert i 2015.

Arbeidssøkere

Som nevnt var 2015 preget av økende arbeidsledighet med historisk store geografiske variasjoner. Langtidsledigheten for landet som helhet var tilnærmet stabil sammenlignet med 2014, men store geografiske variasjoner også her. Det er nå større bevissthet om å få bruker til å se egne muligheter og ta eget ansvar gjennom bruk av aktivitets-/mobilitetskravet.

Andelen arbeidssøkere med oppfølging siste tre måneder er høyt med et gjennomsnitt på 82 prosent i 2015. De fleste brukerne med oppfølging får individuell oppfølging. I noen grad gis også gruppeinformasjon/veiledning. Andel arbeidssøkere med jobbmatch har økt sammenlignet med 2014. De mest brukte tiltakene er arbeidspraksis og opplæringstiltak.

⁸ Ble gjennomført september 2015. Utvalgsundersøkelse: Ble trukket ut 111 NAV-kontor med til sammen 1.077 statlige ansatte (ca. 1/5 av alle statsansatte på NAV-kontor). I tillegg anslagsvis ca. 1.000 kommunalt ansatte på de utvalgte kontorene.

Ungdom

Andelen med oppfølging siste tre måneder er betydelig høyere for ungdom enn for brukerne generelt. Ved utgangen av desember 2015 fikk 96 prosent av ungdom under 20 år og 91 prosent av ungdom i alder 20-24 år oppfølging fra NAV. For gruppen 25-29 år er andelen 86 prosent.

Ungdom har også høyere tiltaksintensitet og lavere andel langtidsledige sammenlignet med alle andre aldersgrupper. Mens bruttoledigheten⁹ økte for alle aldersgrupper sank den for aldersgruppen under 20 år og var tilnærmet stabil for aldersgruppen 20-24 år (se figur nedenfor).

Ungdom under 20 år

I 2015 var det i gjennomsnitt 2 000 arbeidsledige under 20 år, noe som er 5 prosent lavere enn i tilsvarende periode i 2014. Av disse var 100 personer (5 prosent) langtidsledige. Ungdom under 20 år er den gruppen som har den laveste andelen langtidsledige. En viktig årsaken til dette er at en stor andel av denne gruppen får tilbud om tiltak. I 2015 var i gjennomsnitt 1 200 personer under 20 år på arbeidsrettede tiltak. Andel tiltaksdeltakere sett i forhold til summen av personer som er helt ledige og på tiltak var 37 prosent.

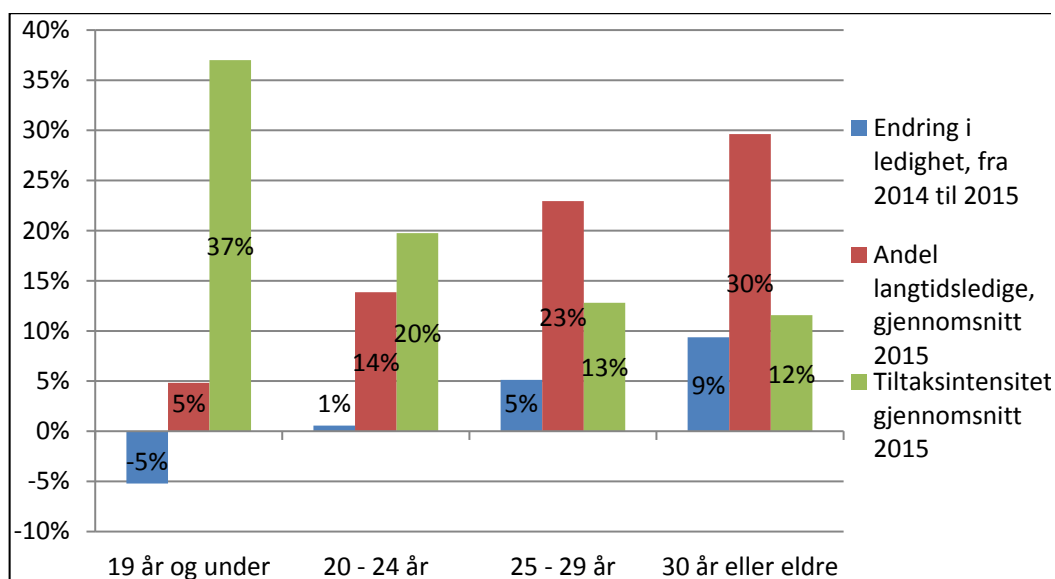
Ungdom 20 – 24 år

Det var i gjennomsnitt 10 400 arbeidsledige mellom 20-24 år i 2015. Om lag 1 400 personer (14 prosent) var langtidsledige. Samtidig var 2 600 på arbeidsrettede tiltak. Andel tiltaksdeltakere sett i forhold til summen av personer som er helt ledige og på tiltak var 20 prosent.

Ungdom 25 – 29 år

Også for gruppen 25-29 år var det lavere ledighetsøkning, færre langtidsledige og litt høyere tiltaksintensitet sammenlignet med brukere over 30 år. Det var i gjennomsnitt 12 800 arbeidsledige mellom 25-29 år i 2015. Om lag 2 940 personer (23 prosent) var langtidsledige. Samtidig var 1 900 på arbeidsrettede tiltak. Andel tiltaksdeltakere sett i forhold til summen av personer som er helt ledige og på tiltak var 13 prosent.

Figur 3. Endring i ledighet, andel ledige og tiltaksintensitet etter alder. Gjennomsnitt 2015

⁹ Dvs. summen av helt ledige og arbeidssøkere i tiltak.

De fleste store NAV-kontor har ungdomsteam, de mindre NAV-kontorene har organisert arbeidet med faste kontaktpersoner. Ungdom følges raskt opp, og oppfølgingen som gis er tilpasset brukers individuelle behov. Oppfølgingen skjer hovedsakelig i form av individuelle samtaler (råd/veiledning, motivasjonsarbeid). I noen grad gis også gruppeinformasjon/veiledning. Det tas også i bruk telefon og SMS for å nå ungdommene.

Både interne og eksterne ressurser trekkes inn etter behov, som tjenester innen helse, utdanning og andre kommunale tjenester i og utenfor NAV¹⁰. I tett samarbeid med oppfølgings-tjenesten i fylkeskommunen legges det sterk vekt på å motivere ungdom til å fullføre videregående skole. Det rapporteres om et godt samarbeid med den fylkeskommunale oppfølgings-tjenesten.

Som vi har rapportert tidligere er utfordringer i dette arbeidet i særlig grad knyttet til ungdom med sammensatt problematikk. Mange unge har lav utdanning/lite eller ingen arbeidserfaring og flere kjennetegnes av sammensatte problemer¹¹. Gruppen er lite homogen og det er i mange tilfeller behov for «skreddersydd» oppfølging. For NAV-kontorene er det krevende å gi bistand til ungdom som ofte ikke møter opp til avtaler, eller uteblir fra tiltak. I en del tilfeller er det også vanskelig å finne egnet arbeidsplass eller tiltaksplass hos arbeidsgiver. Det er dessuten utfordringer med å gi en god koordinert samhandling i de tilfeller der det gis bistand fra ulike aktører. Tett individuell oppfølging av ungdom med sammensatt problematikk er svært ressurskrevende.

For å styrke det tverrsektorielle samarbeidet i arbeidet med denne gruppen utarbeides det samarbeidsavtaler, det etableres faste møter og rutiner for samarbeid, det er faglige nettverk mm. Det er også ulike tiltak for å bedre NAV-veilederens kompetanse, og det er egne satsingsprosjekt knyttet til arbeidet med utsatt ungdom, blant annet forsøk med NAV-veiledere i videregående skole¹².

Personer med innvandrerbakgrunn

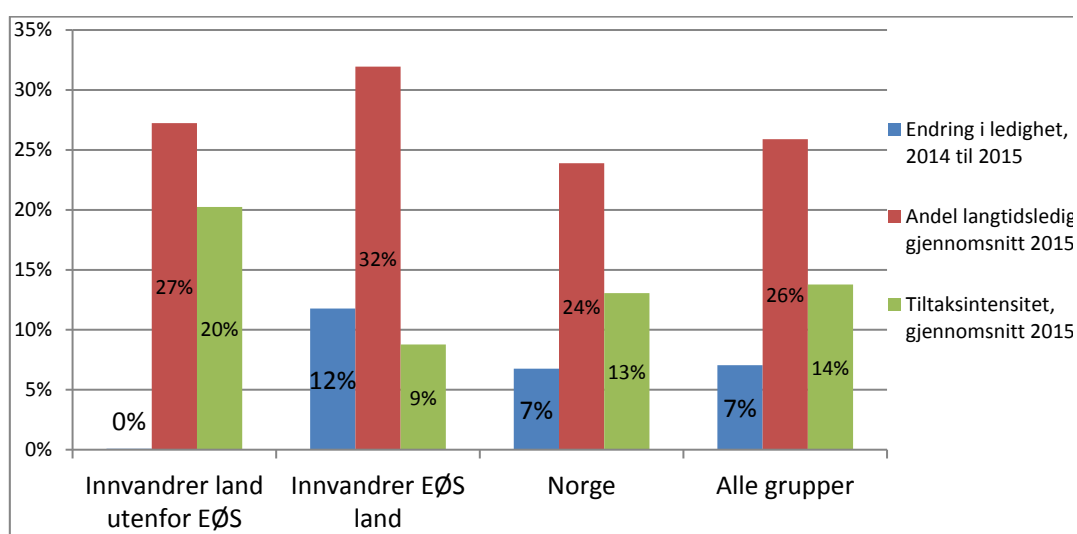
I 2015 var det en betydelig økning i arbeidsledigheten for innvandrere fra EØS-land (12 prosent økning) med et gjennomsnitt på 13 900 helt ledige. Det er grunn til å tro at dette skyldes den betydelige arbeidsinnvandringen som vi har og har hatt fra land i dette området.

Det var i gjennomsnitt 16 200 helt ledige fra land utenfor EØS. Arbeidsledigheten for denne gruppen var stabil fra 2014 til 2015. Denne gruppen blir spesielt høyt prioritert i forhold til bruk av arbeidsrettede tiltak (*vist ved tiltaksintensiteten i figuren nedenfor*).

Andelen langtidsledige var gjennomsnittlig 26 prosent for alle arbeidssøkere, på samme nivå som i 2014. Andelen langtidsledige er noe høyere blant arbeidsledige med innvandrerbakgrunn fra EØS, og økte fra 30 prosent i 2014 til 32 prosent i 2015.

I 2015 var gjennomsnittlig tiltaksintensitet¹³ totalt sett på 14 prosent, stabilt sammenlignet med 2014. Innvandrere fra land utenfor EØS hadde den høyeste tiltaksintensiteten med 20 prosent, mens tiltaksintensiteten for innvandrere fra EØS-land kun var på 9 prosent.

Figur 4. Endring i ledighet, andel arbeidsledige og tiltaksintensitet blant innvandrergrupper

¹⁰ Eksempel på eksterne samarbeidspartnere er politi, rusomsorg, barnevern og kommunal- og spesialist helsetjenester, i tillegg til samarbeidet som allerede er etablert med utdanningsmyndighetene.

¹¹ Blant annet rus og psykiatri

¹² Samarbeidsprosjekt mellom Arbeids- og sosialdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

¹³ Tiltaksdeltakere som andel av tiltaksdeltakere og helt ledige

Innvandrere er en heterogen gruppe, både når det gjelder etnisk bakgrunn, skolegang og utdanning, arbeidserfaring i hjemlandet og i Norge, oppholdsgrunnlag og botid i Norge m.m. Den registrerte ledigheten for innvandrere er ca. tre ganger så høy som for befolkningen ellers, og sysselsettingsgraden er lavere enn for øvrig befolkning, for noen grupper betydelig lavere. Mange innvandrere har lav yrkesdeltakelse blant annet som følge av mangelfulle norskferdigheter, manglende eller lite relevant utdanning og yrkeserfaring, manglende nettverk, svak systemforståelse og sosial kompetanse. I tillegg kan det være andre sosiale eller kulturelle utfordringer, som for eksempel at mange kvinner har store omsorgsforpliktelser på grunn av et tradisjonelt familierollemonster. Det kan også være særskilte helseutfordringer som vanskeliggjør høy yrkesdeltakelse og rask overgang til arbeid..

Arbeidssøkere med innvandrerbakgrunn utenfor EØS-området er en prioritert gruppe for oppfølging og tiltak, og andelen med innvandrerbakgrunn på etatens arbeidsrettede tiltak er høy i alle fylker. Tilrettelagt veiledning, kvalifisering og oppfølging overfor segmenter blant arbeidssøkerne med innvandrerbakgrunn kan være svært ressurs- og kompetansekrevende.

På grunn av blant annet mangelfulle norskferdigheter har mange innvandrere behov for særskilt tilrettelagte tiltak, noe de fleste fylker tilbyr. I de større byene finnes et variert tilbud, fra lav-terskeltilbud til opplæring mot fagbrev i samarbeid med voksenopplæringen. Likevel melder samtlige fylker at det er krevende å rigge til arbeidsmarkedstiltak som treffer innvandrergруппene godt nok innenfor gjeldende rammer.

Høsten 2015 reformulerte/presiserte Arbeids- og velferdsdirektoratet utfyllende regler til tiltaksforskriften, som innebærer et større handlingsrom til å drive norskopplæring i form av AMO, eller som utdanning for brukere med nedsatt arbeidsevne. Dette har blitt godt mottatt av fylkene, ikke minst av de som opplever økt ledighet blant opprinnelig arbeidsinnvandrere fra EØS-området. Samtidig ble grensen mot det kommunale ansvaret for opplæring i norsk og samfunnsfag etter Introduksjonsloven tydeliggjort. Nye og reviderte tiltaksvarianter fra 01.01.16 vil forhåpentligvis også bidra til bedre tilrettelagte og mer formålstjenlige tiltaksløp for arbeidssøkerne med innvandrerbakgrunn.

I 2015 har Arbeids- og velferdsdirektoratet bedt fylkene om å øke kompetansen på innvandrerområdet, og fylkene har utarbeidet planer for dette. NAV Intro-enhetene, med sitt regionale ansvar, har en sentral rolle i kompetanseutviklingsarbeidet. Arbeids- og velferdsdirektoratet har i samarbeid med NAV Intro Oslo utarbeidet en fordypningsmodul til veiledningsplattformen om tværkulturell veiledning.

Fire fylker¹⁴ har ansatt egne integreringskoordinatorer, samtlige fylker har pekt ut ressursperson på innvandrerområdet, og sammen med de fire regionale NAV Intro-enhetene har kompetansesatsingen for 2015 gitt effekt. Det er også avholdt to heldags fagsamlinger i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet for de fylkesvise ressurspersonene, representanter fra kontaktsentrene samt representanter fra NAV Intro. Direktoratet har i løpet av 2015 fått på plass en ressurs som utelukkende har flyktningssituasjonen og arbeidssøkere med innvandrerbakgrunn som sitt arbeidsområde. Satsingen på å bygge kompetansemiljøer på innvandrerfeltet i alle fylker fortsetter i 2016.

Introduksjonsprogrammet

Introduksjonsordningen i regi av bostedskommunen skal være det sentrale integreringstiltaket for nyankomne innvandrere. Alle fylker har samarbeidsavtaler med kommunene og de aller fleste NAV-kontor har rutiner for overgangen mellom introduksjonsprogram og NAV. NAV-kontorene opplever imidlertid at altfor mange fullfører et to-årig introduksjonsprogram uten å være godt forberedt for det norske arbeidslivets krav, hverken når det gjelder kvalifikasjoner eller norskferdigheter. Med økt flyktningstrøm, og dermed økt deltakerantall på programmene, er det nødvendig at NAV tydeliggjør forventninger om innhold og kvalitet. NAV må bidra aktivt til å arbeidsrette og differensiere introduksjonsprogrammet.

Service og tilgjengelighet

Økt bruk av elektroniske løsninger vil for mange av NAVs brukergrupper føre til økt tilgjengelighet og bedre kvalitet på mange av NAVs tjenester, samt frigjøre ressurser til bedre relasjonell oppfølging for brukere som har behov for dette. En bør imidlertid være oppmerksom på at mange innvandrere ikke har norskferdigheter eller god nok systemforståelse til å håndtere sitt servicebehov via digitale kanaler. NAV er forpliktet på å gi likeverdige tjenester til alle.

Personer med nedsatt arbeidsevne

Behovs- og arbeidsevnevurdering etter NAV-lovens § 14a skal gi brukere avklaring om hvilke virkemidler NAV skal tilby, og hvilke aktiviteter brukeren selv må gjennomføre for å få eller beholde arbeid. Metodikken fordrer god veilednings- og markedskompetanse, og kompetanse knyttet til å finne lokale samarbeidsløsninger i bistanden til den enkelte bruker. Dette er kompetanseområder som flere fylker har gjennomført opplæring i, samt hatt som tema både i fagdager og læringsverksted.

Andelen personer med nedsatt arbeidsevne som har fått oppfølging siste seks måneder var i gjennomsnitt 83 prosent i 2015, en økning på 3 prosentpoeng sammenlignet med året før. Økningen skyldes i stor grad at en større andel var i

¹⁴ Akershus, Buskerud, Telemark og Vestfold

arbeidsrettede tiltak sammenlignet med tilsvarende periode i 2014. De fleste får individuell oppfølging, med stabilt resultat på 71 prosent. Den individuelle oppfølgingen er både i form av individuelle samtaler, ansvarsgruppemøter og møter der lege og arbeidsgiver kan delta. NAV-kontorene gjennomfører også gruppebasert veiledning, eventuelt med påfølgende individuelle samtaler i etterkant.

For NAV-kontoret kan det være utfordrende å få frigjort tilstrekkelig ressurser og tid til oppfølging, både i påvente av eventuelle tiltak og under tiltaksgjennomføring. Oppfølgingen skjer gjennom individuelle samtaler, trekantsamtaler, gruppeinnkallinger, via telefon mm.

Kontorene bruker hele tiltaksspekteret. De mest brukte tiltakene var arbeidspraksis i ordinær eller skjermet virksomhet, utdanning og arbeid med bistand. Arbeidsmarkedsbedrifter benyttes mye som avklarings tiltak, men vi ser en økende bruk av det ordinære arbeidsmarkedet som tiltaksarrangør og avklaringsarena. Denne dreiningen stiller økt krav til NAV-veilederes tilgjengelighet og oppfølging både overfor bruker og arbeidsgiver.

Ventetiden fra oppfølgingsvedtak og fram til tiltaksstart for personer med behov for spesielt tilpasset innsats er redusert sammenlignet med 2014. Det er nå bedre rutiner i oppfølgingsarbeidet ved blant annet bruk av lister for å følge opp. I tillegg er dialogen med tiltaksarrangører, og eventuell om-disponering fra tiltak med lang ventetid til andre tiltakstyper viktig for å sikre at ventetiden for den enkelte bruker blir så kort som mulig.

Oppfølging før tiltaksstart

Kvalitet i behovs- og arbeidsevnevurdering er avgjørende for gode aktivitetsplaner og treffsikkerhet i valg og utforming av tiltak. Rusproblematikk, sammensatte helseutfordringer eller svake norskerferdigheter hos bruker kan gjøre det vanskelig å finne tiltak som bruker kan nyttiggjøre seg. I en del tilfeller er endrings- og motivasjonsarbeid avgjørende for at bruker skal klare å se egne muligheter som for eksempel å delta på tiltak. Det forventes at bruk av Veiledningsplattformen kan bidra til å bedre kvaliteten på motivasjonsarbeidet overfor brukere.

Det er også en utfordring å få til parallelle løp med kombinasjon av arbeidsrettede tiltak og medisinsk behandling, og en god dialog med behandlere er av stor betydning for å lykkes.

Oppfølging under gjennomføring av tiltaksløp

I noen tilfeller er god dialog og samhandling avgjørende for at bruker skal nyttiggjøre seg tiltaket som planlagt. I tillegg til god samhandling med den enkelte bruker, vil dette også kunne gjelde dialog/samhandling med behandler, tiltaksarrangører, arbeidsgiver, utdanningsinstitusjon. Det oppleves fortsatt som en utfordring at bruker ofte blir sykmeldt under tiltak, til tross for stor grad av tilrettelegging. Dette under-

streker igjen betydningen av dialog med behandler.

Formidlingsarbeid etter gjennomført tiltaksløp

Arbeidslivskunnskap og kjennskap til lokalt arbeidsmarked danner grunnlag for gode aktivitetsplaner, og er viktig i alle ledd av oppfølgingsarbeidet. Arbeidslivskunnskap er spesielt viktig mot slutten av et tiltaksløp for å sikre overgang til arbeid. Flere brukere har behov for formidlingsrettet oppfølging mot slutten av et tiltaksløp, eller oppfølging i oppstartfasen av en ny jobb. Sammenlignet med 2014 er det nå flere som arbeider deltid, kombinert med ytelse fra NAV.

Personer med nedsatt arbeidsevne under 30 år som har fått oppfølging

Den særskilte satsingen på jobbstrategien gjør at alle under 30 år som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP), i større grad får oppfølging og deltar på arbeidsrettede tiltak enn AAP-mottakere generelt.

Andelen av personer med nedsatt arbeidsevne som har fått oppfølging minst 3 ganger i løpet av året var 84 prosent i desember 2015, samme nivå som i desember 2014.

Gjennomføring av de rammestyrte virkemidlene

Tiltak for arbeidssøkere: Kap. 634, post 76

2015 var preget av tett styring og oppfølging av tiltaksgjennomføringen, med månedlig rapportering og tiltaksgjennomføring som tema i styringsdialogmøter. Resultatet viste et tiltaksnivå godt innenfor kravet om at avvik fra tildelt nivå ikke skal overstige +/- 3 prosent.

Samlet gjennomføring i 2015 var 60 073 tiltaksplasser. Dette er 855 tiltaksplasser lavere enn plan, tilsvarende -1,4 prosent.

Gjennomføringen fordelt på innsatsgruppene var også godt innenfor 3-prosent-kravet. For personer med tilpasset innsatsbehov ble det gjennomført 47 485 tiltaksplasser, 752 plasser lavere enn plan (-1,6 prosent). For personer med standard/situasjonsbestemt innsatsbehov ble det gjennomført 12 589 tiltaksplasser, 103 tiltaksplasser lavere enn plan (-0,8 prosent).

Forsøk og utviklingstiltak

I 2015 har etaten videreført et betydelig omfang av forsøk og utviklingstiltak der man ser på erfaringene for overgang til arbeid ved økt bruk av tiltaksplasser i ordinært arbeidsliv, muligheten for å tilby større individuell tilpasning samt en generell forenkling av arbeidsrettede tiltak. Det er utvalgte NAV-kontor i til sammen femten fylker som deltar i direktoratets utviklingsforsøk. De største pågående utviklingsforsøk per i dag er: Kjerneoppgaver i NAV-kontor, Arbeidsavklaringspenger som lønnstilskudd og utvidet oppfølging, Forsøket med Supported Employment, Forsøk med redusert ventetid og forsøk med resultatbasert finansiering av tiltak.

Forsøket kjerneoppgaver i NAV kontor omfatter fem NAV-kontor i fylkene Akershus, Hedmark, Telemark, Hordaland og Sør-Trøndelag. Hensikten er å undersøke i hvilken grad økt avklaring og oppfølging i egen regi fører til økt effektivitet i organisering, raskere leveranse av tjenester for brukere og økt overgang til arbeid. I 2015 gjennomførte direktoratet to erfaringssamlinger for alle veiledere som jobber i forsøket. Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) er evaluator. Erfaringer underveis i forsøksperioden har bidratt til en felles arbeidsmetodikk, som skal angi prinsipper og videre arbeidsprosesser i arbeidet.

Forsøket Arbeidsoppklaringspenger som lønnstilskudd og utvidet oppfølging, etablert i januar 2013 omfatter utvalgte NAV-kontor i Østfold, Oslo, Vest-Agder, Hordaland og Troms. Forsøket har til hensikt å undersøke hva endrede rammebetingelser og forenkling av regelverket til lønnstilskuddsordninger har å si for overgangen til arbeid. Målgruppen er brukere med nedsatt arbeidsevne som er under 30 år. Forsøket evalueres av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) sammen med PROBA samfunnsanalyse.

Forsøk med Supported Employment¹⁵ gjennomføres i fylkene Akershus, Buskerud, Aust-Agder, Rogaland, Oppland, Møre og Romsdal og Nordland. Fire av syv forsøksfylker har hatt andregangs kvalitetsmåling, og vi ser en klar forbedring av implementeringen av metodikken siden første måling. Forsøket evalueres av Frisch-senteret.

Forsøket med redusert ventetid på arbeidsrettede tiltak for personer med nedsatt arbeidsevne gjennomføres som en randomisert kontrollert studie (RCT) og evalueres av Frisch-senteret. Forsøket gjennomføres i fylkene Akershus, Buskerud, Telemark og Vestfold. Forsøket gjennomføres i henhold til plan.

Forsøket med resultatbasert finansiering av formidlingsbistand¹⁶ gjennomføres i Oslo, Vest-Agder og Sogn og Fjordane. Med unntak av Vest-Agder gjennomføres måltallet for antall deltakere i hovedsak i henhold til plan. Med mange tilgrensende tiltak har det enkelte steder vært vanskelig å finne deltakere til forsøket. Måloppnåelsen knyttet til fast jobb har ikke vært god nok. Tiltaket ser ikke ut til å gi bedre resultater enn sammenliknbare tiltak. I Oslo og Kristiansand har det vært særlig vanskelig å finne faste jobber. Tiltaket er dermed ikke økonomisk bærekraftig for leverandør. Ny innsøking til tiltaket skal avsluttes ved slutten av februar 2016.

3.2 Sikre økonomisk trygghet Overordnet vurdering av måloppnåelse

Resultater

Samlet sett har ytelsesforvaltningen hatt god måloppnåelse i 2015. Produksjonen er stabil og NAV når kravene til saksbehandlingstid på de fleste områder. For nasjonale uføretrygdsaker har måloppnåelsen vært gradvis økende i 2015 og med måloppnåelse i tredje tertial 2015. Parallelt med dette er antall uføretrygdsaker til behandling redusert og uførereformen ferdig implementert.

NAV har måloppnåelse for EØS barnetrygd og EØS konstantstøtte og tilnærmet måloppnåelse for EØS bidrag (74 prosent). Saksbehandlingen av utlandssaker (uføretrygd, alderspensjon og medlemskap) tilfredsstiller ikke kravene til normert tid. Dette skyldes til dels at antall utlandssaker øker og dels at etaten har behandlet en del gamle saker.

Økt saksinnngang dagpenger og utlandssaker

Totalt antall saker til behandling i 2015 var stort sett den samme som i 2014, men økte for dagpenger og for saker med utlandstilsnitt. Regnskapstallene viser en økning i utgiftene. I 2015 ble det utbetalt 450,9 mrd. kroner for de ytelsene NAV forvalter/utbetaler. Det er en økning på 30,8 mrd. kroner fra 2014. For uføretrygd skyldes mesteparten av økningen uførereformen, og at uføretrygdene fra 2015 fikk økt bruttoytelse som kompensasjon for endringer i skattereglene. Øvrig utgiftsøkning i 2015 skyldes i hovedsak befolkningsvekst, lønnsvekst og økning i antall arbeidsledige.

Arbeidsledighetsprognosene tilsier at ledigheten vil fortsette å øke i 2016 og at saksinngangen av dagpengesøknader også vil øke. Saksinngangen økte med 18 prosent fra 2014 til 2015 og det ble utbetalt 13,8 mrd. kroner i dagpenger i 2015, en økning på 18,7 prosent sammenlignet med 2014. Til tross for en betydelig økning, ble resultatkravet om at minst 80 prosent av dagpengesakene skal anvises til utbetaling innen 21 dager tilnærmet oppnådd i 2015. Det er positivt at en stor og økende andel av de som søker dagpenger, benytter den elektroniske søknaden.

Antall saker med utlandstilsnitt økte med ca. 10 prosent i 2015. Veksten i saker med utlandstilsnitt blir en utfordring for ytelsesforvaltningen fremover. Dette er saker som er mer komplekse, har kontrollutfordringer som vi ikke finner i andre saker og som for en stor del krever samhandling med utenlandske myndigheter. Ny organisering av ytelsesområdet vil samle saksbehandlingen av nasjonale saker og utlandssaker i samme enhet. Dette utviklingsarbeidet ble startet høsten 2015 og skal være gjennomført innen utgangen

¹⁵ Supported Employment handler om rask jobbtilknytning som matcher arbeidssøkerens preferanser og kompetanse, nødvendig opplæring og veiledning direkte på eller i tilknytning til jobben.

¹⁶ Forsøket skal prøve ut om økonomiske insentiver har effekt når det gjelder å stimulere tiltaksarrangører til innsats som bidrar til at flere med nedsatt arbeidsevne kommer i arbeid.

av 2016.

Målkravet for kvalitet på alderspensjon ble nådd i 2015, mens målkravet på barnebidrag med 90 prosent riktige vedtak ikke ble nådd. Resultatet for 3. tertial ble 83 prosent riktige vedtak, mens årsresultatet ble 85 prosent. Det er satt i gang systematiske tiltak for å øke måloppnåelsen på områder hvor målingene viser kvalitetssvikt. Det gjennomføres også kvalitetsmålinger på dagpenger, sykepenger, arbeidsavklaringspenger og enslige forsørgere. Det skal iverksettes kvalitetsmålinger på uføretrygd og endringsvedtak på pensjon i 2016.

Innsyn i klage- og ankesaker er en viktig kilde til kunnskap om praksis og gir et godt grunnlag for å iverksette forbedringstiltak. En stor andel klager blir omgjort og det er flere årsaker til at saker blir omgjort. Både for bruker og for forvaltningen er det sentralt at riktig vedtak fattes så tidlig som mulig. Finansiert av FARVE-midler fra NAV har Sintef i 2015 gjennomført en analyse av årsaker til omgjøring av vedtak. Resultatene vil foreligge i 2016 og vil kunne gi grunnlag for forbedringstiltak.

Aldri anmeldt mer trygdesvindler

NAV anmeldte trygdesvindler for 302 millioner kroner i 2015. I alt 1472 personer ble anmeldt for trygdesvindler. Flest ble anmeldt for å ha svindlet til seg dagpenger eller arbeidsavklaringspenger. Den største saken gjaldt arbeidsmarkeds kriminalitet. Arbeidsmarkeds kriminalitet er et høyt prioritert område og

NAV deltar med ressurser i det tverretatlige samarbeidet mellom Arbeidstilsynet, politiet og Skatteetaten.

Frigjøre ressurser til brukeroppfølgning og overgang til arbeid

NAV legger til rette for å øke effektiviteten i ytelsesforvaltningen ved organisering av ytelsesforvaltningen i større og mer kompetente fagmiljøer. Per i dag er saksbehandlingen av om lag en tredjedel av ytelsene organisert i færre enheter. Etter vår vurdering har spesialiseringen så langt ført til likere faglig praksis og saksbehandlingstid på tvers av geografi.

I perioden frem til 1. juni 2016 skal ytterligere en tredjedel av ytelsene organiseres i færre enheter. Denne andre puljen i spesialiseringsløpet omfatter ytelsene arbeidsavklaringspenger, stønad til enslig forsørger, grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler, yrkesskade, menerstatning, barnetrygd, forsikringer og kontantstøttesaker (utland). Det er etablert et prosjekt som skal legge til rette for kompetanseutvikling, gjennomføring av oppgavebytte mellom enheter og nødvendige tilpasninger i organisasjon og IKT-støtte.

Organiseringen gir langt større fleksibilitet og mulighet til å utnytte produksjonskapasitet på tvers.

Fremover forventer vi å kunne ta ut gevinster som følge av en mer effektiv organisering av ytelsesforvaltningen. I tillegg gjennomføres ytterligere effektiviseringstiltak, som digitalisering av søknadsprosesser og saksbehandling. Effektiviseringen vil frigjøre ressurser til å dreie virksomheten mot brukeroppfølgning og overgang til arbeid.

Styringsparametere

Styringsparameter/mål	2014	2015	Kommentarer
Andel saker som behandles innen normert tid skal være minst 80 prosent for alle ytelser i gjennomsnitt. Andel saker som behandles innen normert tid skal være minst 75 prosent for alle ytelsesområder (se tabell under)	81	83	NAV har samlet sett måloppnåelse i 2015 (se også tabell under).
Andel dagpengekrav som anvises innen 21 dager skal være på minst 80 prosent.	84	79	NAV har tilnærmet måloppnåelse i 2015.
Andel norske alderspensjonister som har søkt innen tre måneder før ønsket uttaksdato, og som får utbetaling i uttaksmåneden skal være minst 98 prosent.			NAV har måloppnåelse i 2015.
- Manuell saksbehandling	98	99	
- Automatisk saksbehandling	94	100	
Minimum 98 prosent av nye alderspensjoner skal være korrekte ved første gangs utbetaling.	99	98	NAV har måloppnåelse i 2015.
Andel barnebidragssaker med korrekt førstegangsvedtak skal være minst 90 prosent i 3. tertial 2015.	-	83	På bidragsområdet har andelen korrekte vedtak gått ned fra 89 til 83 % i tredje kvartal 2015. Andelen gjennom hele året var 85 %. Det iverksettes tiltak våren 2016.

Beskrivelse og vurdering av ytelsesområdet

Andel saker som behandles innen normert tid (alle

ytelsesområder)

Ytelsesforvaltningen har bedret måloppnåelse i 2015 sammenlignet med 2014 for de fleste ytelser. For nasjonale uføretrygdsaker har måloppnåelsen vært gradvis økende i 2015 og med måloppnåelse i tredje tertial 2015. Parallelt med dette er antall uføretrygdsaker til behandling redusert

Tabell 4. Andel saker som behandles innen normert tid. 2014-2015

Type ytelse	Krav 2015	2014	2015
<i>Summert måloppnåelse</i>	80 %	81	84
Alderspensjon - utland	75 %	26	35
Arbeidsavklaringspenger	75 %	88	89
Barnebidragsområdet	75 %	61	71
Barnetrygd	75 %	86	87
Barns sykdom - pleiepenger	75 %	-	83
Eneforsørger	75 %	79	81
Foreldrepengeområdet	75 %	76	82
Gjenlevendeytelse	75 %	73	81
Gravferdsstønad	75 %	-	88
Grunn og hjelpestønad	75 %	94	95
Hjelpemidler	75 %	87	86
Kontantstøtte	75 %	76	80
Medlemskap	75 %	72	69
Supplerende stønad	75 %	90	80
Uføretrygd	75 %	39	56
Yrkesskade	75 %	91	92

*Den angitte normerte tiden i tabellen er for saksbehandling av nasjonale saker, med unntak av alderspensjon utland, barnetrygd utland og medlemskap.

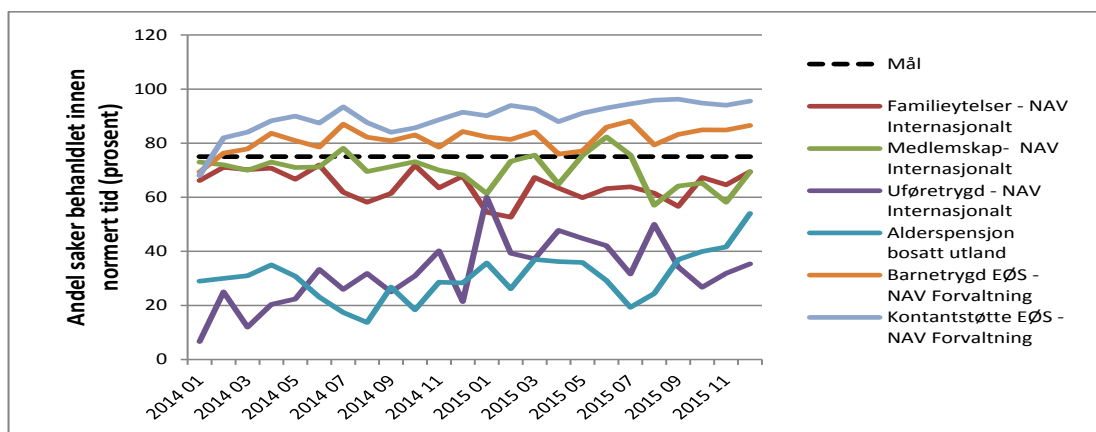
og uførereformen ferdig implementert.

Saksbehandlingstider i utlandssaker

NAV har stabil og meget god måloppnåelse på utlandsområdene barnetrygd og kontantstøtte EØS som har store volum av saker. For saksområdet medlemskap som omfatter både saker om pliktig, frivillig og unntak fra medlemskap i folketrygden, har måloppnåelsen gått noe ned i 2015 på

tross av en produksjonsøkning på 18 prosent sammenlignet med 2014. Dette skyldes en større og eldre saksbeholdning som har stabilisert seg på et høyt nivå etter høy saksinnang i 2014 og 6 prosent økning i 2015. Familieytelsene er nær måloppnåelse. Utlandssakene på pensjonsområdet har en stigende måloppnåelse ettersom restansene er bygget ned målrettet. På uføreområdet har det vært vanskelig å få måloppnåelse på tross av ekstraordinær innsats, fordi inngangen i

Figur 5. Saksbehandlingstider i utlandssaker

2015 har økt med 42 prosent i forhold til 2014.

Resultatene og styringen av området er bedre nå enn bare for noen år siden, men vi oppnår fortsatt ikke gode nok resultater på utlandsområdet. Direktoratet følger området og utviklingen nøye. Omorganiseringen av ytelsesområdet skal legge grunnlag for at vi skal komme videre og redusere utfordringene og risikoen på utlandsområdet

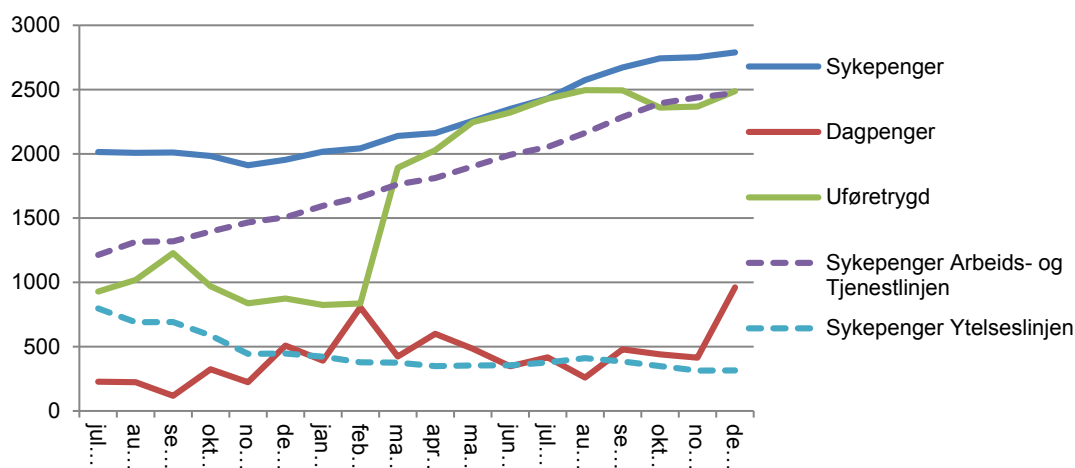
NAV har siden slutten av 2014 hatt en oversikt over reelle saksbehandlingstider på nav.no. I april 2015 ble oversikten utvidet med tilsvarende oversikt for internasjonale saker. Oversiktene oppdateres ukentlig slik at bruker selv kan finne en like god oversikt på nettet som ved å ringe NAV

på telefon.

Saker over ytre grenser

Totalt antall ytre grensesaker var 12 prosent høyere i desember 2015 enn i desember 2014 (antall saker i 2015 var 12 400). Økningen er i all hovedsak knyttet til dagpenger, uføretrygd og oppgaver på sykepengeområdet som NAV-kontorene behandler. Økningen i ytre grensesaker på dagpenger er en konsekvens av at arbeidsledigheten har økt i 2015. På uføreområdet gjelder økningen antall klagesaker, men økningen på sykepengeområdet er knyttet til søknader om rettighet i tillegg til oppfølging av sykmeldte, rett til fritak for arbeidsgiverperiode, rett til sykepenger under opphold i utlandet og rett til reisetilskudd.

Figur 6. Antall ytre-grensesaker. Utvikling fra juli 2014 til desember 2015.

Kvalitet i ytelsesforvaltningen

NAV gjennomfører kvalitetsmålinger på seks ytelser. Det er ikke gjennomført kvalitetsmålinger på områdene overgangsstonad til enslig forsørger og arbeidsavklaringspenger i 3. tertial på grunn av spesialisering av fagområdene. Resultatet for 2015 er derfor et gjennomsnitt av to målinger.

Målkravet på barnebidrag med 90 prosent riktige vedtak 3. tertial ble ikke nådd. Resultatet for året sett under ett ble 85 prosent Hovedårsakene til avvik på bidrag er skjønnsfastsettelse av inntekt både knyttet til bidragsmottaker og bidragspliktig og manglende/ikke tilstrekkelig dokumentasjon

på vedtakstidspunktet. Skjønnsfastsettelse av inntekt har vært tema på bidragsområdet både i november og desember 2015. NAV vil jobbe aktivt med dette også våren 2016.

Tabell 5. Kvalitetsmålinger på utvalgte vedtak.

Ytelse	Kvalitets-indikator	2014	2015	Kommentar
Alderspensjon automatiske vedtak	Vedtaks kvalitet	98 %	100 %	Det er satt målkrav til 98 % riktige vedtak for 2015. Målkravet er oppnådd.
Alderspensjon manuelle vedtak	Vedtaks kvalitet	99 %	99 %	
Arbeidsavklaringspenger (AAP)	Vedtaks kvalitet	88 %	84 %	P.g.a. spesialisering av ytelsen er det kun gjennomført måling 1. og 2. tertial 2015.
Barnebidrag	Vedtaks kvalitet	85 %	85 %	Målkrav på 90 % riktige vedtak 3. tertial ble ikke oppnådd (83 %), mens årsresultatet ble 85 %.
Overgangsstønad til enslig forsørger	Vedtaks kvalitet	89 %	88 %	P.g.a. spesialisering av ytelsen er det kun gjennomført måling 1. og 2. tertial 2015.
Sykepenger	Vedtaks kvalitet	93 %	95 %	Det er ikke satt målkrav for 2015.
Dagpenger	Vedtaks kvalitet	Ingen måling	79 %	Kvalitetsmåling ble innført 2. tertial 2015. Årsresultatet er et gjennomsnitt av måling 2. og 3. tertial 2015.

Det er satt i gang flere tiltak for å øke måloppnåelsen på områder hvor målingene viser kvalitetssvikt. Parallelt med kvalitetsmålingene gjennomføres det også dublettkontroller. I disse kontrollene kontrollerer alle enhetene de samme vedtakene. Dublettkontroller verifiserer blant annet kvaliteten på kvalitetskontrollene og oppfatning av kontrollspørsmålene. Ut fra resultatene av begge metodene kan målrettede tiltak settes inn for å bedre kvaliteten.

Det gjennomføres også nøkkelkontroller som en del av saksbehandlingen, og etterlevelsen av dem dokumenteres i form av rapportering for tre måneder per år. I 2015 ble det gjennomført nøkkelkontroller for månedene januar, mai og oktober. Resultater viser at nøkkelkontrollene er etterlevd i mellom 97 % og 99 % av tilfellene i rapporteringsmånedene.

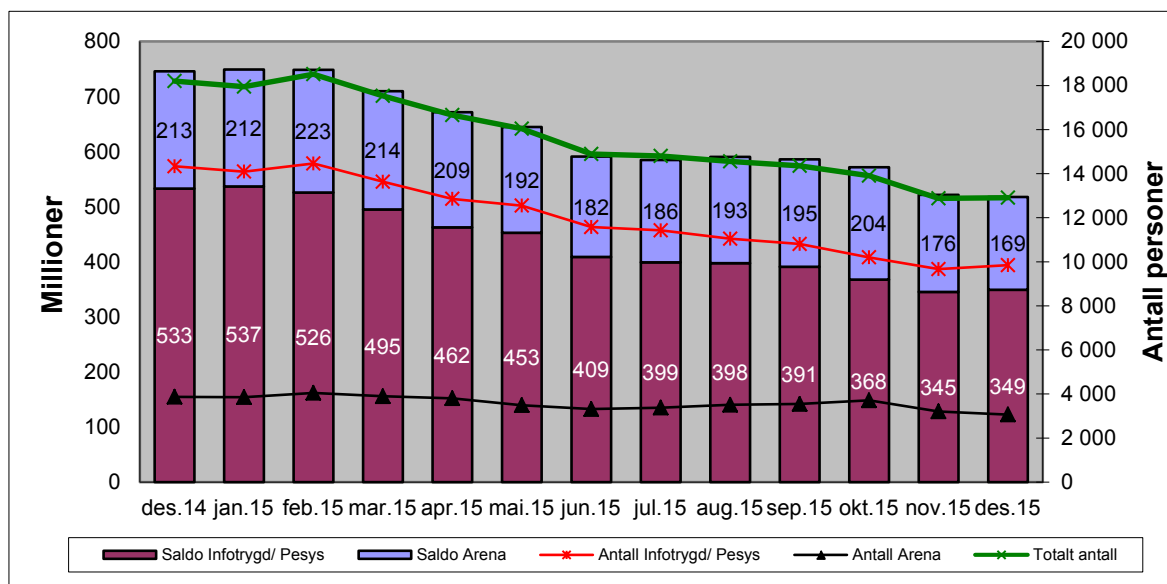
NAV vil iverksette kvalitetsmålinger på uføretrygd 3. tertial 2016 og lage et opplegg for kvalitetsmålinger på revurdering av alderspensjoner i 2016.

Innsyn i klage- og ankesaker er en viktig kilde til erfaring om praksis og hvilke tiltak til forbedring som er aktuelle. Statistikk over avslags- og omgjøringsprosent (av påankede vedtak) i vedtaksinstansen og klageinstansen gir et godt utgangspunkt for nærmere å studere årsaker til at saker blir

omgjort. Finansiert av FARVE-midler fra NAV har Sintef i 2015 gjennomført en analyse av årsaker til omgjøring av vedtak. Resultatene vil foreligge i 2016 og foranledige forbedringstiltak.

Nav Klageinstans utarbeider tertialvise kvalitetsrapporter og har etablert systemer for tilbakemelding om praksis og kvalitetssvikt til vedtaksinstansene. I majoriteten av saker med kvalitetssvikt er det i stor grad manglende dokumentasjon, saksutredning og veiledning som er årsaken til omgjøring. Dette er forhold direktoratet utreder nærmere.

Figur 7. Tilbakekrevingsaker etter ytelsesområder. Antall/saldo i mill. kr. siste 12 mnd.

*Søylene viser saldo i mill. kroner, linjene viser antall saker

*Infotrygd/Pesys omfatter uføretrygd, enslig forsørger, gjenlevende ektefelle og barnetrygd

*Arenaytelser omfatter dagpenger og arbeidsavklaringspenger. På dette området er det kun registrert antall tilfeller. Belø er beregnet ut fra snittbeløp per sak med 55 000 kroner i 2015.

Kontroll- og misbruksområdet

Ytelser til revurdering

Et stort antall saker blir revurdert og det vil være ulike grunner for åpne en revurderingssak. En mindre andel av revurderingssakene ender som tilbakekrevingsaker. Figuren nedenfor viser at antall saker og beløp er redusert sammenlignet med 2014.

Resultater

Figuren viser restanser av tilbakekrevingsaker ved utgangen av hver måned. Saldoen for Infotrygdytelser og pensjonsytelser per 31. desember 2015 er 349 mill. kroner og fordelt på 9 845 saker. Tilsvarende tall for 2014 var 533 mill. kroner fordelt på 14 334 saker. Dette er en nedgang på 184 mill. kroner i 2015.

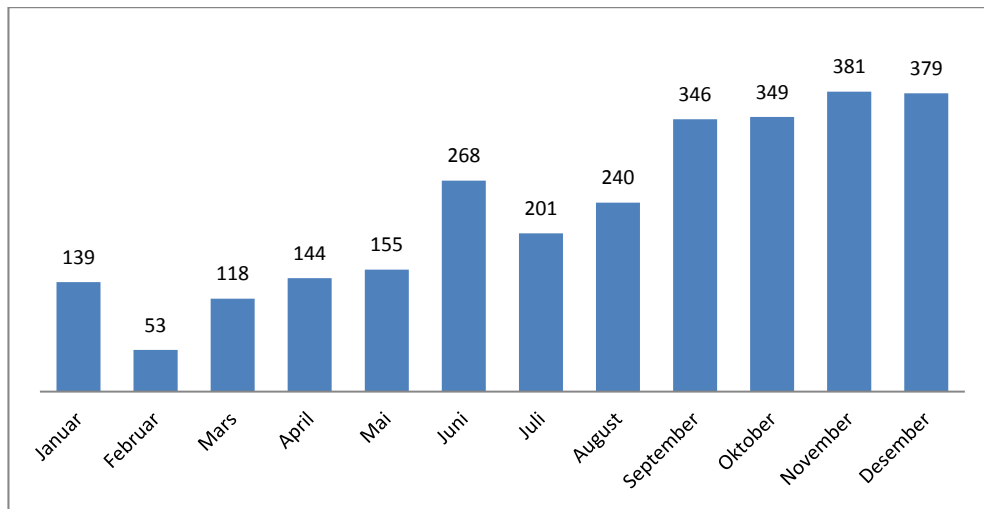
Saldo for Arena-ytelser (dagpenger, arbeidsavklaringspenger og individstønad) er beregnet til 169 mill. kroner fordelt på 3067 saker i desember 2015. Tilsvarende tall for desember 2014 var 213 mill. kroner fordelt på 3875 saker. Bakgrunn for beregningen er gjennomsnittbeløp i tilbakekrevingsvedtak.

Regnskapet for 2015 viser at det er fattet vedtak om tilbakekreving i feilutbetalingssaker for totalt 1,7 mrd. kroner. Av dette beløpet er nærmere 1,2 mrd. kroner sendt til innkreving. Differansen skyldes dels foreldelse og dels skylddeling mellom bruker og NAV. Totalt er det krevd inn 751 mill. kroner i feilutbetalte ytelser i 2015, en økning på 95 mill. kroner sammenlignet med 2014. Det vises til note 12 og 21 i årsregnskapet.

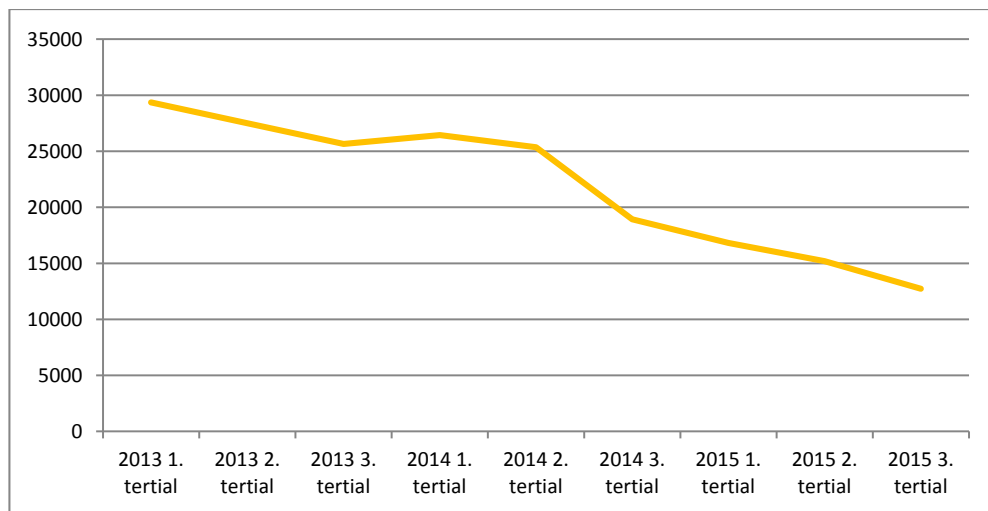
I arbeidet med tilbakekrevingsaker har NAV i 2015 prioritert bruk av netto tilbakekreving (feilutbetalt beløp justert for innbetalt skatt) og saksbehandling av de største sakene. Figuren viser at det har vært en økning i bruken av netto tilbakekreving. I alt 2773 brukere fikk behandlet sin tilbakekrevings sak etter nettoprinsippet. Figuren som viser antall tilbakekrevingsaker til behandling, viser også en positiv utvikling.

Årsaken til nedgangen er sammensatt. Noe skyldes ekstra innsats i nedbygging av restanser og noe av nedgangen skyldes at enkelte etterkontroller på grunn av kapasitetsutfordringer har blitt nedprioritert i 2015. I tillegg kommer prioritering av bruk av netto tilbakekreving som er gunstig for brukeren.

Figur 8. Antall personer med netto tilbakeføring i 2015

Figur 9. Utvikling i antall tilbakeføringssaker til behandling. Alle ytelser

Figuren viser tall for Infotrygd, Bisys, Arena og Pesys.

Utfordringer og tiltak

Tilbakekrevingområdet har vært og er utfordrende for etaten. Beløp som er foreldet, øker. Det kan ha sammenheng med at NAV har prioritert å behandle de store feilutbetalings sakene, som ofte omfatter saker som har løpt feil i mange år og der deler av beløpet er foreldet i det saken blir avdekket. Dette fører også til at det gjennomsnittlige feilutbetalte beløp per sak er høyere. Store saker har også ofte innslag av manglende betalingsevne, sammensatte vansker hos brukeren og kriminelle forhold. Den samlede gjelden til NAV har derfor økt de siste årene.

NAV gjør kontroller på mange ytelser ved å sammenligne inntektsopplysninger fra Skatteetaten eller andre registre med informasjon fra stønadsaken. Etterkontroller gjennomføres hovedsakelig for å avdekke feil knyttet til at brukeren ikke melder fra om endringer underveis i stønadsperioden. Som det ble redegjort for i etatsstyringsmøte i april 2015, har etaten nedprioritert inntektskontrollene på uføreområdet først og fremst på grunn av ny uføretrygd og økt motivasjon for å arbeide.

Gjennom a-ordningen¹⁷ har NAV fått et nytt verktøy for å kunne gjøre raskere og mer effektive inntektskontroller for å avdekke og stanse feilutbetalinger av stønad som er uforenlig med inntekt eller arbeidstid. I prinsippet muliggjør dette at sakene som tidligere ville løpt i lang tid, kan avdekkes og stanses før beløpene blir så store at de vil være gjenstand for anmeldelse. Det er brukere som har ansvar for å melde fra om inntektsendringer. Fra 2015 var det planlagt at NAV, som en service til brukerne, skulle gjøre månedlige sammenligninger mellom brukernes planlagte inntekter kombinert med uføretrygd og a-ordningen. På denne måten ville noen brukere kunne unngå eller få mindre tilbakekreivingsbeløp i etteroppgjøret for 2015. Dette lot seg ikke gjennomføre i 2015.

Fremover vil NAV teste ut hvordan vi best kan bruke a-ordningen til bedre etterkontroller som er basert på opplysninger fra a-ordningen. En overgang til raskt å stanse løpende feilutbetalinger, samt å benytte a-ordningen for å forebygge trygdemisbruk, krever koordinering og klare retningslinjer for bruk av a-ordningen ved førstegangsbehandling av saker.

Trygdemisbruk

Velferdsordningene er i stor grad basert på tillit til at opplysninger i offentlige registre er oppdatert og lett tilgjengelig, samt at brukere, arbeidsgivere og behandlere fortløpende gir riktig informasjon. Det er estimert betydelige mørketall for trygdesvindler i rapporter fra Proba samfunnsanalyse i 2011 og 2013. Vi arbeider derfor målrettet med å bli stadig bedre

til å forebygge og avdekke trygdesvindler. Arbeidet med de større svindelsakene prioriteres. Resultatet er at samlet beløp i anmeldelsene i 2015 økte med omlag 12 prosent fra 2014. Om lag to tredeler av sakene er avdekket gjennom samkjøring av offentlige registre. De fleste anmeldelser i 2015 gjaldt svindel med dagpenger eller arbeidsavklaringspenger.

Arbeidsmarkeds kriminalitet

Arbeidsmarkeds kriminalitet er et høyt prioritert område og NAV deltar med ressurser inn i de tre samlokaliserte enhetene som er etablert sammen med Arbeidstilsynet, politiet og Skatteetaten. Vi deltar også med ressurser i tverretattlige initiativ i de øvrige enhetene. I 2016 vil det bli opprettet to nye samlokaliserte enheter med deltakelse fra kontrollenhetene og det vil bli arbeidet med å videreutvikle blant annet metodikk og samarbeidsformer.

Samarbeidet mot arbeidsmarkeds kriminalitet er i en tidlig fase, men vi ser allerede nå at samarbeidet gir resultater, særlig i det arbeidet som utføres i regi av gruppen for organisert kriminalitet. Det er vanskelig å rapportere på resultater fra samarbeidet i de samlokaliserte enhetene, fordi funn gjennom kontrollene og påfølgende utredning av saker krever tid. Faktum må innhentes fra mange kilder, i tillegg til funnene fra utekontrollene. De foreløpige samlede resultatene fra de tre samlokaliserte enhetene er at 81 saker er sendt til forvaltningsmessig behandling, det vil si til vurdering av reduksjon eller opphør av ytelse og eventuelt vurdering av feilutbetaling og tilbakekreving. De foreløpige resultatene av denne behandlingen viser at det i tre saker er opphør av ytelser, i tre saker er ytelser forhindret fra å utbetales og i tre saker er det avdekket feilutbetaling. Det er anmeldt 11 saker til politiet for til sammen 4,3 millioner kroner. Når det gjelder samarbeidet for øvrig viser vi til felles rapportering som etatene har utarbeidet i fellesskap og som ble sendt fra Arbeidstilsynet til departementet.

Tabell 6. Antall anmeldelser, antall saker og beløp 2014 – 2015

	2014	2015
Antall anmeldelser	1 244	1 472
Antall saker	1 285	1 559
Beløp (mill. kroner)	271,3	302,8

¹⁷ A-ordningen er en digital samordning av all rapportering om inntekt, arbeidsforhold og skattetrekk til NAV, Skatteetaten og Statistisk sentralbyrå. A-løsningen forvaltes av Etatenes felles forvaltning (EFF) på vegne av de tre eieretatene.

3.3 Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem

Tilstand og utviklingstrekk på pensjonsområdet

Utviklingen på pensjonsområdet er preget av sterk aldring av befolkningen og at andelen som tar ut alderspensjonen før 67 år fortsatt øker i noen grad. Dette gir sterk vekst i antall alderspensjonister og i pensjonsutgiftene. Samtidig fortsetter flertallet av tidligpensjonistene i jobb ved siden av alderspensjonen, og de fleste også i full jobb. Sysselsettingen blant seniorer har derfor økt betraktelig etter at pensjonsreformen trådte i kraft i 2011.

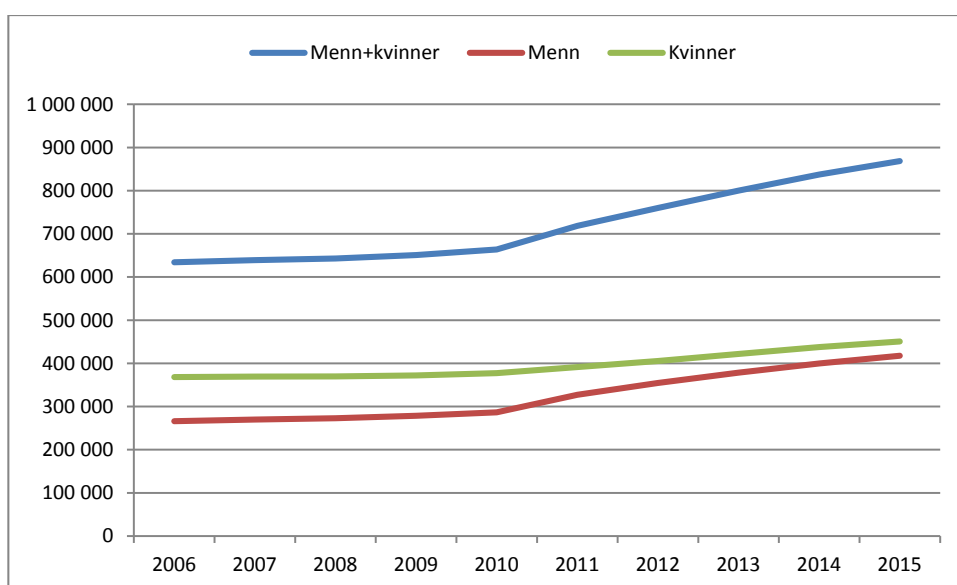
Utover omtalen her kan vi opplyse om at NAV følger opp effektene av pensjonsreformen gjennom statistikknotater som blir publisert på nav.no sammen med vår faste kvartalsvise alderspensjonsstatistikk. I tillegg viser vi til den årlige rapporten fra Pensjonspolitisk arbeidsgruppe som vil bli publisert i regi av Arbeids- og sosialdepartementet i mai/juni 2016. Den gir en grundig gjennomgang av utviklingstrekk på pensjonsområdet og av samfunns-effekter av pensjonssystemet og pensjonsreformen.

Sterk vekst i antall alderspensjonister

Det er fortsatt en kraftig økning i antall alderspensjonister, men veksten er lavere enn i perioden 2011–2013. At økningen er noe lavere enn tidligere, kommer først og fremst av at veksten i antall alderspensjonister i alderen 62–66 år er lavere enn tidligere.

Ved utgangen av 2015 var det 886 500 personer som mottok alderspensjon. Dette er en økning på 31 000, eller 3,7 prosent, fra samme tidspunkt året før. Fra utgangen av 2010 har antall alderspensjonister økt med 31 prosent. De store årskullene født i etterkrigstiden vil føre til markant økning også fremover. Antall alderspensjonister vil trolig passere 1 million omkring år 2020.

Figur 10. Alderspensjonister i alt. Kjønn. 31.12.2005-31.12.2015

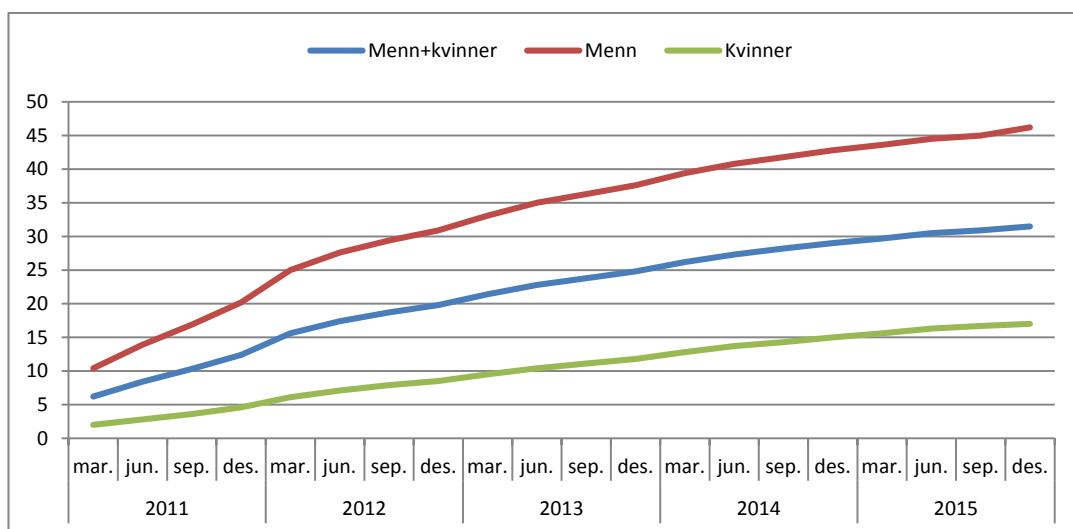

Tre av ti tar ut alderspensjon før 67 år

Drøyt tre av ti i aldersgruppa 62–66 år mottok alderspensjon ved utgangen av 2015. Dette utgjør nærmere 89 000 personer. Av disse mottakerne utgjorde menn nesten tre fjerdedeler. Andelen menn er noe fallende fordi uttaksratene for tidligpensjon øker mer for kvinner enn for menn. En viktig

årsak til at det likevel er klart flest menn som har tatt ut tidligpensjon, er at kvinner i større grad enn menn allerede mottar andre pensjoner og dermed ikke har rett til alderspensjon. Det er også flere kvinner enn menn som har for lav pensjonsopptjening til å kunne ta ut tidlig alderspensjon.

Figur 11. Alderspensjonister 62-66 år etter kjønn. Andel av befolkningen i samme aldersgruppe.

Det er også en høyere andel menn enn kvinner som har tatt ut tidlig alderspensjon blant de som har mulighet til det – henholdsvis 66 og 42 prosent ved utgangen av 2015. En forklaring er trolig at lavere pensjonsopptjening for kvinner gjør at de i mindre grad synes tidlig uttak gir en pensjon de kan leve av. Forskjellen kan til dels også forklare med at flere kvinner arbeider i offentlig sektor og dermed kan ta ut offentlig AFP fra 62 år. At kvinner har lengre forventet levealder enn menn, og derfor tjener mer på å utsette uttaket, kan også ha noe å si.

Det har vært en markant økning i andelen av befolkningen i alderen 62–66 år som mottok en form for pensjon¹⁸ etter innføringen av det nye regelverket i januar 2011. Ved utgangen av 2015 mottok 71 prosent i denne aldersgruppen en pensjon, mens andelen de siste årene før pensjonsreformen lå stabilt på rundt 57–58 prosent. Økningen skyldes at denne aldersgruppen har fått muligheten til uttak av alderspensjon, og at mange har tatt ut alderspensjon mens de fortsatt er i arbeid. På samme tid har andelen som mottar AFP og uføretrygd gått ned. Dette tyder også på at en del som har tatt ut

alderspensjon, har gjort dette i stedet for uttak av uføretrygd eller AFP.

Pensjonsreformen har gitt flere seniorer i arbeid

Selv om flere enn før mottar alderspensjon, fortsetter mange av pensjonsmottakerne i arbeid. Ved utgangen av fjerde kvartal 2015 var 64 prosent av alderspensjonistene under 67 år registrert som arbeidstakere.¹⁹ Andelen var noe høyere blant pensjonister med en uttaksgrad for alderspensjon på 50 prosent eller lavere. De fleste som kombinerer alderspensjon og arbeid, arbeider heltid. Avtalt ukentlig arbeidstid var på 34 timer for denne gruppa i 2014²⁰. Dette er omtrent samme gjennomsnittlige arbeidstid som for de arbeidstakerne som ikke har tatt ut pensjon ennå. Det viser at svært få trapper ned stillingsandelen i forbindelse med tidliguttak av alderspensjon.

Andelen av befolkningen over 60 år i registrert arbeid har også økt markant de siste årene og mer enn for befolkningen for øvrig. Dette har vært en langsiktig trend som skyldes flere forhold; blant annet økt levealder og dermed bedre

¹⁸ Omfatter her alderspensjon, AFP, uføretrygd og gjenlevendepensjon.

¹⁹ Ifølge Arbeidsgiver-/arbeidstakerregisteret. Tallet inkluderer ikke selvstendig næringsdrivende.

²⁰ Tall for 2015 foreligger ikke pga. kvalitetsutfordringer med data fra A-ordningen om arbeidstid.

helse blant seniorenne samt at seniorenne stadig får høyere utdanningsnivå. Kvinner som passerer 60 år har dessuten i stadig større grad vært yrkesaktive tidligere og jobber derfor også mer enn før etter fylte 60.

Pensjonsreformen har medført at sysselsettingen har økt spesielt mye for aldersgruppa 62–66 år. Fra tredje kvartal 2010 til tredje kvartal 2015 økte andelen i arbeid i denne gruppa fra 40 til 44 prosent. Det tilsvarer om lag 13 000 flere sysselsatte. I 2011 var sysselsettingsveksten særlig sterk for 62-åringene, som var det første årskullet som fullt ut ble omfattet av fleksibiliteten i det nye pensjonssystemet. Veksten har senere forplantet seg videre til høyere aldre etter hvert som årskullet som var 62 år i 2011 har blitt eldre.

En analyse av Bråthen og Bakken (2012)²¹ viser at pensjonsreformen har bidratt til at personer som har vært omfattet av det nye regelverket, har en signifikant høyere sannsynlighet for å fortsette i arbeid. Flere analyser²² viser at de som arbeider i privat sektor med rett til AFP, har økt sin jobbsannsynlighet mest, og at endringene er klart signifikante.

De økonomiske insentivene til arbeid i pensjonsreformen har etter vår vurdering ennå ikke gitt full effekt – blant annet som følge av overgangsregler og gradvis innføring av levealdersjustering. Vi tror dessuten at det vil ta noe tid før folk fullt ut tilpasser seg de nye reglene. Reformen vil derfor gradvis gi ytterligere effekt i mange år framover.

Gevinsten ved å arbeide etter 62 år er klart lavere i offentlig sektor, fordi AFP-ordningen der har blitt videreført uten vesentlige endringer. Hvorvidt AFP-ordningen i offentlig sektor blir endret, vil derfor ha mye å si for pensjoneringsvalgene og sysselsettingsutviklingen for ansatte i offentlig sektor i årene fremover.

²¹ Bråthen, Magne og Bakken, Frøydis (2012) «Seniorer i arbeidslivet – hva påvirker beslutningen om å fortsette i jobb?» Arbeid og velferd, 3–2012, 38–48.

²² Dahl og Lien (2013): «Pensjonsreformen – flere eldre i arbeid», Arbeid og velferd nr. 1-2013, Arbeids- og velferdsdirektoratet. Hernæs m.fl. (2015): «Pension Reform and Labor Supply: Flexibility vs. Prescription», IZA Discussion Paper No. 8812.

3.4 Trygge rammer for familiene

Omfanget av fedres uttak av foreldrepenger

Grunnlaget for denne statistikken er antall fedre som har hatt en utbetaling av foreldrepenger (fedrekvote, foreldrepenger eller begge deler) i løpet av

det aktuelle kalenderår, uavhengig av barnets fødselsår. Ordningen med fleksibelt uttak gir anledning til uttak av foreldrepenger inntil barnet fyller 3 år. De fedre som fordeleler sitt uttak over en lengre periode, kan derfor fremkomme i statistikken i flere statistikkperioder.

Tabell 7. Menn fordelt på uttak av fedrekvote/foreldrepenger ved fødsel. Antall og andel

Tabell 7. Menn fordelt på uttak av fedrekvote/foreldrepenger ved fødsel. Antall og andel

År	Antall menn i alt	Bare fedrekvote	Bare foreldrepenger ved fødsel	Har både fedrekvote og foreldrepenger ved fødsel	I alt	Bare fedrekvote	Bare foreldrepenger ved fødsel	Har både fedrekvote og foreldrepenger ved fødsel	Andel menn med fedrekvote i alt
2009	45 521	36 711	4 492	4 318	100	80,6	9,9	9,5	90,1
2010	49 193	40 912	4 234	4 047	100	83,2	8,6	8,2	91,4
2011	55 184	47 559	3 692	3 933	100	86,2	6,7	7,1	93,3
2012	58 426	51 487	3 533	3 406	100	88,1	6,0	5,8	93,9
2013	58 916	52 354	3 496	3 066	100	88,9	5,9	5,2	94,1
2014	59 524	52 980	3 462	3 082	100	89,0	5,8	5,2	94,2
2015	58 382	50 002	3 819	4 561	100	85,6	6,5	7,8	93,4

3.5 Et sterkere sosialt sikkerhetsnett

Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) er rettet mot langtidsmotakere av sosialhjelp eller mot dem som står i fare for å bli det. Målgruppen har nedsatt arbeidsevne, det vil si at NAVs arbeidsevnevurdering konkluderer med et betydelig behov for bistand for å komme i jobb. Gjennom et individuelt tilrettelagt program i inntil to år skal deltakerne få mulighet til å komme i arbeid.

Den manuelle rapporteringen fra NAV-kontorene til direktoratet²³ viser at det ved utgangen av 2015 var i overkant av 5 700 deltakere i KVP. Dette var 140 flere enn i august og om lag uendret fra ett år tidligere. Det var rundt 3 100 personer som gjennomførte eller planmessig avvirket KVP i 2015.

Basert på den samme manuelle rapporteringen gikk om lag 42 prosent av deltakerne som gjennomførte/planmessig avvirket program til arbeid. Ytterligere 16 prosent gikk til arbeidsmarkedstiltak eller skolegang/utdanning. Dette var en økning på 4 prosentpoeng.

Det har vært en svak nedgang i antall deltakere på statlige tiltak. Ved utgangen av desember 2014 var det 2627 deltakere på statlige tiltak. Ved utgangen av desember 2015 var antallet redusert til 2431. Alle typer tiltak og virkemidler benyttes, med arbeidspraksis (arbeidstrening) i ordinært arbeidsliv som det dominerende tiltaket. Kommunale tiltak er ofte lavterskeltilbud som benyttes når bruker ikke kan nyttiggjøre seg statlige arbeidsrettede tiltak.

Tilskudd til frivillige organisasjoner over statsbudsjettets kapittel 621 post 70

Tilskudd til frivillig arbeid mot fattigdom og sosial ekskludering

Bevilgningen skal blant annet styrke dialogen og samarbeidet med frivillige organisasjoner som et ledd i innsatsen mot fattigdom. Den økonomiske rammen til fordeling var på vel 30 millioner kroner i 2015. Det ble gitt driftsstøtte til 17 organisasjoner som er representanter for vanskeligstilte, de fem Batteriene²⁴ og Samarbeidsforum med Kontaktutvalget for representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte og myndighetene. Mer enn 80 prosent av budsjettet er bundet opp gjennom videreføring av driftsstøtte. Det er utover driftsstøtte innvilget tilskudd til 23 prosjekter.

Regelverket for ordningen ble i 2015 gjennomgått med tanke på forenkling, herunder forbedring av struktur, enklere

²³ gjennom internettspørreverktoyet SurveyXact

²⁴ Ressurssentre for egenorganisering, selvhjelp og påvirkningsarbeid drevet av Kirkens Bymisjon (lokalisert i Oslo, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Bodø)

språk og tydeligere krav. Det nye regelverket ble fastsatt av departementet 13.11.2015, og erstatter regelverk av 26.6.2012. Ordningen ble lyst ut for 2016 med søknadsfrist 18. desember 2015.

Tilskudd til aktivisering og arbeidstrening av personer med liten eller ingen tilknytning til arbeidsmarkedet i regi av frivillige organisasjoner

I 2015 var den økonomiske rammen ca. 30 millioner kroner. 53 prosjekter ble støttet i 2015.

Prosjektene som fikk tilskudd i 2014 ble invitert til å søke om tilskudd til videreføring i 2015. Rammen for ordningen er i 2015 bundet opp av videreføring av disse prosjektene. Tilskuddsmidlene ble derfor ikke åpent lyst ut for 2015. Ordningen ble lyst ut for 2016 med søknadsfrist 2. desember 2015.

Tilskudd til sosialt entreprenørskap og sosiale entreprenører

Bevilgningen for 2015 var på vel 8 millioner kroner, og 21 virksomheter fikk støtte. Av disse fikk 15 organisasjoner ordinært tilskudd og 4 fikk utviklingstilskudd. I tillegg har 2 organisasjoner fått godkjent overføring av utviklingstilskuddet fra 2014 til bruk i 2015. Ordningen ble lyst ut for 2016 med søknadsfrist 2. desember 2015.

Hjelpemidler og tilrettelegging

Tekniske hjelpemidler – dagligliv og arbeidsliv

Den teknologiske utviklingen gir stadig større muligheter til å ta i bruk hjelpemidler og legge til rette for personer med omfattende funksjonshemminger, både i skole/utdanning, arbeid og dagligliv. Hjelpemiddelområdet har fortsatt god måloppnåelse på de fleste områder til tross for økende saksmengde og strammere budsjetter. Resultatområdet ser likevel med bekymring på fremtidig økning i saksmengde og økt press på driftsbudsjettet, særlig med tanke på utgifter knyttet til installasjon og montering av fastmonterte hjelpemidler i bolig.

Det arbeides målrettet med utvikling på områder der det er potensial for forbedring og effektivisering. Et eksempel er ny godkjenningsordning for elektriske rullestoler, senger og personløftere, som skal kvalitetssikre kompetansen hos de som søker og gir opplæring i disse hjelpemidlene.

Samhandling med kommunene er avgjørende for å kunne gi brukerne gode tjenester. I desember 2015 ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant hjelpemiddelsentralenes kommunale samarbeidspartnere. Undersøkelsen viste blant annet at 76,8 prosent av informantene er enten «ganske fornøyd» eller «svært fornøyd» med tjenestene fra hjelpemiddelsentralen. Scoren var lavere på spørsmål som dreier seg om behandlingstid og informasjon om denne. Undersøkelsen gir et godt grunnlag for å vurdere hvilke områder

det bør settes inn tiltak på for å bedre tjenestene.

Det foregår et omfattende samarbeid mellom hjelpemiddelsentralene, kommuner og andre sentrale aktører knyttet til velferdsteknologi.

Resultatområdet har kontinuerlig fokus på å få flere av brukerne i arbeid og utdanning. NAV Hjelpemidler og tilrettelegging utfører en betydelig innsats for å markedsføre sin kompetanse og sitt tilbud. Høsten 2015 har NAV Hjelpemidler og tilrettelegging brukt en del ressurser på å planlegge den arbeidsrettede tjenesten for personer med hørselshemming, synshemming og kombinert sansetap/hjerneskade, en tjeneste som fra 1.1.2016 blir samlet i resultatområdet. Fra 2015 har hjelpemiddelsentralene rapportert på antall rådgivningssaker innen arbeidsplass og høyere utdanning. Dette vil gi grunnlag for å vurdere utviklingen og omfanget over tid.

Hjelpemiddelsentraler - vurdering av måloppnåelsen

Tekniske hjelpemidler – dagligliv og arbeidsliv

Det er en stadig økning i innkomne søknader både innen dagligliv og arbeidsliv. Dette resulterer i at antall utleverte hjelpemidler også øker. Hittil ser vi at økt mengde ikke har fått negativ effekt på hverken saksbehandlings- eller leveringstid. Hjelpemiddelsentralene viser til gode resultater også på reparasjon/service og gjenbruk.

Tilskuddsordningen med aktivitetshjelpemidler for personer over 26 år

Det er levert ut hjelpemidler for i overkant av 45 mill. kroner i 2015. Det var en vesentlig økning siste halvår 2015 og utgiftene forventes å øke i 2016.

Regelverket omkring grensdragning for hva som skal falle inn under ordningen oppleves som utfordrende å praktisere for saksbehandlerne. Direktoratet samarbeider fortløpende med NAV Hjelpemidler og tilrettelegging for å utvikle tydelige retningslinjer som skal sikre en ensartet nasjonal praksis.

Hjelpemiddelsentralenes tolketjeneste

I 2015 er det registrert 2350 brukere av NAVs tolketjeneste. Ifølge statistikk som nå kan hentes ut, er det god dekningsgrad på tolkeoppdrag. Det jobbes med å forbedre kvaliteten på registreringen av oppdragene.

Hjelpemiddelsentralene er avhengig av et godt samarbeid med frilanstolkene. Arbeids- og velferdsdirektoratet har 21.5.2015 inngått en Samarbeidsavtale om frilanstolkene i NAV med Avyo, Fagforbundet, Norsk tjenestemannslag og Tolkeforbundet. Avtalen bidrar til at representanter for frilanstolkene får delta i prosessene som fastsetter rammene og retningslinjene for bruk av frilanstolker i NAV.

Bilområdet

Med bakgrunn i Arbeids- og velferdsdirektoratets analyse om avlagsmengden fra 2012 er det systematiske arbeidet med kvalitetshevende tiltak på bilområdet videreført. Det viktigste tiltaket er utvikling og lansering av ny elektronisk søknadsdialog for bilsøknad. Det er også blitt gjennomført endringer og forbedringer på vedtaksmalene på bilområdet.

Tilskudd til gruppe 1 bil i dagliglivet ble avvirket 1.1.2015, mens ordningen med rente- og avdragsfritt lån til gruppe 2 bil ble utvidet til å gjelde alle med sterkt begrenset gangfunksjon. Disse endringene har ført til færre søknader innen klasse 1, mens det er en økning i gruppe 2²⁵. På generell basis er det en nedgang i saksbehandlingstider.

Høreapparat

Direktoratet har tidligere vurdert at risikoen var relativt høy for at leverandører skulle trekke seg ut av det norske markedet med påfølgende redusert tilbud til brukerne. Årsaken var at kompensasjonen som leverandørene fikk for å eie utprøvningslagrene av høreapparat ikke i tilstrekkelig grad kompenserte for de reelle merutgiftene.

Direktoratet har derfor, i samråd med de regionale helseforetakene, fastsatt en øvre grense på 6 måneder for utprøving av høreapparat. Alle leverandørene fra forrige avtaleperiode har på grunnlag av dette levert pristilbud og fått ny rammeavtale med NAV i 3. tertial 2015. Kompensasjonsordningen er avvirket.

3.6 En brukerorientert, effektiv og helhetlig arbeids- og velferdsforvaltning

Utvikling av brukerrettede tjenester

Brukermelding

NAVs brukermelding 2015 er vedlagt.

Brukerundersøkelser

Det vises til virksomhetsrapport for 1. tertial 2015 og publiserte rapporter for brukerundersøkelsene. Det er ikke gjennomført senere brukerundersøkelser.

Utvikling av arbeid- og velferdsforvaltningen

De langsiktige prioriteringene for NAV er:

- Flere i arbeid
- Bedre brukermøter
- Økt kompetanse

Den økonomiske utviklingen i 2015 har forsterket NAVs utfordringer (se kapittel 5) og gjort det enda tydeligere at det er viktig å prioritere hardere for å klare disse prioriteringene. Vi har i 2015 prioritert markedsarbeidet og oppfølging av unge arbeidssøkere under 30 år sterkere. Mer og tettere kontakt med arbeidsgivere er nøkkelen til bedre kompetanse blant medarbeiderne, som igjen bidrar til bedre vurderinger og råd til den enkelte bruker. Status for dette arbeidet er omtalt i kapittel 3.1.

Sentrale elementer i utviklingen av velferdsforvaltningen er modernisering, bedre digitale løsninger og mer kunnskap om effekter av tiltak innen arbeids- og velferdspolitikken. Status på disse områdene er omtalt i avsnittene under.

Kunnskapsutvikling

Arbeids- og velferdsdirektoratet vedtok egen Kunnskapsstrategi våren 2013. Denne ligger til grunn for kunnskapsutviklingen i arbeids- og velferdsforvaltningen fram mot 2020.

I 2013 nedsatte daværende Arbeidsdepartementet en felles arbeidsgruppe med direktoratet for å utrede kunnskapsfunksjonen i arbeids- og velferdsforvaltningen. Rapporten forelå våren 2014 og arbeidsgruppen konkluderte med å (1) styrke samhandlingen mellom departementet og direktoratet, (2) gi direktoratet et større ansvar for evalueringsforskning og (3) opprette et kunnskapsmiljø som oppsummerer forskning.

På bakgrunn av konklusjonene i rapporten fra 2014 ble det etter brev fra Arbeids- og sosialdepartementet av 30.10.2014 nedsatt en ny felles arbeidsgruppe mellom departementene (herunder BLD) og direktoratet for å gi «innspill til langsiktige prioriteringer og eventuelt behov for satsingsforslag på området», og lage utkast til en «plan for

²⁵ Gruppe 1 bil er en ordinær bil brukeren får tilskudd til å kjøpe. Gruppe 2 bil er en spesialtilpasset kassebil. Stønadene gis som et rente- og avdragsfritt lån.

evaluering av tiltak, tjenester og andre virkemidler, og peke på hvordan de konkret kan gjennomføres». Første felles rapport fra arbeidsgruppen om *Langsiktige prioriteringer av kunnskapsbehov i arbeids- og velferdssektoren* (av 21.05.2015) ble diskutert i særmeetet mellom departementene og direktoratet den 27. mai 2015. Rapporten ble godkjent som en ramme for videre planlegging på området.

Med utgangspunkt i rapporten om Langsiktige prioriteringer av kunnskapsbehov, ble det utarbeidet en *Plan for FoU og evalueringer av tiltak, tjenester og andre virkemidler i NAV*. Planen har tre del-dokumenter. Del 1 omhandler ressurser, aktiviteter, organisering og ansvarsdeling for FoU i direktoratet. Del 2 trekker fram fire tematiske satsingsområder som skal ligge til grunn for å utvikle kunnskapsfunksjonen generelt, herunder åpne utlysninger til evalueringer (tidligere FARVE). Del 3 er en katalog med oversikt over målrettede utlysninger på spesifikke forskningstema som er aktuelle og lyse ut f.o.m 2016.

Rapporten fra felles arbeidsgruppe i 2014 konkluderte med å opprette et kunnskapsmiljø som systematisk kan innhente, vurdere, oppsummere og formidle norsk og internasjonal kunnskap om effekter av tiltak, tjenester arbeidsmåter. I 2015 gikk direktoratet, sammen med fire andre velferdsetater, inn i Seksjon for velferdstjenester i Kunnskaps-senteret for helsetjenestene. Enheten skal ivareta behovene for systematiske kunnskapsoppsummeringer på NAVs ansvarsområder. De har allerede gjennomført prosjekter på temaet helseeffekter av arbeid, og er for tiden i gang med en gjennomgang av litteraturen om effekter av Supported Employment-tilnæringer.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har opparbeidet et aktivt samarbeid med universitets- og høyskolesektoren, blant annet med formål om å etablere robuste fagmiljøer med god kunnskap og kompetanse om NAV. Dette strategiske samarbeidet skal bidra til å bygge opp og forsterke sammenhengene mellom praksisbasert forskning, forskningsbasert undervisning og kunnskapsbasert tjenesteutvikling på NAVs ansvarsområder. Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) etablerte i august 2015 Kompetansesenter for arbeidsinkludering, med støtte fra direktoratet. I løpet av året var også direktoratet i dialog med flere universiteter og høyskoler, der særlig to fagmiljøer peker seg ut for å formalisere et strategisk samarbeid i 2016.

I forbindelse med arbeidet om å utvikle arbeidsinkludering som fagfelt i Norge (Kunnskapsstrategien), har direktoratet etablert et samarbeid med Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) for å videreutvikle Nettverk for inkluderingskompetanse. Nettverket består av sentrale representanter fra forskning, fagmiljøer, arbeidsgivere, tjenesteutøvere og tiltaksbedrifter. Arbeids- og velferdsdirektoratet arrangerte i samarbeid med nettverket en to dagers nasjonal konferanse om inkluderingskompetanse august 2015.

Konferansen samlet 530 deltakere. Det planlegges en tilsvarende konferanse i 2016.

Arbeids- og velferdsdirektoratet startet opp og hadde flere pågående forsøk og forskningsprosjekter i 2015. Flere av disse er knyttet til bruk av ordinært arbeidsliv for å inkludere brukere, som forsøket Kjerneoppgaver i NAV-kontor, forsøk med Individuell Jobbstøtte (IPS), Arbeidsrehabilitering for personer med psykoselidelser, Supported Employment og Forsøk med AAP som lønnskudd og utvidet oppfølging fra NAV. I 2015 startet også forsøket Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier, som vil implementeres i 2016.

NAV gir tilskudd til forsøk og forskning på arbeids- og velferdsområdet gjennom FARVE-programmet. Programmet finansierer prosjekter som bidrar til utviklingen av en kunnskapsbasert arbeids- og velferdspolitik, og midlene har i hovedsak blitt tildelt etter en årlig, åpen utlysning. I 2015 ble det imidlertid ikke gjennomført noen utlysning av FARVE-midler, grunnet arbeidet med styrking og målretting av kunnskapsinnhentingen i regi av NAV (Jf. Langsiktig plan for FoU og evaluering i Arbeids- og velferdsforvaltningen).

Ved årsskiftet 2014/2015 pågikk 42 prosjekter med finansiering gjennom FARVE-programmet. Åtte nye prosjekter startet opp. De største temakategoriene er sykefravær og arbeidsmiljø, samt redusert funksjonsevne. 18 prosjekter ble avsluttet i løpet av året. FARVE-programmet finansierer også en eksperimentell evaluering av IPS i Norge, samt evalueringer av forsøket Kjerneoppgaver i NAV-kontor og Evaluering av NAVs oppfølgingsinnsats mot ungdom med rettigheter til videregående opplæring. Arbeids- og velferdsdirektoratet arrangerer årlige FARVE-konferanser om aktuelle temaer innenfor vårt fagfelt, med foredragsholdere fra inn- og utland. FARVE-konferansen 2015 handlet om integrasjon av innvandrere på arbeidsmarkedet, og trakk 350 deltakere.

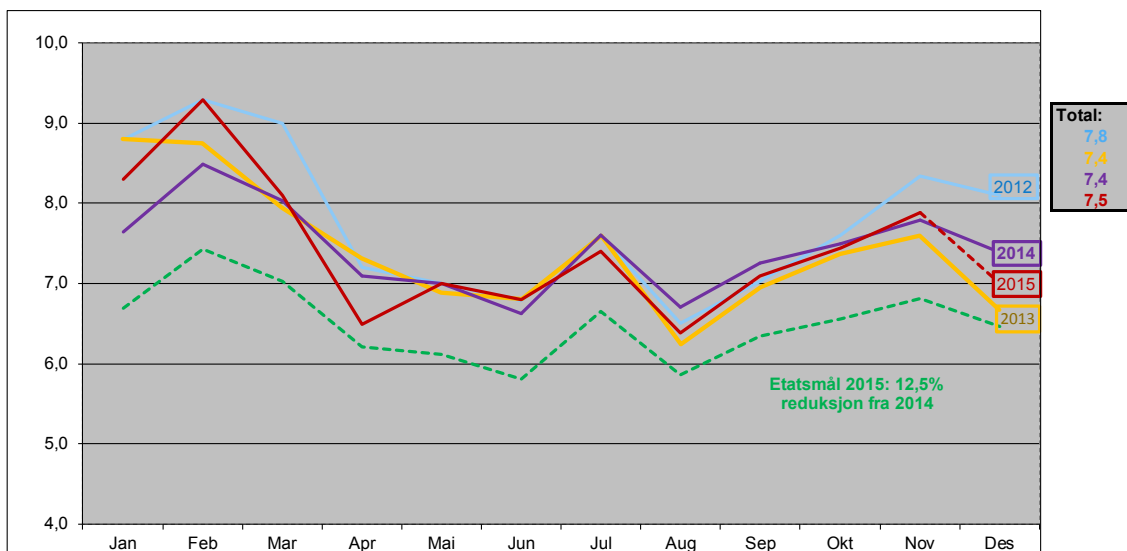
Direktoratet ved Kunnskapsstaben foretar jevnlig analyser som publiseres i skriftserien *Arbeid og velferd*. Analysene har stor temamessig bredde og det tas sikte på å dekke alle de større områdene NAV har ansvar for å forvalte. Samtidig tas det høyde for at analysene skal være aktuelle, relevante og bidra til å dekke kunnskapsbehov i egen etat, for departementene, samt bidra til å opplyse den offentlige debatten. I 2015 har vi vektlagt å få mer kunnskap om arbeidsavklaringspenger, arbeidsevnevurderingen som arbeidsredskap og effekter av Hedmarksforsøkene knyttet til sykepenger og AAP. Disse forsøkene handler i stor grad om en grundigere vurdering av aktivitetskravet. Vi har også levert flere analyser som tar for seg utviklingen på arbeidsmarkedet, flere artikler som belyser innvandreres stilling på arbeidsmarkedet samt analyser innenfor sosial- og levekårsområdet. Det er knyttet stor politisk interesse til alle disse områdene. Direktoratet opprettet i 2014 et eget web-område på den

nye plattformen nav.no hvor de samlede kunnskapsaktivitetene i NAV presenteres, herunder forskning og analyser som initieres og gjennomføres i NAV.

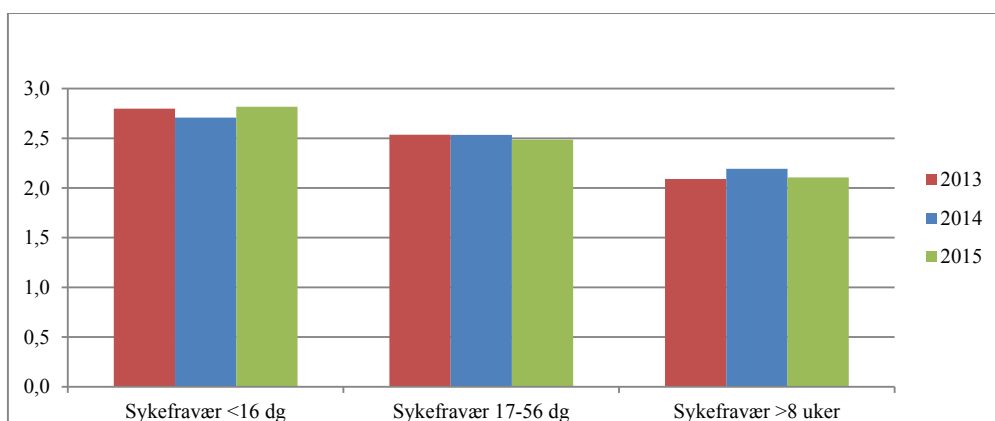
Arbeidsmiljø – Sykefravær

Etatens mål om å redusere sykefraværet i 2015 med 12,5 prosent fra 2014 er ikke oppnådd. Sykefraværet i 2014 var 7,4 prosent. Ut fra foreløpige tall i desember, ligger vi an til å få et sykefravær i snitt for året på 7,5 prosent i 2015.

Figur 12. Utviklingen i etatens sykefravær 2011- 2015

Figur 13. Sykefraværet fordelt på korttids- og langtidsfravær i 2013, 2014 og 2015

Korttidsfraværet under 16 dager har økt fra 2014, mens sykefraværet over 8 uker har gått noe ned. Sykefravær mellom 17-56 dg har holdt seg stabilt i perioden 2013 – 2015. Det er korttids- og langtidsfraværet som varierer de ulike årene. Årsaker til sykefraværet er sammensatt. I mange tilfeller knyttes fraværet til alvorlig og/eller kronisk sykdom, men dette forklarer ikke alt. Flere driftsenheter løfter fram at økt oppmerksomhet på aktivitetskravet etter 8 uker har en virkning på sykefraværet, og gir bedre kvalitet i oppfølgingen.

Mange driftsenheter har økt bruken av gradert sykmelding, særlig ved langtids sykmeldte. Det omtales som positivt at sykmeldte holder kontakten med arbeidsplassen og at gradert sykmelding gjør at sykmeldte kommer raskere tilbake i jobb. Bruken av gradert sykmelding gir også mer effektive tilretteleggingstiltak og gjør at ledere får god trening i å tilrettelegge. Selv om det har vært en jevn økning i bruken av gradert sykmelding i 2015, er nivået lavere enn det var i 3. og 4.kvartal 2014 da vi startet å følge med på dette. Vi vil fortsatt følge utviklingen i bruken av gradert sykmelding fremover.

Mange driftsenheter har helt eller delvis tatt i bruk etatens nye oppfølgingsrutiner for sykefravær og har satt temaet på dagsorden i fagdager, AMU, kontormøter mv. Mange ledere har deltatt og skal delta i opplæring i bruk av etatens oppfølgingsverktøy i det interne sykefraværarbeidet, HMS Agresso. For mange driftsenheter er det for tidlig å se konkrete effekter av etatens reviderte oppfølgingsprosess. Noen rapporterer at det er omfattende og tidkrevende å følge de nye rutineene, men at de bidrar til økt tydelighet og større bevissthet på tilrettelegging, arbeidsgivers tilretteleggingsplikt og ansattes medvirkningsplikt. Noen driftsenheter er usikre på i hvor stor grad oppfølgingsprosessen blir fulgt i underliggende enheter. Gjennom rapporter vi kan ta ut fra HMS Agresso vil vi fremover vurdere hvordan systemet tas i bruk som et oppfølgingsverktøy og hvilken virkning det har på sykefraværutviklingen.

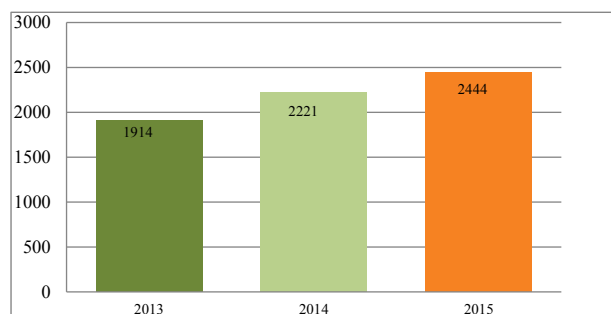
Fylker som har klart å redusere sykefraværet over tid oppgir at de gjennom år har hatt sykefraværarbeid som et prioritert område og at de har hatt et veldig godt samarbeid mellom ledere, tillitsvalgte og verneombud. Mange enheter har gjennomført nærværsspillet med sine medarbeidere og utarbeidet tiltak. Tilbakemeldingene på dette er i hovedsak positive, og flere antar at det på sikt vil være en sammenheng mellom nærværstiltak og nedgang i sykefraværet

Arbeidsmiljø – Trusler og vold

Det ble registrert 223 flere uønskede hendelser i etatens system for registrering av trusler og vold enn i 2014. I 2015 ble det totalt registrert 2444 hendelser om vold og trusler om vold mot etatens medarbeidere. Utviklingen synes å flate

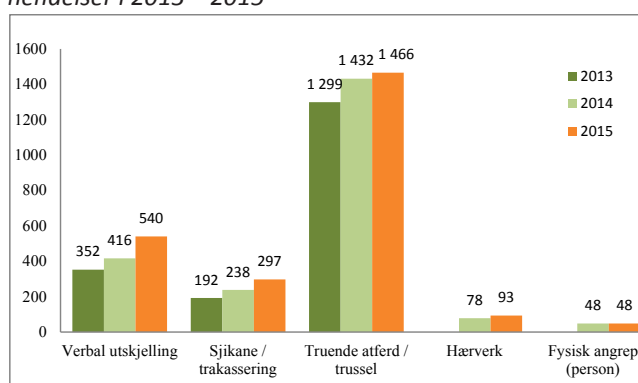
ut, og vi antar at dette er et mer reelt bilde av trusselsituasjonen enn tidligere. Økningen i registreringene forklares med økt oppmerksomhet om, og lavere terskel for å registrere hendelser i etatens systemer.

Figur 14. Utviklingen av registrerte uønskede hendelser (trusler og vold), 2013 – 2015

Mens antallet registrerte hendelser øker, synker andelen medarbeidere som svarer at de har opplevd uønskede hendelser i forvaltningen. Dette måles gjennom årlige medarbeiderundersøkelser. Kommunalt ansatte svarer også på undersøkelsen, og vi kan se at nedgangen i opplevd vold og trusler er størst blant de kommunalt ansatte. 1,3 prosent av ansatte ved NAV-kontor svarer høsten 2015 at de har vært utsatt for vold de siste 12 månedene, mot 1,5 prosent i 2014 og 2,4 prosent i 2013.

Figur 15. Fordeling og utvikling av type registrerte hendelser i 2013 – 2015

Det er flest trusler og truende atferd og færrest fysiske angrep

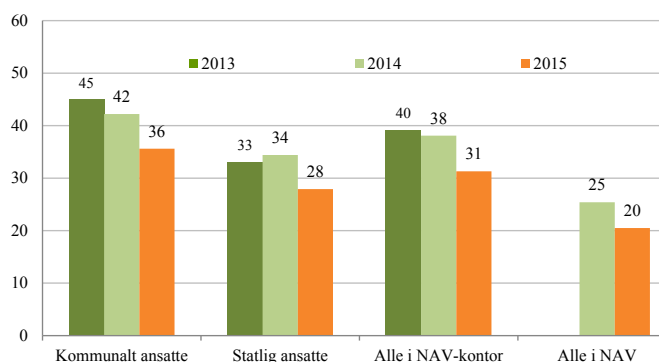
Antallet hendelser har økt i alle kategorier fra 2014 til 2015 med unntak av fysisk angrep på person. Økningen er størst i kategorien verbal utskjelling med 124 flere registrerte hendelser i 2015.

Litt over halvparten av hendelsene som er registrert er knyttet til kommunale ytelser, 52 prosent, mot 41 prosent knyttet til statlige ytelser. I 7 prosent av tilfellene vet vi ikke hvilken type ytelse det dreier seg om. Det rapporteres også

at det er en del av de samme brukerne ved kontoret som er innblandet i flere hendelser.

Figuren under er basert på spørsmål i den årlige medarbeiderundersøkelsen: *Har du i løpet av de siste 12 måneder blitt utsatt for verbale trusler eller truende situasjoner i møte med brukere ansikt-til-ansikt/ telefon, e-post eller andre kommunikasjonsmidler?*

Figur 16. Utviklingen av opplevde trusler 2013, 2014 og 2015

Ser vi på alle typer enheter i forvaltningen, er det en nedgang fra 25 prosent av de ansatte som sier de har vært utsatt for en eller flere trusler i 2014, til 20 prosent i 2015. Det er en nedgang i alle driftsenheter. Det er sannsynlig at nedgangen er en kombinasjon av økt bevissthet om hva som skal regnes som en trussel, og at man har klart å dempe konfliktnivået gjennom det arbeidet som har vært gjennomført det siste året. Noen driftsenheter rapporterer at kanalstrategien gjør at tid frigis til veiledning av de brukere som trenger mest oppfølging og at ventetiden i mottak har gått ned. Andre peker også på at opplæringen i veiledningsplattformen har gitt mestring og økt trygghet for veiledere i mottak.

Arbeidsmiljø – sikkerhet

Etter rapporten om sikkerhet i NAV i 2014 har det vært jobbet systematisk med tiltak for å øke kunnskapen om å forebygge, håndtere og rapportere vold og trusler mot ansatte på alle nivåer i etaten. Flere ansatte enn tidligere mener at sikkerheten er ivaretatt ved den enheten de hører til, fra 69 prosent i 2014 til 74 prosent i 2015. Dette er tall hentet fra den årlige medarbeiderundersøkelsen i NAV.

Tiltak og arbeid i enhetene i denne perioden

Et viktig grep i sikkerhetsarbeidet har vært innføringen av en minimumsstandard for fysisk utforming og sikring av NAV-kontor som ble tatt i bruk i januar 2015. Det rapporteres ved årsskiftet til 2016 at 70 prosent av kontorene nå oppfylder standarden. Det er fortsatt planlagt ombygginger

og flyttinger av noen enheter i løpet av 2016. Enhetene som ikke oppfylder standarden benytter ulike kompenserende tiltak, slik som at det alltid skal være to til stede i møte med krevende brukere, samarbeid med kommunens servicetorg eller andre avdelinger på kommunehuset i beredskaps situasjoner, ommøbleringer, unngå bruk av samtalerom som ikke har rømningsvei og tilrettelegge for å ha samtaler med brukere andre steder enn i kontoret. Enhetene beskriver at standarden har gitt tryggere arbeidsplasser og bedre arbeidsmiljø.

Driftsenhetene rapporterer at det å arbeide systematisk med sikkerhet over tid har ført til at flere av hendelsene registreres og at de ansatte er blitt tryggere på rutiner, håndtering og avverging av situasjoner. Det holdes jevnlig øvelser, men hyppigheten varierer fra pålagte månedlige øvelser i noen driftsenheter til årlige øvelser i andre. Hyppige og jevnlig øvelser gir økt trygghet på ansvars- og rolledeling og håndtering av krevende situasjoner. Opp-læring i konflikthåndtering, grensesetting, kommunikasjon og andre tema er gjennomført i de fleste av enhetene. Enkelte enheter har opprettet egne sikkerhets-grupper eller koordinatorene for sikkerhetsarbeidet. Noen enheter har også satt i gang samarbeid med lokalt politi, lensmannsetat og andre kommunale instanser for å bedre håndtere brukere som har opptrådt truende. Det rapporteres også om gode erfaringer med bruk av samtaler med brukere som får advarsler og risikerer å bli utestengt.

Det er nå etablert felles sikkerhetssider (stat/kommune) på nav.no som viser samlet informasjon om fysisk og personalrettet sikkerhet som gjelder for NAV-kontor. Der ligger også verktøy, rutiner og maler som kan være til hjelp i det lokale sikkerhetsarbeidet på kommunal og statlig side i NAV-kontoret.

Direktoratets sentrale oppfølging av arbeidsgrupperapporten «Sikkerhet i Arbeids- og velferdsforvaltningen» er nå rundet av, og oppfølgingen videre er overført til linjen.

3.7 Ressursstyring, ressursbruk og effektivitet

Økonomisk styringsinformasjon i NAV

For å oppnå en bedre kartlegging av etatens ressursbruk er det nødvendig å utvikle en modell som både dekker fram-

skrivninger av ressursbehov ved endringer i brukerporteføljen og utviklingstiltak (gevinstberegning). I tillegg er det et mål å kunne foreta beregninger av faktisk ressursbruk som følge av endringer i brukerporteføljen og faktisk gevinstrealisering.

Arbeidet utføres av interne ressurser i en arbeidsgruppe på tvers av flere avdelinger. Det er planlagt at de første leveransene kommer i løpet av første halvår 2016.

Fordeling av ressurser på arbeidsområder

Tabell 8. Utviklingen i ressursbruk for statlig ansatte ved NAV-kontor. 2012-2015

Ressursbruk fordelt på arbeidsområder - statlig ansatte

	2012	2013	2014	2015	Endring 2014 - 2015	Endring 2014 - 2015 i prosent
Veiledning til selvbetjening	3,8 %	3,6 %	3,1 %	3,1 %	0,0 %	0 %
Avklare bestilling og gi informasjon - statlige tjenester	18,9 %	15,1 %	13,1 %	10,8 %	-2,3 %	-17 %
Avklare bestilling, gi informasjon, saksbehandling og oppfølging - kommunale tjenester	4,0 %	4,4 %	8,0 %	8,8 %	0,8 %	10 %
Behovs- og arbeidsevnevurdering	6,4 %	10,4 %	10,2 %	9,7 %	-0,6 %	-5 %
Sykefraværsoppfølging	9,5 %	9,1 %	9,8 %	11,6 %	1,8 %	18 %
Arbeidsrettet oppfølging	23,2 %	24,6 %	24,7 %	22,8 %	-1,9 %	-8 %
Kontakt med arbeidsgiver	2,5 %	3,1 %	3,2 %	4,1 %	1,0 %	31 %
Ledelse, administrasjon og opplæring	31,7 %	29,6 %	27,9 %	29,1 %	1,1 %	4 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	-	-

Ressurskartleggingen viser at NAV-kontorene bruker mindre ressurser på avklaring og informasjon til brukere i 2015 sammenliknet med året før. Dette indikerer at satsingen på digitale kanaler dekker mer av behovet på disse områdene. NAV bruker 31 prosent mer ressurser på kontakt med arbeidsgivere. Dette er et resultat av prioritering av markedsarbeidet.

Tabell 10 viser at NAVs strategi med å effektivisere stønadsbehandlingen og bruke mer ressurser på de brukerne som

trenger mest bistand på NAV-kontorene har lyktes. Bruk av mer ressurser mot arbeidsgivere er også en viktig del av våre prioriteringer. Begge disse endringene er i tråd med de strategiske grep NAV er i gang med.

Selv om den totale ressursbruken i NAV er stabil fra 2014 til 2015, viser endringene i antall mottakere (tabell 3) og endringene i tilgang av nye mottakere og økt produksjonsvolum at NAV fortsetter med effektiviseringer.

Tabell 9. Tilgang nye mottakere og produksjonsvolum på noen utvalgte ytelser. 2014 og 2015

Utvalgte ytelserområder	Tilgang / nye mottakere		Produksjonsvolum *	
	2014	2015	2014	2015
Dagpenger	110 582	138 502	259 000	303 000
Sykepenger	524 183	532 694	1 511 000	1 538 000
AAP	53 975	55 649	713 000	640 000
Uføretrygd	32 100	30 400	142 500	149 700

*Produksjonsvolum angir her antall behandlinger. Dette inkluderer vedtak, endringer, avbrutte saker, klager/anker, automatiske justeringer etc. For sykepenger angir produksjonsvolum antall utbetalinger.

Tabell 10. NAVs ressurser fordelt på stønadsområder og tjenester.

		2014	2015
Ytelser	Sykepenges	758	732
	Uførepensjon	570	508
	Foreldrepenger og engangsstønad	435	391
	Dagpenges	694	695
	Arbeidsavklaringspenges (AAP)	809	772
	Barnetrygd	285	278
	Enslige forsørgere	316	288
	Kontantstøtte	76	69
	Hjelpemidler	1 346	1 346
	Pensjon	464	444
	Øvrige ytelser	795	788
	Totalt ytelser	6 549	6 312
	Tjenester	Sykefraværsoppfølging	949
Behovsvurdering		294	337
Arbeidsevnevurdering		754	701
Følge opp bruker		2 700	2 617
Arbeidsgivertjenester		306	419
Arbeidslivssentre		511	508
Totalt tjenester		5 513	5 766
Direktorat	1 076	1 120	
Totalt NAV	13 138	13 198	

Tabellen er basert på registeret over ansatte og årlige ressurskartlegginger.

3.8 Modernisering

NAVs utviklingsportefølje har i 2015 bestått av 21 prosjekter. Av disse er 8 prosjekter fullført i løpet av året, mens de andre fortsetter inn i 2016. Utviklingsporteføljen har også en egen delpordefølje med tilhørende budsjettramme der det leveres engangstjenester. Engangstjenester er mindre tekniske og funksjonelle systemendringer i eksisterende systemer som ikke inngår i løpende forvaltning.

Samlet budsjett for utviklingsporteføljen var om lag 825 mill. kroner inklusive usikkerhetsavsetninger. Av dette var 436 mill. kroner prioritert innenfor 605-midler og utgjorde etatens egen investering i utviklingsprosjekter. 389 mill. kroner ble tildelt som særskilte 604-midler, med tilhørende eksplisitte føringer for gjennomføring og resultater.

Utviklingsporteføljen 2015 har i hovedsak bestått av store pålagte reformaktiviteter, men også enkelte effektiviseringsprosjekter. Hovedprioriteringen har i 2015 vært å levere siste leveranse for å støtte opp under nytt uføregelverk som trådte i kraft fra 1. januar 2015, iverksette alderspensjon med nytt regelverk fra 1.1.2016 og å fortsette moderniseringen av NAV. Moderniseringsarbeidet har i 2015 bidratt til følgende:

- Utvidede IKT løsninger som sikrer pålitelig forvaltning av nye regler for uføre og barnetillegg for uføre
- Utvidede IKT løsninger som sikrer pålitelig forvaltning av nye regler for alderspensjon fra 1.1.2016
- Nye løsninger for søknadsdialog for: Arbeidsavklaringspenges, Foreldrepenger, bil og bilutstyr og tiltakspenges, samt varsling av bruker på sms, ”innsyn for bruker” og ”Skriv til bruker”
- Tatt i bruk digital post for flere brev innenfor arbeidsrelatert område
- Tatt i bruk a-ordningen
- Ny elektronisk sykmelding og dialogmelding mellom sykmelder og NAV
- Utarbeidet konseptvurdering og styringsdokumenter for Prosjekt 2 i moderniseringsarbeidet, samt fått styringsdokumentene godkjent i kvalitetssikringsordningen til Finansdepartementet (KS2).

Moderniseringsarbeidet har det siste året blitt gjennomført gjennom blant annet Uførereformprosjektet, Brukerdialogprosjektet, Alderspensjon 2016, Konseptfaseprosjektet Prosjekt 2, Forprosjekt Prosjekt 2 og Forberedelsesprosjekt Prosjekt 2.

Porteføljestyingsfunksjonen har i 2015 fortsatt forbedringsarbeidet innenfor metodeutvikling for utviklingsprosjekter, samt operasjonalisert metodene som ble utviklet i 2015. Dette gjelder spesielt innenfor gevinstområdet og risikoområdet. I tillegg er det besluttet at man skal innføre Prosjektveiviseren til Difi innen sommeren 2016. Forberedelsesarbeidet til dette er godt i gang.

Uføreforprosjektet har sikret at NAV kan forvalte uførefor reformen i henhold til vedtatt regelverk fra 1.1.2015. Prosjektet har utviklet nettsøknad for uføretrygd og barnetillegg til uføre. Etter uførefor reformen kan en person som er ufør arbeide opp til 100 prosent i inntil tre år ved siden av uføretrygd uten å miste uføretetten. Nye digitale løsninger forenkler brukerdiallog og muliggjør automatisk justering av utbetaling i tråd med brukers innmeldte forventninger til inntekt. Bruker kan simulere effekter og enkelt justere arbeidsinnsats etter arbeidsevne, i tråd med reformens formål.

Brukerdiallogprosjektet har i 2015 blant annet produsjonssatt:

- Digital søknad for Arbeidsavklaringspenger (AAP) som veileder brukere gjennom søknadsprosessen, og hjelper brukeren til å legge ved relevant dokumentasjon. Søkeren blir forberedt på samtalen han/hun må ha med NAV før søknaden blir behandlet.
- Digital søknad foreldrepenger med pre-utfylling av brukers personalia og adresse. Visualisering for å kommunisere stønadperioder. Henter informasjon om brukers arbeidsforhold for å avgjøre om vedkommende har rett til ytelsen.
- Ny digital søknad om bil og spesialutstyr til bil og digital søknad om tiltakspenger.

Konseptfaseprosjektet, Forprosjekt og Forberedelsesprosjekt for Prosjekt 2 har gjort et grundig arbeid for å forberede det videre moderniseringsarbeidet i 2016. Rammebetingelsene for organisering og gjennomføring er utarbeidet og har vært gjennom kvalitetssikringsordningen til Finansdepartementet (KS2) med positive tilbakemeldinger. Moderniseringen av NAVs løsninger vil bringe etaten et langt steg videre mot målsetningene som er nedfelt i NAVs virksomhetsstrategi.

Alderspensjon 2016 (AP2016): Prosjektet har levert reformkritisk IKT-funksjonalitet for alderspensjonsregelverket som skal gjelde fra 1.1.2016. Siste leveranse av ikke reformkritisk funksjonalitet, leveres våren 2016.

EDAG i NAV (a-ordningen): etaten har levert funksjonalitet for innrapportering til a-ordningen for ytelser som utbetales til stønadsmottakere. NAV er den klart største virksomheten som skal rapportere til a-ordningen og prosjektet har derfor møtt på en del tekniske utfordringer som man sentralt i etatens fellesprosjekt ikke hadde forutsett. Disse er løst og funksjonalitet er levert.

Stønadsforenklingprosjektet: Prosjektet er gjennomført før ordningen trådte i kraft 1. januar 2016. Endringene i regelverket reduserer 40 forskjellige stønadsordninger til fem.

Brevløsningsprosjektet: Prosjektet har laget én felleskomponent for brevproduksjon og distribusjon av brev som forenkler administrasjonen av brevmaler, er integrert med arkivet og distribuerer brev og meldinger via sikker digital post. De viktigste brevene innenfor arbeidsområdet er lagt over til ny løsning. Bruker som har akseptert digital post, får brevene i digital postkasse. Digital postkasse er også innført for deler av utbetalingsmeldinger.

3.9 Videreutvikling av partnerskapet

Å videreutvikle partnerskapet med kommunene er et av de prioriterte innsatsområdene i Arbeids- og velferdsetatens virksomhetsstrategi. Tilbakemeldinger fra NAV-kontorene og partene tyder på at partnerskapet i all hovedsak fungerer godt. Det er likevel utfordringer. Dette gjelder særlig ulike styringslinjer og styringskulturer og opplevelsen av manglende informasjon og involvering.

KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet utarbeidet i 2014 en felles policy for partnerskapet i NAV-kontorene. Policyen for partnerskapet skal styrke samarbeidet mellom kommune og stat i NAV-kontoret. Den skal gi en økt felles forståelse for hva partnerskapet innebærer, hvilke muligheter det gir, involvering og forankring lokalt.

I henhold til policyen har det, i samarbeid med KS, blitt iverksatt flere tiltak for styrking av partnerskapet sentralt og lokalt.

Helhetlige IKT-løsninger

Høsten 2015 tok Oslo kommune kontakt med KS for å etablere samarbeidsprosjekt med aktuelle kommuner og Arbeids- og velferdsdirektoratet for å utvikle digitale innbyggertjenester. Målet for samarbeidet er å utrede muligheter for å utvikle IT-løsninger for de kommunale sosialtjenester i NAV som er integrert med de statlige IKT-systemer. Januar 2016 ble det avklart at Bergen kommune tok eierskap til et forprosjekt som går frem til sommeren 2016. Kommunene som deltar i forprosjektet er Bergen, Oslo, Trondheim, Stavanger, Bærum og Horten. Kommunene bruker fire ulike, kommunetilpassede IT-systemer. Samarbeid om å utvikle nye felles IKT-løsninger er høyt prioritert av kommunene som deltar i forprosjektet, ledelsen i KS og i Arbeids- og velferdsdirektoratet.

I 2015 gjennomførte Arbeids- og velferdsdirektoratet en undersøkelse av brukere og NAV-kontor sine behov for systemstøtte når brukerne har behov for sosiale tjenester fra NAV. Undersøkelsene av veiledernes arbeidsprosesser viste at jo mer helhetlig og arbeidsrettet en NAV-veileder jobber med en sosialsak, jo flere IT-systemer må de forholde seg til.

Kommunene som deltar i forprosjektet og Arbeids- og velferdsdirektoratet er enige om at det er behov for å utvikle digitale tjenester for brukerne og bedre systemstøtte for de sosiale tjenestene på NAV-kontorene. Digitale tjenester som vurderes for brukerne er blant annet dialogtjenester, innsyn i egen sak, elektroniske søknader og innsending av dokumenter. Mer hensiktsmessige IT-systemer antas å frigjøre tid og føre til at oppfølgingsarbeidet kommer tidligere i gang og blir mer målrettet.

Direktoratet har jobbet videre med å legge til rette for likeverdighet i NAV-kontorenes mål- og resultatoppfølgingsverktøy. Konkret gjelder dette automatisk datafangst av resultater fra kommunale fagsystem til de lokale målekortene.

Samarbeid og samhandling

Det arrangeres jevnlig møter på ledernivå mellom KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet. I 2015 ble det arrangert fire møter med øverste ledelse.

Det er opprettet en formalisert møtearena på mellomleder/saksbehandlernivå for jevnlig informasjon om saker som berører partnerskapet.

Regionalt er det, så langt direktoratet er kjent med, fortsatt etablerte samarbeidsfora i alle fylker, der deltakere er fylkesmannen, NAV fylke, KS regionalt og representant fra rådmannsutvalget. Forumet ledes av fylkesmannen. Forumet fungerer ulikt fra fylke til fylke både med hensyn til møtehyppighet, form, innhold og deltakelse.

Ledelse og styring

I desember 2015 besluttet Arbeids- og velferdsdirektøren å iverksette et program for utvikling av lederskap og samhandling i NAV, kalt PULS. Det er nedsatt en sentral arbeidsgruppe med representanter for arbeidsgiversiden i etaten, KS og Oslo kommune. Den ledes av HR-direktøren i Arbeids- og velferdsdirektoratet og skal sikre god forankring også med den kommunale delen av NAV og videre skal den sikre innspill til det faglige innholdet og gjennomføringen av programmet. KS er også involvert direkte inn i arbeidet med lederutviklingsmenyen som blir en del av ledelsesutviklingsprogrammet. For å sikre forankring i organisasjonen og fange opp faglige innspill vil det jevnlig bli gjennomført arbeidsmøter med organisasjonene, både på statlig og kommunal side. Hovedverneombudet i Arbeids- og velferdsetaten deltar også i disse møtene.

På området som gjelder opplæring i NAV-kontorene har direktoratet i 2015 utarbeidet likelydende styringssignaler til fylkesmennene og fylkesdirektørene i hhv. Tildelingsbrevet og Mål- og disponeringsbrevet.

Tjenesteutvikling

Det arrangeres årlige partnerskapskonferanser i regi av ASD, KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Formålet med konferansen er å understøtte utviklingen av partnerskapet lokalt.

I 2015 ble det igangsatt et samarbeid mellom ASD, KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet for å prøve ut effektiviseringsnettverk for NAV-kontor. Formålet er å skape en utviklingsarena for samarbeid mellom stat og kommune og dele erfaringer med helhetlig tjenesteutvikling i NAV-kontoret. Det tas sikte på å opprette en pilot for 10 NAV-kontor for oppstart høsten 2016. Målgruppen er ledergruppen i NAV-kontorene.

4 Styling og kontroll

Arbeids- og velferdsetaten har god styring og kontroll, tilpasset etatens egenart, risiko og størrelse. Etaten har nådd de fleste av resultatkravene fastsatt i tildelingsbrevet. Riksrevisjonen har videre ikke avdekket vesentlige avvik i NAVs regnskap. Riksrevisjonen har imidlertid avdekket avvik knyttet til etatens forvaltningsrolle og økonomiske systemer, og etaten arbeider med å rette opp disse forholdene. Etatens egen internrevisjon har ikke avdekket vesentlige mangler utover dette.

4.1 Overordnet vurdering av styring og kontroll

Etaten benytter mål- og resultatstyring som sitt grunnleggende styringsprinsipp. Risikostyring og internkontroll er en vesentlig og integrert del av denne styreform.

Som et ledd i forenkling og effektivisering av etatsstyringen og etatens interne virksomhetsstyring har etaten i 2015 bidratt til ASDs arbeid for å forenkle fremtidige tildelingsbrev. Etaten har også arbeidet med å forenkle og forbedre mål- og resultatstyringen internt. Det har vært nedsatt en partssammensatt²⁶ gruppe for å gjennomgå hvordan mål- og resultatstyring blir praktisert i ulike deler av etaten. Gruppen har anbefalt 14 forbedringstiltak som vil bli fulgt opp.

Etaten jobber kontinuerlig med å utvikle god styringsinformasjon som belyser ressursstyringen, ressursbruken og effektivitet i etaten, se punkt 3.7 for mer informasjon. Her har etaten imidlertid en vei å gå.

Etatens samlede måloppnåelse viser en forbedring i forhold til 2014. Det har vært en særlig positiv utvikling i styringsparameterne knyttet til overgang til arbeid og markedsarbeid, jf. omtale av dette i kapittel 3.

Virksomhetens driftsresultat for 2015 (budsjettkapittel 605 - post 01 og 45) viser et mindreforbruk på om lag 40,8 mill. kroner, som utgjør 0,3 prosent av bevilgningen. Vi viser til nærmere omtale i kapittel 6.

For å forbedre og effektivisere etatens brukerrettede tjenester driver etaten et utstrakt utviklingsarbeid, herunder IKT-moderniseringen som startet i 2010. Etatens porteføljestyring har som formål å sikre rett balanse mellom utvikling og drift, og sette sammen den utviklingsporteføljen som gir best mulig måloppnåelse og ressursutnyttelse. I 2015 gjorde etaten endringer i måten vi styrer utviklingsaktivitetene på. Endringene ble innført for å gjøre portefølje- og prosjektstyringen mer fleksibel og dermed utnytte utviklingsressursene bedre. Nå blir nye utviklingsinitiativ vurdert inn i porteføljen hvert tertial, og ikke bare én gang i året slik det ble gjort tidligere. Endringen medfører også at prosjektstyring og porteføljestyring er tydeligere koblet fra hverandre. Prosjektene kan gå over i ny fase når de er

modne for det. Dette er ikke lenger bundet til faste tidspunkter i året.

Etatens styring og kontroll av moderniseringsarbeid har vært krevende. Vi har gjort noen organisatoriske og strategiske grep underveis for å oppnå bedre styring og kontroll av dette. I 2015 har moderniseringsarbeidet ferdigstilt en rekke leveranser, se kapittel 2.5 og 3.8. Det har også blitt utviklet et internt gevinstregime og utarbeidet en samlet gevinstrealiseringsplan for etaten. Dette vil bidra til å synliggjøre effektene av utviklingsarbeidet og bidra til målrettet ressursallokering internt i virksomheten fremover.

Øverste ledelse i direktoratet ble endret i 2015. Ny arbeids- og velferdsdirektør, direktør for IKT og styringsdirektør ble tilsatt.

4.2 Risikostyring og internkontroll

Risikostyring

I 2015 ble NAVs operative veileder i risikostyring og risikostyringsverktøy oppdatert med vurdering av lovpålagte og obligatoriske risikokategorier. Kritiske risikohendelser tas med inn videre i risikostyringsprosessene for avstemming av sannsynlighet og konsekvens, samt håndtering.

Våren 2015 gjennomførte ledelsen en strategisk risikovurdering i tilknytning til arbeidet med etatens langtidspan. Langtidspanen har et 4-års perspektiv, og etatens langsiktige risikobilde vil være et viktig grunnlag for prioriteringene i denne.

Ledelsen gjennomførte høsten 2015 en operativ risikovurdering for NAV med tidsperspektiv på opp til 18 måneder. Risikobildet ble oppdatert 9. februar 2016. For å lykkes med å nå målene er det viktig at risikoene håndteres, og det er satt i gang og/eller planlagt tiltak for å redusere de vesentlige risikoene. Direktørene vurderer tiltakene og effektene hvert tertial når risikobildet oppdateres.

Internkontroll

Etatens internkontroll er definert som alt det vi gjør gjennom digitaliserte og manuelle arbeidsprosesser, for å sikre måloppnåelse innen følgende områder:

- Målrettet og effektiv drift, og styring av prosjekter
- Pålitelig rapportering av alle typer data og resultater
- Overholdelse av lover og regler
- Sikring av eiendeler

Dokumentasjon av internkontroll

Direktoratet vurderer at vi har dokumenterte føringer for alle vesentlige områder. Etaten har samlet økonomi-, personal- og faglige fullmakter på en felles side på NAVs intranett. Prinsipper, roller og ansvar for internkontrollen er formalisert i Policy for internkontroll, som ble utarbeidet i 2008. Det er etablert et eget ansvarsdokument for direktoratet,

²⁶ Gruppe med medlemmer fra både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden (tjenestemannsorganisasjonene og hovedverneombud)

som oppdateres ved behov. Siste oppdatering skjedde i januar 2015.

Krav til saksbehandlingen er dokumentert i rundskriv, arbeidsstandarder og rutiner. Det er også utarbeidet rutiner for gjennomføring, kontroll av etterlevelse og oppfølging av nøkkelkontroller for ytelser som er prioritert basert på en risikovurdering.

Dokumentasjon av gjennomførte kontrollaktiviteter

Nøkkelkontrollene gjennomføres som en del av den ordinære saksbehandlingen. Etterlevelsen av nøkkelkontrollene dokumenteres i form av rapportering for tre måneder per år.

Videreutvikling av internkontrollen i NAV

Direktoratet utviklet i 2014 en langtidsplan for internkontroll 2015-2019. Langtidsplanen konkretiserer både sentrale utviklingstiltak og løpende tiltak som bør gjennomføres i hele etaten, for å heve internkontrollen fra nivå 3 (dokumentert) til nivå 4 (moden), jf. modenhetsmodellen i Internrevisjonens årsrapport. En del av de sentrale tiltakene er påbegynt i regi av prosjekt *Ett kvalitetssystem i NAV*. Planen vil bli revidert i 2016.

Internkontrollen i NAV videreutvikles kontinuerlig i arbeidet med modernisering av saksbehandlingsløsninger og spesialiseringen i ytelseslinjen.

Arbeid med system for kvalitet i NAV

Kjernen i NAVs systematiske arbeid med kvalitet er bruk av arbeidsstandarder og måling av kvalitet. Avdelingene har til sammen utarbeidet 14 ulike arbeidsstandarder som del av kvalitetssystemet. På ytelsesområdet ble det i 2015 gjennomført stikkprøvebaserte kvalitetsmålinger på vedtak om *alderspensjon, overgangsstonad for enslige forsørgere, arbeidsavklaringspenger, barnebidrag, sykepenger og dagpenger*. På arbeids- og oppfølgingsområdet ble det i 2015 gjennomført kvalitetsmålinger på *behovsvurderinger og arbeidsevnevurderinger*.

Samtidig fortsetter kvalitetsarbeidet med et felles rammeverk og tilrettelegging av IT-verktøy.

Prosjektet gjennomførte i 2015 anskaffelsen av IT-systemet MEGA. Verktøyet skal primært brukes til å modellere NAVs prosesser, men har også funksjonalitet som gir mulighet for å melde avvik og forbedringsforslag og aggregere risikoer. Verktøyet skal også brukes i arbeidet med virksomhetsarkitektur. Kontrakten ble signert i august 2015, og høsten 2015 har prosjektet tilrettelagt for å legge inn grunndata i systemet.

I 2015 utviklet prosjektet i samarbeid med linjene en metode for å finne gode kvalitetsindikatorer. Metoden vil bidra til å etablere indikatorer som i større grad sier noe om kvalitet for brukerne, enn dagens stikkprøvemålinger av dokumenter gjør. Som en del av arbeidet vil prosjektet i 2016 utarbeide forslag til kvalitetsindikatorer for den valgte verdikjeden. Prosjektet utarbeidet i 2015 en metode for melding og håndtering av avvik og forbedringsforslag. Metoden skal i 2016 prøves ut på HMS- og sikkerhetsområdet.

Arbeidet med kvalitetspolicyen er forsinket, men vil trolig bli ferdigstilt i 1. halvår 2016.

4.3 Økonomioppfølging og regnskap

Etaten forvalter et stønadsbudsjett på om lag 400 mrd. kroner som skal gi brukerne inntektssikring og dekning av utgifter i forbindelse med alderdom, sykdom, forsørgeransvar for barn mv. etter gjeldende regler i folketrygdloven. I tillegg har etaten et driftsbudsjett på nærmere 11,6 mrd. kroner. Budsjettene tildeles av Arbeids- og sosialdepartementet i det årlige tildelingsbrevet og følger års-, fullstendighets-, og bruttoprinsippet.

Etaten følger opp budsjettet ved direkte kostnadsstyring gjennom året. Dette skjer gjennom både faste og løpende oppfølgingspunkter. Vi regnskapsfører og rapporterer månedlig til statsregnskapet etter kontantprinsippet.

Etaten har fra og med 2014 tatt i bruk standard kontoplan for statlige virksomheter. Ny kontoplan gir en felles struktur for inndeling av NAV sine utgifter, inntekter og balansekonti gruppert etter art. Standard kontoplan gir NAV et mer relevant grunnlag for sammenligninger internt, og med andre statlige virksomheter, enn tidligere.

Vi viser forøvrig til kapittel 6.

4.4 Om vesentlig styringsvikt, feil og mangler avdekkes

Direktoratet vurderer at det ikke er avdekket vesentlig styringsvikt, feil og mangler i 2015. NAVs internrevisjon konkluderer også med at de ikke har avdekket vesentlig svikt i styring og kontroll gjennom revisjoner i 2015. Nedenfor er en nærmere vurdering knyttet til enkelte viktige områder.

Feilutbetalingsområdet

NAV følger med på feilutbetalingsområdet og vil gjennomføre nødvendige tiltak. A-ordningen blir viktig for å hindre at sakene får et stort omfang før vi avdekker feilutbetalingen. Potensialet for besparelse på stønadsbudsjettet er stort, da det er betydelige beløp som aldri blir innkrevd fullt ut. Å

ta ut potensialet er imidlertid utfordrende fordi det krever betydelig kapasitet og utviklingsarbeid i etaten. Det er krevende å prioritere ressurser til feilutbetalingsområdet så lenge oppgavemengden på både ytelser og tjenester øker.

Informasjonssikkerhet

Det er gjennom året funnet mangler i administrasjon av tilganger både av Riksrevisjonen og gjennom egne gjennomganger. Mengden i antallet tilganger hver ansatt har behov for og organisasjonens størrelse gjør dette til et komplekst område. Det planlegges derfor mer omfattende tiltak på dette området.

Riksrevisjonen har avdekket svakheter blant annet knyttet til krav til passord, medarbeideres tilganger i forhold til arbeidsoppgaver, samt rutiner for gjennomgang av logger. Det er gjort en rekke tiltak for å rette opp disse konkrete avvikene. Direktoratet har blant annet innskjerpet kravene til passordene til OeBS, styrket den fysiske sikringen serverne, samt satt nye passord for standard brukeridenter.

Riksrevisjonen – merknader og status

Riksrevisjonen pekte i Dokument 1 (2015-2016) på merknader på følgende temaer som angår NAV:

- Mangler i internkontroll og sikkerhet i NAVs økonomisystem. Revisjonen avdekket svakheter i økonomisystemet Oracle Business Suite (OeBS) og infrastrukturen den er bygget på.
- Mangler i NAVs arbeid med forlengelse og oppfølging av brukere som når maksimaltid for arbeidsavklarings-

penger. Revisjonen avdekket mangler ved både saksbehandling og oppfølgingen av brukerne.

- Svakheter ved NAVs forvaltning av ordningen Raskere tilbake. Revisjonen viste blant annet at oppfølgingen av/tiltak for sykmeldte iverksettes sent i sykefraværperioden.
- Svakheter ved NAVs arbeid med å forebygge og avdekke svindel med sykepengene. Riksrevisjonen pekte blant annet på lav bevissthet i deler av etaten om risiko for svindel og typiske kjennetegn ved svindel av sykepengene.

Flere av svakheterne Riksrevisjonen avdekket var på områder hvor etaten selv visste at det var utfordringer. Etaten følger systematisk opp alle merknader fra Riksrevisjonen. Noen merknader krever større systemendringer og kapasitet og kan derfor ta lenger tid å lukke. Vi har god oversikt over merknadene og de omforente tiltakene som skal lukke disse. Det har vært lukket mange tiltak de siste årene, og antallet åpne tiltak er nå lavt. Dette reflekterer at etaten prioriterer å lukke de avvikene som Riksrevisjonen påpeker så lenge dette ikke går på bekostning av andre, høyere prioriterte endringer.

5 Vurdering av framtidsutsikter

2015 – 2025

5.1 Omverdensanalysen for NAV

Omverdensanalysen fra 2014 er et viktig grunnlag for prioriteringen i langtidsplanen, og viser at NAV vil møte økte utfordringer i de nærmeste 10 årene:²⁷

- Flere eldre og økt innvandrerbefolkning gir flere NAV-brukere
- Overskudd av arbeidskraft uten fullført videregående skole
- Behov for mer samarbeid om brukere med psykiske lidelser
- Ny teknologi, globalisering av vare- og tjenestemarkedene og høy arbeidsinnvandring vil gjøre det vanskeligere for utsatte grupper å komme inn på arbeidsmarkedet
- Økte inntektsforskjeller i samfunnet
- Økte forventninger fra brukere til selvbetjening med skreddersøm
- Mer bruk av det ordinære arbeidsmarkedet for å integrere langtidsledige
- Enklere regelverk som samtidig gir mulighet til individuell tilpasning

Omverdensanalysen ble oppdatert med nye befolkningsframskrivninger fra SSB høsten 2014. Oppdateringen viste at befolkningsveksten kan bli noe lavere enn lagt til grunn i forrige utgave. Dette endrer likevel ikke konklusjonene i rapporten, som vi bygger på her.

5.2 Oljedretur og høy innvandring

Oljedrevet lavkonjunktur

Den økonomiske utviklingen i løpet av det siste halvannet år har ført til et svakere arbeidsmarked på grunn av en halvering av oljeprisen og lavere oljeinvesteringer. Parallelt gir svak kronekurs, lav rente og en ekspansiv finanspolitikk betydelige vekstbidrag til øvrig konkurranseutsatt industri og tjenestesektoren. Denne sammensetningen av negative og positive vekstfaktorer gjør at utviklingen på arbeidsmarkedet er mye mer ulik mellom regioner/fylker og næringer/yrkesgrupper enn vi tidligere har opplevd under lavkonjunkturperioder. I fylker hvor mange arbeider i oljerelaterte næringer har ledigheten økt mye. Dette gjelder særlig Rogaland, hvor den registrerte ledigheten var om lag 80 prosent høyere ved utgangen av 2015 enn ett år tidligere. Utover 2015 har dette også spredd seg mer til Agder, Hordaland og Møre og Romsdal. I resten av landet har arbeidsledigheten holdt seg stabil i denne perioden, og i noen fylker har den gått ned. Dette skyldes at næringslivet her er mindre rettet mot oljevirksomhet og at de nå nyter godt av blant annet svak kronekurs og lav rente. For hele landet økte antallet helt ledige med 9 100 personer (13 %) fra desember 2014 til desember 2015.

Vi venter at den registrerte ledigheten vil øke mer i 2016 enn i 2015, men at det fortsatt vil være store geografiske forskjeller. Lavkonjunkturen må derfor håndteres ved å sikre overføring av arbeidskraften mellom næringer/yrker og regioner for å motvirke flaskehals og økte strukturelle utfordringer i kjølvannet av oljedgangen. Dette må skje gjennom aktiv rekrutteringsbistand, en konsekvent håndheving av mobilitetskravene og en differensiering av tiltaksbruken for å sikre nødvendig kompetanse både for en del av dem som er rammet av oljekrisen, men også ungdom og andre prioriterte grupper som nå blir rammet av svekkelsen på arbeidsmarkedet.

Flyktnings situasjonen

Slutten av 2015 var også preget av flyktnings situasjonen i Europa. I løpet av 2015 kom det 31 100 personer som søkte om asyl i Norge, hvorav personer fra Syria og Afghanistan utgjorde de to største gruppene. Det er pr. i dag knyttet betydelig usikkerhet til når den store flykningetilstrømmingen vil få innvirkning på arbeidsmarkedssituasjonen og den registrerte ledigheten. På kort sikt vil situasjonen gi en ekspansiv effekt i Norge og deler av internasjonal økonomi. Det må bygges flere asylmottak, flere boliger, barnehageplasser m.m. Dette vil føre til økt sysselsetting innen blant annet bygg og anlegg og offentlig sektor. På lengre sikt vil asylstrømmen trolig føre til en betydelig økning i arbeidstilbudet. Når dette vil skje avhenger av flere forhold. Hvor langt tid vil det ta å behandle asylsøknadene? Vil det skje endringer i organiseringen av Introduksjonsprogrammet?

Trolig vil saksbehandlingstiden for asylsøknader øke; deretter skal de med godkjent søknad bosettes i kommunene. Dersom man i tillegg skal gjennom et toårig introduksjonsprogram før man trer inn på arbeidsmarkedet vil vi sannsynligvis ikke se noen klar effekt på arbeidstilbudet før tidligst i 2018/2019. Dersom det legges opp til omfattende bruk av midlertidige arbeidstillatelser i mottaksfasen, en forsering av bosettings- og integreringsarbeidet, tidligere kompetansekartlegging og avklaring av de med høy kompetanse, kan effekten komme på et tidligere tidspunkt.

Redusert arbeidsinnvandring

Utviklingen på arbeidsmarkedet påvirker også arbeidsinnvandringen. Ifølge UDI kom det 26 600 arbeidsinnvandrere fra EØS i løpet av 2015, en nedgang på nesten 8 000 personer sammenlignet med 2014. I tillegg var det også nesten 2 000 færre som kom som familieinnvandring fra EØS. Også under finanskrisen så vi at innvandringen fra EØS-land gikk ned og utvandringen økte. I dagens situasjon hvor den økonomiske veksten er god i land som Sverige og Polen, mens den faller i Norge, er det grunn til å vente at arbeidsinnvandringen blir lavere framover.

²⁷ Se Omverdensanalyse 2014. NAV Rapport 2 // 2014.

5.3 Utviklingen i mottakere på helserelaterede ytelser

Økt antall unge med nedsatt arbeidsevne

Ved utgangen av desember 2015 var det registrert 202 700 personer med nedsatt arbeidsevne hos NAV. Det er en nedgang på 1 800 sammenlignet med ett år tidligere. Nedgangen skyldes at færre personer mottar arbeidsavklaringspenger. 145 500 av de som var registrert med nedsatt arbeidsevne mottok arbeidsavklaringspenger, en nedgang på 2 600 personer.

For de unge går utviklingen fortsatt i motsatt retning. Ved utgangen av desember 2015 var 42 000 personer under 30 år registrert med nedsatt arbeidsevne, en økning på 1 200 i løpet av året. 28 000 av disse mottok arbeidsavklaringspenger. Dermed var 5,0 prosent av befolkningen under 30 år registrert hos NAV med nedsatt arbeidsevne. For de øvrige aldersgruppene ble antallet personer med nedsatt arbeidsevne redusert i løpet av 2015. To tredjedeler av de unge som mottok arbeidsavklaringspenger hadde en diagnose innen psykiske lidelser.

Det er store forskjeller mellom fylkene i hvor stor andel av befolkningen som er registrert hos NAV med nedsatt arbeidsevne. Ved utgangen av desember var den lavest i Rogaland med 4,6 prosent og høyest i Østfold med 7,8 prosent.

NAV Hedmark har de siste årene gjort flere forbedringer i arbeidet med oppfølging av sykmeldte og mottakere av arbeidsavklaringspenger. Dette har resultert i både lavere sykefravær og en klar nedgang i antallet mottakere av arbeidsavklaringspenger (Kann og Lima 2015). Flere fylker iverksetter nå tilsvarende tiltak for å motvirke sykefraværet og begrense avgangen fra arbeidslivet.

Stabil andel på uføretrygd

Ved utgangen av 2015 var det registrert 314 800 mottakere av uføretrygd, en økning på 4 800 personer siden utgangen av 2014. Som andel av befolkningen i alderen 18–67 år utgjør dette 9,4 prosent, og denne andelen har holdt seg svært stabil de siste årene. Det er fortsatt ventet en høy tilgang av personer fra AAP til uføretrygd, men lavere enn i 2014 og 2015. Siste prognose anslår at gjennomsnittlig antall mottakere i 2016 vil ligge på 315 100. Utviklingen er preget av en nedgang i andel mottakere over 55 år, men en økning i yngre aldersklasser.

Små endringer i sykefraværet

Etter at A-ordningen ble innført fra 1. januar 2015, har det vist seg vanskelig å utarbeide tall for avtalte dagsverk i Norge. Dette har medført at verken NAV eller SSB har

kunnet produsere sykefraværstatistikk for 2015.

Før det nye registret for sysselsettingsdata har oppnådd tilfredsstillende kvalitet, har SSB begynt å publisere tall for andel arbeidstakere med legemeldt sykefravær. Disse dataene samt sykefraværstall fra SSBs arbeidskraftundersøkelse (AKU) og Arbeids- og velferdsdirektoratets tall for utvikling i utgiftene til sykepenger, viser at nivået på sykefraværet har endret seg lite det siste året.

5.4 Økte forskjeller og større levekårsutfordringer blant utsatte grupper

Sammenlignet med andre land har befolkningen i Norge høy levestandard og små forskjeller i levekår. Den høye økonomiske veksten de siste tiårene har gitt en betydelig realinntektsvekst for de fleste innbyggere i landet. Likevel øker inntektsforskjellene i befolkningen. Utviklingen de siste årene viser at andelen av befolkningen med lavinntekt har begynt å øke sterkere. Dette gjelder særlig unge og unge voksne, innvandrere, aleneboende, enslige forsørgere, og mottakere av korttidsytelser. Samtidig øker antall barn som lever i familier med lavinntekt. Som følge av denne utviklingen kan vi også registrere at antall mottakere og utgifter til sosialhjelp har begynt å øke igjen de siste to årene.

Økt andel med lavinntekt blant yngre grupper skyldes at det er mange som blir stående utenfor arbeidsmarkedet fordi de mangler fullført utdanning og/eller har helseproblemer. Inntektsutviklingen for de utsatte gruppene skyldes et noe svakere arbeidsmarked fra 2012 fram til i dag.

NAVs viktigste og mest effektive tiltak for å hindre fattigdom er å hjelpe folk ut i jobb. I denne forbindelse vil det være viktig å utvikle kvalifiseringstiltak som gir formal-kompetanse i samarbeid med utdanningsmyndighetene. Dette vil gi bedre muligheter for personer med svake grunnleggende ferdigheter og nyankomne innvandrere som mangler godkjent utdanning. I tillegg vil NAV sammen med det øvrige hjelpeapparat utvikle samarbeidsmodeller for å gi et mest mulig samordnet tilbud til familier med behov for hjelp. Dette vil også bidra til at barn og unge kan bli fulgt bedre opp på skolen og andre viktige sosiale arenaer.

6 Årsregnskap

6.1 Ledelseskommentarer til regnskapet

Bekreftelse

Årsregnskapet er utarbeidet i henhold til Reglement for Økonomistyring, Bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet. Det er min oppfatning at årsregnskapet gir et dekkende bilde av NAV sine aktiviteter i 2015.

Etaten har fortsatt noen kjente mangler for å oppfylle økonomiregelverket i etatens fag- og økonomisystemer. Etaten har iverksatt kompensierende kontroller for å ivareta hensikten bak kravene. NAV tar sikte på å løse disse utfordringene i det videre arbeidet med moderniseringen og ved implementeringen av nye systemløsninger.

Etatens driftsregnskap 2015

Etatens totale tildelte driftsbudsjett var på om lag 11,6 milliarder kroner (budsjettkapittel 605, post 01 og 45). Regjeringens effektiviseringskutt på 65,1 mill. kroner tilsvarende 0,6 prosent av driftsbudsjettet gir en realnedgang sammenlignet med tildelingen i 2014. Årsresultatet viste et mindreforbruk på om lag 40,8 mill. kroner tilsvarende 0,4 prosent av tildelt budsjett. I tillegg kommer merutgiften knyttet til forskyvning av pensjonskostnader på 22,4 mill. kroner som legges til mindreutgiften. Totalt mindreforbruk som kan overføres til 2016 er omlag 63,2 mill. kroner.

På kapittel 604, ny arbeids- og velferdsforvaltning, ble det totalt tildelt 433,7 mill. kroner på post 21 og 45. Midlene har gått til videreføring av moderniseringsaktiviteter i NAV. Vi har gjennomført revidert Prosjekt 1 og utvidet Prosjekt 1 som består av Uførerereformprosjektet, Brukerdialogprosjektet, forprosjekt og forberedelsesprosjekt til Prosjekt 2. Regnskapet viser et mindreforbruk på 45,2 mill. kroner postene sett under ett. Mindreforbruket vil nyttes i 2016 til å slutføre utvidet Prosjekt 1. Prosjekt 2 skal levere viktige løsninger for etaten på foreldrepengeområdet og legge gode rammer for videre moderniseringsarbeid med sykepengene i Prosjekt 3.

Samlede utgifter til lønn har økt med nær 223 mill. kroner tilsvarende 2,7 prosent fra 2014. Utgifter til husleie og drift av lokaler har økt med 39,2 mill. kroner som tilsvarer 2 prosent sammenlignet med 2014. Kjøp av fremmede tjenester, inkludert konsulenttjenester, har sunket med 223,3 mill. kroner tilsvarende 16 prosent.

Vesentlige endringer på ytelsesområdet

I 2015 ble det utbetalt 450,9 mrd. kroner for de ytelsene NAV forvalter/utbetaler. Det er en økning på 30,8 mrd. kroner fra 2014. Den største utgiftsveksten gjelder alderspensjon og uføretrygd som har bidratt med en utgiftsøkning på 24,2 mrd. kroner. Dagpenger, sykepengene og foreldrepenge har til sammen hatt en utgiftsøkning på 4,3 mrd. kroner. For

uføretrygd skyldes mesteparten av økningen uførerereformen, og at uføretrygdene fra 2015 fikk økt bruttoytelse som kompensasjon for endringer i skattereglene. Øvrig utgiftsøkning i 2015 skyldes i hovedsak befolkningsvekst, lønnsvekst og økning i antall arbeidsledige.

I alderspensjon ble det i 2015 utbetalt 190,6 mrd. kroner, en økning på 11,4 mrd. kroner fra 2014. Hovedårsakene til denne veksten er økning i antall alderspensjonister. Tall per desember 2015 viser at antall alderspensjonister økte til 868 500 pensjonister, 31 000 flere enn i desember 2014. Drøyt 2/3 av økningen skyldes økning i befolkningen over 67 år, mens resten av økningen skyldes at stadig flere i aldersgruppen 62–66 år velger å ta ut alderspensjon. Pensjonsreformen har gitt merutgifter de første årene, fordi den har gitt mulighet til å ta ut alderspensjon allerede fra 62 år. Innsparingselementene i reformen er små de første årene, men vil øke gradvis over tid.

I uføretrygd ble det i 2015 utbetalt 76,6 mrd. kroner i uføretrygd. Dette er en økning fra 2014 på 20,1 prosent eller 12,8 mrd. kroner. Årsaken til den sterke veksten er at fra og med 1. januar 2015 ble beregningen av uføretrygd lagt om, og ytelsen skal nå skattes som ordinær lønnsinntekt. For nye mottakere blir ytelsen beregnet etter helt nye beregningsregler, mens alle som allerede hadde uførepensjon fikk økt ytelsesnivå som kompensasjon for endringer i skattenivået. Disse endringene har isolert sett gitt en utgiftsvekst på 16 prosent i 2015, noe som tilsvarer 10,5 mrd. kroner. Øvrig utgiftsvekst skyldes veksten i grunnbeløpet, og at gjennomsnittlig antall med uføretrygd økte med 0,9 prosent i 2015. I desember 2015 var det 314 700 personer som mottok uføretrygd, 2 900 flere enn på samme tidspunkt i 2014.

I dagpenger er det totalt utbetalt 13,8 mrd. kroner i 2015. Det utgjør en økning på 18,7 pst og nær 2,2 mrd. kroner sammenlignet med 2014. I samme periode har gjennomsnittlig antall dagpengemottakere økt med 14,2 prosent fra 58 800 i 2014 til 67 100 i 2015.

Regnskapet for 2015 viser at det er fattet vedtak i feilutbetalingssaker på totalt 1,7 mrd. kroner samlet i feilutbetalte beløp. Feilutbetalte ytelser er saker der det er gjennomført ny vilkårsprøving og fattet vedtak om tilbakekreving. Av dette beløpet er nærmere 1,2 mrd. kroner sendt til innkreving. Totalt er det krevd inn 751 mill. kroner i feilutbetalte ytelser i 2015, en økning på 95 mill. kroner sammenlignet med 2014.

Revisjon

Revisjon av NAV sitt regnskap blir foretatt av Riksrevisjonen. Revisjonsberetningen for årsregnskapet blir lagt fram for Stortinget i Dokument 1.

Oslo 15. mars 2016,

Sigrun Vågeng

6.2 NAVs Årsregnskap 2015

Prinsippnote

Bevilgningsoppstilling og artskontooppstilling med tilhørende noter er utarbeidet etter kontantprinsippet i tråd med Reglement for Økonomistyring, Bestemmelser om økonomistyring i staten og Bevilgningsreglement. Dette innebærer at transaksjoner regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet som sammenfaller med verdien på inn- og utbetalingstidspunktet. I artskontooppstillingen er også deler av NAV's eiendeler og gjeld synliggjort, og kontantprinsippet er fraveket på følgende områder:

- Skyldig skattetrekk og offentlige avgifter blir utbetalt ved terminforfall i senere periode
- Vederlagstrekk, trekk i ytelse ved institusjonsopphold med forfall i senere periode
- Kreditortrekk, trekk i ytelse med forfall i senere periode
- Forskuttering av utbetaling av avtalefestet pensjon og utbetalinger av kommunal tilleggspensjon. Avregning skjer
- Utestående fordringer som f.eks. lønnslån og forskudd lønn

Interne avregninger:

I tillegg til unntakene nevnt ovenfor er vesentlige balanseposter fremstilt i artskontorapporteringen. Tilhørende motpost er plassert i interne avregninger. Dette gjelder fordringer innkrevingsvirksomhet, ytelser under revurdering, enkelte andre fordringer som fordring ventelønn, refusjoner foreldre- og sykepenges, fordringer som gjelder Helseøkonomiforvaltningen og leverandørgjeld med mer.

Interne avregninger inneholder også skyldnerkonti som består av betalingsoppdrag sendt til bank, men ikke avregnet og dermed ikke resultatførte ytelser. Disse skal balansere mot motkonto og samsvare med åpne poster i utbetalingsreskontroen (UR). Åpne poster vil f.eks være utbetalinger som uhevede utbetalingskort, enkelte utenlandsbetalinger og andre utbetalinger med forsinket resultatføring.

I tillegg inneholder interne avregninger balanseposter som ikke er gjenstand for inn- eller utbetaling, men som er til informasjons- og styringsformål. Disse postene vil balansere mot hverandre og ikke innvirke på sum interne avregninger, eksempel på dette er tilskudd og rente- og avdragsfrie lån til hjelpemidler og kjøp av bil.

Finansinntekter- og utgifter:

Finansposter er valutadifferanser knyttet til inn- og utbetalinger utland og forsinkelsesrenter.

Omløpsmidler og gjeld:

Omløpsmidlene er vurdert til pålydende, og forfaller i hovedsak innen ett år. Unntaket kan være bidragsfordringer, ytelser under revurdering og fordringer knyttet til tilbakekreving. Ytelser under revurdering er en midlertidig pos-

tering mens saksbehandling av eventuell tilbakekreving pågår.

Uerholdelige krav knyttet til bidragsfordringer er fordringer som NAV har forsøkt innkrevd etter § 30 i loven om innkreving av underholdsbidrag. Når det gjelder andre krav er retningslinjer og rutiner laget med hjemmel i NAV sin økonomiinstruks punkt 5.6.2 jamfør Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 5.4.3. Uerholdelige fordringer blir registrert i kunderskontroen, men blir ikke balanseført i hovedboka.

Alle gjeldsposter er i hovedsak gjeld som forfaller innen ett år fra regnskapsavslutning og klassifiseres derfor som kortsiktig gjeld.

Leverandørgjeld består av inngående fakturaer som ikke er avregnet på rapporteringstidspunktet, inklusive de fakturaer som ligger i forsystemet.

Innkrevingsvirksomhet:

Innkrevingsvirksomheten i NAV er innkreving av ulike fordringer. Dette gjelder blant annet fordringer som barnebidrag og feilutbetalte ytelser. Fordringene blir fakturert og videre tvangsinnkrevd der det er hjemmel for det, dersom innbetaling ikke skjer frivillig.

Tilskuddsforvaltning:

NAV har anledning til å belaste enkelte kapittel hjemmehørende i andre departements regnskap. Dette er en belastningsfullmakt til tjenester som NAV utfører for departementene som disponerer bevilgningene på disse kapitlene. I resultatoppstillingen blir disse framstilt under tilskuddsforvaltning.

NAV utfører betalingsformidling og regnskapsoppfølging på stønadsområdet for Helsedirektoratet (HELFO). Tjenesten er knyttet til betalingsformidling og utbetaling av stønader, oppdatering av regnskap, oppfølging av returnerte stønadsutbetalinger og innkreving feilutbetalinger, periodeavslutning/avstemming og rapportering til DFØ (Direktoratet for økonomistyring). NAV har belastningsfullmakt for utbetaling av stønadsmidler på vegne av HELFO. Regnskapstallene knyttet til HELFO inngår i NAV sin artskontooppstilling og i noten for utbetaling av tilskudd og stønader blir HELFO framstilt på egen linje.

NAV utbetaler også ytelser for Statens Pensjonskasse (SPK). Ytelsene blir resultatført i SPK sitt regnskap. I NAV sitt regnskap vil disse utbetalingene framgå som fordringer i balansen og bli rapportert mot SPK sitt mellomværende med statskassen gjennom året. Balanseposten i NAV sitt regnskap vil ha tilsvarende motpost i SPK sin balanse og vil bli nullstilt ved overgang til nytt regnskapsår.

Alle tall i regnskap og noter er oppgitt i HELE TUSEN NOK.

Bevilgningsoppstilling

Bevilgningsoversikt 2015 (endelig regnskapstall)

Bevilgningsoppstilling								Prosent avvik tildeling vs regnskap
Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling 2015	Endelig Regnskap	Merutgift (-) og mindreutgift	
<i>Samlet tildeling er oppdatert etter tildelingsbrev fra ASD.</i>								
Bevilgningsoppstilling								
118	Nordområdetiltak mv.	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland			600		
471	Statens erstatningsansvar	71	Erstatningsansvar m.m			2 840		
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m	21	Spesielle driftsutgifter	AB	11 330	8 111	3 219	28,4 %
604	Utviklingstiltak i arbeids- og velferds	21	Spesielle driftsutgifter	AB	65 005	100 512	-35 507	-54,6 %
604	Utviklingstiltak i arbeids- og velferds	45	Større utstyrsanskaffelser	AB	368 735	288 069	80 666	21,9 %
605	Arbeids- og velferdsetaten	1	Driftsutgifter	AB	11 345 013	11 309 916	35 097	0,3 %
605	Arbeids- og velferdsetaten	21	Spesielle driftsutgifter	AB	32 101	29 661	2 440	7,6 %
605	Arbeids- og velferdsetaten	45	Større utstyrsanskaffelser	AB	265 444	260 172	5 272	2,0 %
605	Arbeids- og velferdsetaten	70	Tilskudd til helse- og rehabilitering	AB	262 672	232 461	30 211	11,5 %
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosialt arbeid	21	Spesielle driftsutgifter	AB	75 723	23 152	52 571	69,4 %
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosialt arbeid	63	Sosiale tjenester og tiltak for barn og ungdom	AB	187 246	44 456	142 790	76,3 %
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosialt arbeid	70	Frivillig arbeid, kan overføres til andre	AB	71 000	67 823	3 177	4,5 %
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosialt arbeid	74	Tilskudd til pensjonistenes aktiviteter	AB	12 280	12 267	13	0,1 %
634	Arbeidsmarkedstiltak	21	Evaluerings- og utviklingstiltak	AB	61 762	42 857	18 905	30,6 %
634	Arbeidsmarkedstiltak	76	Tiltak for arbeidssøkere, karriereveiledning	AB	6 482 752	6 365 347	117 405	1,8 %
634	Arbeidsmarkedstiltak	77	Varig tilrettelagt arbeid, karriereveiledning	AB	1 281 326	1 225 913	55 413	4,3 %
634	Arbeidsmarkedstiltak	78	Arbeids- og utdanningsreisepenger	AB	56 760	49 520	7 240	12,8 %
634	Arbeidsmarkedstiltak	79	Funksjonsassistanse i arbeid	AB	34 100	31 415	2 685	7,9 %
635	Ventelønn	1	Driftsutgifter, overslagsbevilgning	A	69 000	68 417	583	0,8 %
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	71	Oppreisning			6 943		
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	73	Kompensasjonsordning			15 465		
660	Krigspensjon	70	Tilskudd, militære, overslagsbevilgning	A	112 600	111 069	1 531	1,4 %
660	Krigspensjon	71	Tilskudd, sivile, overslagsbevilgning	A	273 400	273 678	-278	-0,1 %
666	Avtalefestet pensjon (AFP)	70	Tilskudd, overslagsbevilgning	A	1 510 000	1 508 604	1 396	0,1 %
667	Supplerende stønad til personer over 65 år	70	Tilskudd, overslagsbevilgning	A	420 000	419 635	365	0,1 %
720	Helsedirektoratet	70	Refusjon helsehjelp i utlandet			5 143		
732	Regionale helseforetak	77	Poliklinisk virksomhet mv.			3 825 983		
762	Primærhelsetjeneste	21	Spesielle driftsutgifter			4 693		
844	Kontantsøtte	70	Tilskudd, overslagsbevilgning	A	1 620 000	1 640 026	-20 026	-1,2 %
845	Barnetrygd	70	Tilskudd, overslagsbevilgning	A	15 110 000	15 112 878	-2 878	0,0 %
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdi	01	Driftsutgifter, overslagsbevilgning			144		
2530	Foreldrepenge	70	Foreldrepenge ved fødsel	A	18 480 000	18 338 415	141 585	0,8 %
2530	Foreldrepenge	71	Engangsstønad ved fødsel	A	450 000	443 103	6 897	1,5 %
2530	Foreldrepenge	72	Feriepenge av foreldrepenge	A	465 000	462 083	2 917	0,6 %
2530	Foreldrepenge	73	Foreldrepenge ved adopsjon	A	63 000	60 047	2 953	4,7 %
2540	Stønad under arbeidsledighet for fiskere	70	Tilskudd, overslagsbevilgning			80 000		
2541	Dagpenge, overslagsbevilgning	70	Dagpenge, overslagsbevilgning	A	13 600 000	13 764 148	-164 148	-1,2 %
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurss	70	Statsgaranti for lønnskrav	A	830 000	809 553	20 447	2,5 %
2620	Stønad til enslig mor eller far	70	Overgangsstønad, overslagsbevilgning	A	2 510 000	2 504 961	5 039	0,2 %
2620	Stønad til enslig mor eller far	72	Stønad til barnetilsyn, overslagsbevilgning	A	365 000	353 475	11 525	3,2 %
2620	Stønad til enslig mor eller far	73	Utdanningsstønad	AB	49 000	47 669	1 331	2,7 %
2620	Stønad til enslig mor eller far	75	Tilskudd til flytting for å kunne jobbe	AB	200	185	15	7,5 %
2620	Stønad til enslig mor eller far	76	Forskuttering av underholdningsutgifter	AB	765 000	759 287	5 713	0,7 %
2650	Sykepenge	70	Sykepenge for arbeidstaker	A	35 340 000	35 307 606	32 394	0,1 %
2650	Sykepenge	71	Sykepenge for selvstendig næringsdrivende	A	1 500 000	1 459 270	40 730	2,7 %
2650	Sykepenge	72	Omsorgs- og pleiepenge ved sykdom	A	495 000	494 748	252	0,1 %
2650	Sykepenge	73	Tilretteleggingstilskudd til arbeidstaker	AB	427 383	306 955	120 428	28,2 %
2650	Sykepenge	75	Feriepenge av sykepenge	A	1 965 000	1 964 947	53	0,0 %
2651	Arbeidsavklaringspenge	70	Arbeidsavklaringspenge, overslagsbevilgning	A	34 300 000	34 313 135	-13 135	0,0 %
2651	Arbeidsavklaringspenge	71	Tilleggsstønad - overslagsbevilgning	A	340 000	337 019	2 981	0,9 %
2651	Arbeidsavklaringspenge	72	Legeerklæringer	AB	375 000	369 445	5 555	1,5 %
2655	Uførehet	70	Grunnpensjon, overslagsbevilgning	A	76 530 000	76 484 288	45 712	0,1 %
2655	Uførehet	75	Menerstatning ved yrkesskade	A	95 000	99 052	-4 052	-4,3 %
2655	Uførehet	76	Yrkesskade trygd gml. lov	A	51 000	49 884	1 116	2,2 %

2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	70	Grunnstønad, overslagsbe	A	1 820 000	1 818 153	1 847	0,1 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	71	Hjelpestønad, overslagsbe	A	1 650 000	1 647 946	2 054	0,1 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	73	Hjelpemidler mv. under ar	AB	143 000	134 537	8 463	5,9 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	74	Tilskudd til biler	AB	690 000	657 836	32 164	4,7 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	75	Bedring av funksjonsevner	AB	2 720 000	2 708 692	11 308	0,4 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	76	Bedring av funksjonsevner	AB	250 000	249 867	133	0,1 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	77	Ortopediske hjelpemidler	AB	1 300 000	1 274 020	25 980	2,0 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	78	Høreapparater	AB	585 000	585 309	-309	-0,1 %
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidle	79	Aktivitetshjelpemidler for	AB	51 855	43 315	8 540	16,5 %
2670	Alderdom	70	Grunnpensjon, overslagsb	A	63 540 000	63 522 846	17 154	0,0 %
2670	Alderdom	71	Tilleggs pensjon, overslags	A	121 360 000	121 302 086	57 914	0,0 %
2670	Alderdom	72	Ventetilllegg, overslagsbevi	A	5 000	5 240	-240	-4,8 %
2670	Alderdom	73	Særtilllegg, overslagsbevilg	A	5 730 000	5 733 248	-3 248	-0,1 %
2680	Etterlatte	70	Grunnpensjon, overslagsb	A	1 202 000	1 204 664	-2 664	-0,2 %
2680	Etterlatte	71	Tilleggs pensjon, overslags	A	934 000	937 340	-3 340	-0,4 %
2680	Etterlatte	72	Særtilllegg, overslagsbevilg	A	93 000	94 115	-1 115	-1,2 %
2680	Etterlatte	74	Utdanningsstønad	AB	600	507	93	15,5 %
2680	Etterlatte	75	Stønad til barnetilsyn, ove	A	7 000	6 785	215	3,1 %
2686	Gravferdsstønad	70	Gravferdsstønad, overslag	A	180 000	179 177	823	0,5 %
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	70	Spesialisthjelp			1 794 751		
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	71	Psykologhjelp			260 649		
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	72	Tannlegehjelp			2 256 420		
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	76	Private laboratorier og røntgeninstitutt			799 320		
2751	Legemidler mv.	70	Legemidler			10 122 808		
2751	Legemidler mv.	71	Legeerklæringer			5 527		
2751	Legemidler mv.	72	Medisinsk forbruksmateriell			1 900 966		
2752	Refusjon av egenbetaling	70	Egenandelstak 1			4 168 401		
2752	Refusjon av egenbetaling	71	Egenandelstak 2			165 728		
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	62	Fastlønnsordning fysioterapeuter			328 759		
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	70	Allmennlegehjelp			4 526 299		
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	71	Fysioterapi			1 915 731		
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	72	Jordmorhjelp			54 136		
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	73	Kiropraktorbehandling			141 573		
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	75	Logopedisk og ortopedisk behandling			121 089		
2756	Andre helsetjenester	70	Helsetjenester i annet EØS-land			4 820		
2756	Andre helsetjenester	71	Helsetjenester i utlandet mv.			401 145		
2756	Andre helsetjenester	72	Helsetjenester til utenlandsboende mv.			216 010		
2790	Andre helsetiltak	70	Bidrag			90 958		
Sum utgiftsført					430 985 287	463 277 817	-32 292 530	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling 2015	Regnskap	Merinntekt (-) og mindreinntekt	
3605	Arbeids- og velferdsetaten	1	Administrasjonsvederlag	A	22 840	23 917	-1 077	-4,7 %
3605	Arbeids- og velferdsetaten	4	Tolketjenester	A	2 376	3 665	-1 289	-54,2 %
3605	Arbeids- og velferdsetaten	5	Oppdragsinntekter	A	54 026	52 079	1 947	3,6 %
3605	Arbeids- og velferdsetaten	6	Gebyrinntekter for fastsett	A	27 470	21 668	5 802	21,1 %
3634	Arbeidsmarkedstiltak	85	Innfordring av feilutbetalii	A	1 400	1 562	-162	-11,6 %
3635	Ventelønn m.v.	1	Refusjon statlig virksomhe	A	34 000	35 119	-1 119	-3,3 %
3635	Ventelønn m.v.	85	Innfordring av feilutbetalii	A	200	244	-44	-21,9 %
3720	Helsedirektoratet	3	Refusjon helsehjelp i utlandet			12 364		
3720	Helsedirektoratet	5	Helsetjenester til utenlandsboende mv.			71 977		
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse			2 816		
5700	Folketrygdens inntekter	71	Trygdeavgift			1 038 737		
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			945 456		
5701	Diverse inntekter	3	Hjelpemiddelsentraler m.n	A	67 000	68 584	-1 584	-2,4 %
5701	Diverse inntekter	71	Refusjon ved yrkesskade	A	904 057	904 057	0	0,0 %
5701	Diverse inntekter	73	Refusjon fra bidragspliktig	A	265 000	270 659	-5 659	-2,1 %
5701	Diverse inntekter	80	Renter	A	1 700	745	955	56,2 %
5701	Diverse inntekter	86	Innkrevning av feilutbetalin	A	824 000	799 740	24 260	2,9 %
5701	Diverse inntekter	87	Diverse inntekter (NY i 201	A	35 000	34 460	540	1,5 %
5704	Statsgaranti for lønnskrav ved konku	2	Dividende	A	180 000	184 685	-4 685	-2,6 %
5705	Refusjon av dagpenger	70	Refusjon av dagpenger, sta	A	40 000	28 517	11 483	28,7 %
							0	
Sum inntektsført					2 459 069	4 501 050	29 370	

Netto utgifter rapportert til bevilgningsregskapet								
Kapitalkontoer								
6004	Norges Bank KK /Innbetalinger	23	Bankinnskudd for oppgjørskonto og arbeidskonto			-8 193 115	8 193 115	
6004	Norges Bank KK/utbetalinger	23	Bankinnskudd for oppgjørskonto og arbeidskonto			488 731 839	-488 731 839	
7065	Endringer i mellomværende	0	Arbeids- og velferdsetaten			2 009 170	-2 009 170	
7155	Statens pensjonskasse	10	Statens Pensjonskasse			-23 771 128	23 771 128	
Sum rapportert						0	458 776 766	-458 776 766

Beholdninger i kapitalregnskapet							
Konto	Tekst	Note	2 015	2014	Endring		
xxxxx	(Aksjer)				0		
7xxxx	Mellomværende med statskassen	0	Arbeids- og velferdsetaten		9 055 592	7 046 422	2 009 170
					9 055 592	7 046 422	2 009 170

Note A Forklaring på samlet tildeling

Note A Forklaring på samlet tildeling						
Kapittel og post	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m	21	Spesielle driftsutgifter	5 250	6 080	11 330
604	Utviklings tiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen	21	Spesielle driftsutgifter	33 705	31 300	65 005
604	Utviklings tiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, k	116 235	252 500	368 735
605	Arbeids- og velferdsetaten	1	Driftsutgifter	52 619	11 292 394	11 345 013
605	Arbeids- og velferdsetaten	21	Spesielle driftsutgifter	1 491	30 610	32 101
605	Arbeids- og velferdsetaten	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, k	11 066	254 378	265 444
605	Arbeids- og velferdsetaten	70	Tilskudd til helse- og rehabiliteringstjenest	86 982	175 690	262 672
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	21	Spesielle driftsutgifter	3 187	72 536	75 723
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilt	14 526	172 720	187 246
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	70	Frivillig arbeid, kan overføres	2 340	68 660	71 000
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	74	Tilskudd til pensjonistenes organisasjoner	0	12 280	12 280
634	Arbeidsmarkedstiltak	21	Evaluerer, utviklings tiltak mv., kan overføres	9 904	51 858	61 762
634	Arbeidsmarkedstiltak	76	Tiltak for arbeidssøkere, kan overføres	53 702	6 429 050	6 482 752
634	Arbeidsmarkedstiltak	77	Varig tilrettelagt arbeid, kan overføres	27 866	1 253 460	1 281 326
634	Arbeidsmarkedstiltak	78	Arbeids- og utdanningsreiser	0	56 760	56 760
634	Arbeidsmarkedstiltak	79	Funksjonsassistanse i arbeidslivet	0	34 100	34 100
635	Ventelønn	1	Driftsutgifter, overslagsbevilgning	0	69 000	69 000
660	Krigspensjon	70	Tilskudd, militære, overslagsbevilgning	0	112 600	112 600
660	Krigspensjon	71	Tilskudd, sivile, overslagsbevilgning	0	273 400	273 400
666	Avtalefestet pensjon (AFP)	70	Tilskudd	0	1 510 000	1 510 000
667	Supplerende stønad til personer over 67 år	70	Tilskudd, overslagsbevilgning	0	420 000	420 000
844	Kontantstøtte	70	Tilskudd, overslagsbevilgning	0	1 620 000	1 620 000
845	Barnetrygd	70	Tilskudd, overslagsbevilgning	0	15 110 000	15 110 000
2530	Foreldrepenger	70	Foreldrepenger ved fødsel, overslagsbevilgning	0	18 480 000	18 480 000
2530	Foreldrepenger	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon, ove	0	450 000	450 000
2530	Foreldrepenger	72	Feriepenger av foreldrepenger, overslagsbe	0	465 000	465 000
2530	Foreldrepenger	73	Foreldrepenger ved adopsjon, overslagsbev	0	63 000	63 000
2541	Dagpenger, overslagsbevilgning	70	Dagpenger, overslagsbevilgning	0	13 600 000	13 600 000
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.	70	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.	0	830 000	830 000
2620	Stønad til enslig mor eller far	70	Overgangsstønad, overslagsbevilgning	0	2 510 000	2 510 000
2620	Stønad til enslig mor eller far	72	Stønad til barnetilsyn, overslagsbevilgning	0	365 000	365 000
2620	Stønad til enslig mor eller far	73	Utdanningsstønad	0	49 000	49 000
2620	Stønad til enslig mor eller far	75	Tilskudd til flytting for å komme i arbeid	0	200	200
2620	Stønad til enslig mor eller far	76	Forskuttering av underholdsbidrag	0	765 000	765 000
2650	Sykepenger	70	Sykepenger for arbeidstakere mv., overslags	0	35 340 000	35 340 000
2650	Sykepenger	71	Sykepenger for selvstendige, overslagsbevil	0	1 500 000	1 500 000
2650	Sykepenger	72	Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom	0	495 000	495 000
2650	Sykepenger	73	Tilretteleggingstilskudd til tilretteleggingsti	116 663	310 720	427 383
2650	Sykepenger	75	Feriepenger av sykepenger, overslagsbevilg	0	1 965 000	1 965 000

2651	Arbeidsavklaringspenger	70	Arbeidsavklaringspenger, Overslagsbevilgning	0	34 300 000	34 300 000
2651	Arbeidsavklaringspenger	71	Tilleggsstønad - overslagsbevilgning	0	340 000	340 000
2651	Arbeidsavklaringspenger	72	Legeerklæringer	0	375 000	375 000
2655	Uførhet	70	Grunnpensjon, overslagsbevilgning	0	76 530 000	76 530 000
2655	Uførhet	75	Menerstatning ved yrkesskade, overslagsbevilgning	0	95 000	95 000
2655	Uførhet	76	Yrkesskadetrygd gml. lovgivning, overslagsbevilgning	0	51 000	51 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	70	Grunnstønad, overslagsbevilgning	0	1 820 000	1 820 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	71	Hjelpestønad, overslagsbevilgning	0	1 650 000	1 650 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	73	Hjelpemidler mv. under arbeid og utdanning	0	143 000	143 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	74	Tilskudd til biler	0	690 000	690 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	75	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler	0	2 720 000	2 720 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	76	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler skadet	0	250 000	250 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	77	Ortopediske hjelpemidler	0	1 300 000	1 300 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	78	Høreapparater	0	585 000	585 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	79	Aktivitetshjelpemidler for personer over 26 år	51 855	0	51 855
2670	Alderdøm	70	Grunnpensjon, overslagsbevilgning	0	63 540 000	63 540 000
2670	Alderdøm	71	Tilleggs pensjon, overslagsbevilgning	0	121 360 000	121 360 000
2670	Alderdøm	72	Ventetillegg, overslagsbevilgning	0	5 000	5 000
2670	Alderdøm	73	Særtilllegg, overslagsbevilgning	0	5 730 000	5 730 000
2680	Etterlatte	70	Grunnpensjon, overslagsbevilgning	0	1 202 000	1 202 000
2680	Etterlatte	71	Tilleggs pensjon, overslagsbevilgning	0	934 000	934 000
2680	Etterlatte	72	Særtilllegg, overslagsbevilgning	0	93 000	93 000
2680	Etterlatte	74	Utdanningsstønad	0	600	600
2680	Etterlatte	75	Stønad til barnetilsyn, overslagsbevilgning	0	7 000	7 000
2686	Gravferdsstønad	70	Gravferdsstønad, overslagsbevilgning	0	180 000	180 000
Sum utgiftsført				587 391	430 397 896	430 985 287

Inntekts- kapittelnavn	Post	Posttekst			
kapittel					
3605 Arbeids- og velferdsetaten	1	Administrasjonsvederlag	0	22 840	22 840
3605 Arbeids- og velferdsetaten	4	Tolketjenester	0	2 376	2 376
3605 Arbeids- og velferdsetaten	5	Oppdragsinntekter	0	54 026	54 026
3605 Arbeids- og velferdsetaten	6	Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag	0	27 470	27 470
3634 Arbeidsmarkedstiltak	85	Innfordring av feilutbetaling, arbeidsmarkedstiltak	0	1 400	1 400
3635 Ventelønn m.v.	1	Refusjon statlig virksomhet mv.	0	34 000	34 000
3635 Ventelønn m.v.	85	Innfordring av feilutbetaling av ventelønn	0	200	200
5701 Diverse inntekter	3	Hjelpemiddelsentraler m.m.	0	67 000	67 000
5701 Diverse inntekter	71	Refusjon ved yrkesskade	0	904 057	904 057
5701 Diverse inntekter	73	Refusjon fra bidragspliktige	0	265 000	265 000
5701 Diverse inntekter	80	Renter	0	1 700	1 700
5701 Diverse inntekter	86	Innkrevning av feilutbetalinger (NY i 2015)	0	824 000	824 000
5701 Diverse inntekter	87	Diverse inntekter (NY i 2015)	0	35 000	35 000
5704 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.	2	Dividende	0	180 000	180 000
5705 Refusjon av dagpenger	70	Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs	0	40 000	40 000
Sum inntektsført			0	2 459 069	2 459 069

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overføring til neste år

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overføring til neste år												
Kapittel	Post	Stikkord	Merutgift (-)/ mindreutgift	Belastnings- fullmakt utgiftsført av andre	Merutgift (-)/mindre- utgift etter belastnings- fullmakt	Refusjon lønn	Merinntekter ift. Fullmakt	Omdisp- o- nering mellom poster	Over- skridels- e og innspar- ing	Sum grunnlag for overføring	Maks overførbart beløp*	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
601	21		3 219								11 330	3 219
604	21	kan overføres	-35 507								65 005	-35 507
604	45	kan overføres	80 666								368 735	80 666
605	1		35 097				419			35 516	567 251	35 516
605	21		2 440				0			2 440	1 605	1 605
605	45	kan overføres	5 272							5 272	13 272	5 272
605	70		30 211								262 672	30 211
621	21		52 571	45 577	6 995						3 786	3 786
621	63	kan overføres	142 790	144 299	-1 510						187 246	-1 510
621	70	kan overføres	3 177								71 000	3 177
621	74		13								12 280	13
634	21	kan overføres	18 905								61 762	18 905
634	76	kan overføres	117 405								6 482 752	117 405
634	77	kan overføres	55 413								1 281 326	55 413
634	78		7 240								56 760	7 240
634	79		2 685								34 100	2 685
646	71	belastningsfullm	0									
646	73	belastningsfullm	0									
720	70	belastningsfullm	0									
732	77	belastningsfullm	0									
2620	70		5 039									
2620	72		11 525									
2620	73		1 331								49 000	1 331
2620	75		15								200	15
2620	76		5 713								765 000	5 713
2650	70		32 394									
2650	71		40 730									
2650	72		252									
2650	73	kan overføres	120 428								427 383	120 428
2650	75		53									
2651	70		-13 135									
2651	71		2 981									
2651	72		5 555								375 000	5 555
2661	70		1 847									
2661	71		2 054									
2661	73		8 463								143 000	8 463
2661	74		32 164								690 000	32 164
2661	75		11 308								2 720 000	11 308
2661	76		133								250 000	133
2661	77		25 980								1 300 000	25 980
2661	78		-309								585 000	-309
2661	79		8 540								51 855	8 540
2680	74		93								600	93

2711	70	belastningsfullm	0										
2711	71	belastningsfullm	0										
2711	72	belastningsfullm	0										
2711	76	belastningsfullm	0										
2751	70	belastningsfullm	0										
2751	71	belastningsfullm	0										
2751	72	belastningsfullm	0										
2752	70	belastningsfullm	0										
2752	71	belastningsfullm	0										
2755	62	belastningsfullm	0										
2755	70	belastningsfullm	0										
2755	71	belastningsfullm	0										
2755	72	belastningsfullm	0										
2755	73	belastningsfullm	0										
2755	75	belastningsfullm	0										
2756	70	belastningsfullm	0										
2790	70	belastningsfullm	0										
3720	3	belastningsfullm	0										
3720	5	belastningsfullm	0										
3605	1		-1 077					-1 077					
3605	4		-1 289					-1 289					
3605	5		1 947					1 947					
3605	6		5 802										

6.3 Artskontooppstilling

Resultat- og balanseoppstilling 2015 - Artskontorapportering

<i>Alle tall i hele tusen NOK</i>	Note	31.12.15	31.12.14
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	-45 584	-43 259
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	-23 702	-12 547
Salgs- og leieinnbetalinger	1	-8 786	-9 203
Andre innbetalinger	1	-316 288	-314 444
Sum innbetalinger fra drift		-394 360	-379 454
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	8 692 399	8 435 366
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-417 707	-383 630
Andre utbetalinger til drift	3	3 937 146	4 158 904
Sum utbetalinger til drift		12 211 838	12 210 640
Netto rapporterte driftsutgifter		11 817 478	11 831 186
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	24	-265
Sum investerings- og finansinntekter		24	-265
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	109 984	139 254
Utbetaling av finansutgifter	5	962	1 547
Sum investerings- og finansutgifter		110 945	140 801
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		110 970	140 536
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetalinger innkrevingsvirksomhet	6	-2 016 857	-1 961 551
Andre overføringer til staten	7	-1 045 612	-975 782
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		-3 062 469	-2 937 333
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetaling av tilskudd og stønader	8	450 858 915	420 096 880
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		450 858 915	420 096 880
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeids giveravgift	9	-945 456	-928 426
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m.m)	9	-2 816	-2 154
1633 Nettoføringsordning for mva.	9	144	0
Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		-948 128	-930 580
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		458 776 766	428 200 689

Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		31.12.15	31.12.14
Fordringer egne ansatte	10	6 035	6 274
Fordringer innkrevingsvirksomhet	11	5 177 721	4 868 599
Fordringer ytelser under revurdering	12	349 121	532 940
Fordringer AFP/PTS/tilleggs pensjoner	13	319 339	393 647
Andre fordringer	14	165 184	110 680
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	15	31 191	24 629
Skyldig skattetrekk og andre trekk egne ansatte	16	-305 260	-289 722
Skyldige offentlige avgifter	17	-4 646	-10 520
Leverandørgjeld	18	-880 877	-699 801
Annen gjeld knyttet til drift	19	-5 807	-5 432
Gjeld tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	20	-9 106 260	-7 169 333
Interne avregninger	21	-4 801 335	-4 808 384
Sum mellomværende med statskassen	23	-9 055 592	-7 046 422
Fordringer SPK	22	23 771 128	22 894 021

Noter

Note 1 | Driftsinntekter

	31.12.15	31.12.14
Fastsattelsesgebyr	-21 668	-20 180
Administrasjonsvederlag	-23 917	-23 079
Innbetalinger fra gebyrer	-45 584	-43 259
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	-20 137	-11 532
Tilskudd fra EU	-1 680	-68
Tilskudd fra kommunale og fylkeskommunale etater	-1 000	-947
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser	-884	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	-23 702	-12 547
Inntekter tolketjenester	-3 665	-3 018
Leieinntekter	-3 897	-4 444
Salgsinntekter	-1 224	-1 741
Salgs- og leieinnbetalinger	-8 786	-9 203
Refusjon lønn fra kommunene	-134 367	-124 382
Andre refusjoner fra kommunene	-158 667	-146 754
Andre driftsinntekter	-23 254	-43 309
Andre innbetalinger	-316 288	-314 444
Sum driftsinntekter	-394 360	-379 454

Fastsattelsesgebyr er gebyr som pålegges partene ved offentlig fastsettelse eller endring av barnebidrag.

Administrasjonsvederlag består av vederlag for etatens administrasjon av enkelte andre ytelser enn folketrygdens ytelser.

Innbetalinger fra tilskudd omfatter eksterne prosjektinntekter. Prinsippet for regnskapsføring av eksternt finansiert prosjekt er endret i 2015. Prosjektinntekter blir nå resultatført ved mottak. Balansføring av prosjektmidler skjer kun ved årets slutt dersom det er ubenyttede midler som skal overføres til nytt år, og går fram av note 19. Tidligere ble prosjektinntekter balanseført ved mottak og resultatført først når prosjektmidlene ble benyttet.

Inntekter tolketjenester er inntekter fra tolkeoppdrag som dekkes av andre instanser enn folketrygden.

Refusjoner fra kommuner gjelder kostnadsdeling av felles kommunale og statlige NAV kontor.

Note 2 | Lønn, sosiale utgifter og refusjoner vedrørende lønn

	31.12.15	31.12.14
Lønninger	6 850 542	6 675 939
Arbeidsgiveravgift	921 371	900 485
Pensjonsutgifter	829 005	768 918
Sykepenger og andre refusjoner	-417 707	-383 630
Andre ytelser	91 481	90 023
Sum lønn, sosiale utgifter og refusjoner	8 274 692	8 051 736
Antall ansatte pr desember	14 774	14 500
Gj.sn. antall ansatte	14 774	14 587
Antall utlønnede årsverk pr desember	13 667	13 486
Gj.sn antall utlønnede årsverk	13 614	13 544

Lønnsutgiftene viser summen av fast og variabel lønn, og gjelder både faste og midlertidige stillinger. I tillegg inngår feriepengetillegget, som er differansen mellom feriepenger og ordinær lønn.

NAV betaler pensjonspremie til Statens Pensjonskasse (SPK), og kostnad til premie er dekket av NAV sin bevilgning. Premien beregnes ut i fra lønnsutgiftene. Arbeidsgiverandelen av pensjonspremien er 12,00 % i 2015. I 2014 og 2013 var premiesatsen hhv 12,35 % og 11,28 %. Premien faktureres etterskuddsvis i 6 terminer pr år. NAV har endret sin praksis for bokføring og rapportering av arbeidstakers andel av pensjonspremien fra og med 1.1.2015. Dette innebærer at arbeidstakers andel av pensjonspremien nå blir utgiftsført samtidig med lønnsutbetaling, slik at arbeidstakers premieandel for 2015 i sin helhet er utgiftsført i bevilgningsregnskapet for 2015. Omleggingen medfører at det i 2015 er utgiftsført 7 terminer mot ordinært 6 terminer, 6 terminer for 2015 i tillegg til siste termin 2014. En termin av arbeidstakers premieandel utgjør omlag 22 mill. kroner

I gruppen andre ytelser inngår blant annet premie for gruppeliv og yrkesskade til SPK.

Note 3 | Andre utbetalinger til drift

	31.12.15	31.12.14
Kostnader lokaler	1 171 577	1 159 148
Leie maskiner, inventar o.l.	43 855	43 595
Verktøy, inventar og driftsmaterialer under 30.000	83 656	87 650
Reparasjoner og vedlikehold	446 885	413 936
Kjøp av fremmede tjenester	1 395 007	1 618 347
Kontorkostnader, trykksak o.l.	245 803	248 224
Telefon, porto o.l.	314 174	342 492
Kostnader transportmidler	14 506	14 747
Kostnader og godtgjørelse for reise, diett, bil o.l.	145 135	158 393
Salg, reklame og representasjon	3 493	3 841
Annen kostnad	73 053	68 531
Sum andre utbetalinger til drift	3 937 146	4 158 904

Annen kostnad omfatter blant annet bankgebyrer ved betaling knyttet til drift og ytelser, rettsgebyr og saksomkostninger.

Kjøp av fremmede tjenester omfatter utgifter knyttet til blant annet tjenestekjøp for drift, forvaltning og utvikling av datasystemer, vikartjenester, konsulentbistand og kommunalt tjenestekjøp. Nedenfor er utgiftene til fremmede tjenester gruppert etter hovedområder.

Hovedområder	31.12.15	31.12.14
Store prosjekter (reformer) med separat bevilgning (kapittel 604)	298 270	449 227
<i>Modernisering</i>	183 343	100 755
<i>Uføreforamen</i>	114 927	348 472
Sentralt styrte prosjekter utenom reformer	380 375	299 513
Forvaltningskontrakter for IKT-Systemer	284 512	305 452
Generell støtte til IKT-avdelingen	138 739	229 187
Andre konsulenttjenester	100 706	171 376
Kommunalt tjenestekjøp	66 663	54 716
Tjenester knyttet til hjelpemiddelområdet m.m.	125 742	108 877
Sum fremmede tjenester	1 395 007	1 618 347

Note 4 | Innbetalinger av finansinntekter

	31.12.15	31.12.14
Renteinntekter ¹⁾	38	-259
Valutagevinst	-14	-7
Sum utbetalinger av finansutgifter	24	-265

1) Gjelder i hovedsak Helfjo

Note 5 | Utbetalinger av investerings- og finansutgifter

	31.12.15	31.12.14
Programvarelisenser over 30.000	49 047	53 033
Inventar over 30.000	15 369	15 682
Datamaskiner over 30.000	39 569	58 319
Andre driftsmidler over 30.000	5 998	12 220
Utbetaling til investering	109 984	139 254
Renter og gebyr	539	1 335
Forsinkelsesrenter skatt	253	28
Valutadifferanser	170	184
Utbetaling av finansutgifter	962	1 547
Sum utbetalinger av investerings- og finansutgifter	110 945	140 801

Utgiftsførte investeringer omfatter anskaffelser av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler som enkeltvis har en anskaffelsesverdi over kr 30 000 og levetid på 3 år eller mer som etter kontantprinsippet utgiftsføres direkte.

NAV har i tillegg andre anskaffelser som enkeltvis har en anskaffelsesverdi over kr 30 000, men disse blir utgiftsført på andre artskonti enn de som inngår i denne noten. Det gjelder blant annet tjenestekjøp for utvikling av IKT-løsninger. Disse utgiftene framkommer i note 3.

Finansutgifter er valutadifferanser knyttet til betalinger utland og forsinkelsesrenter. Forsinkelsesrenter gjelder alle typer forsinkelsesrenter (morarenter), purregebyr, tilleggsavgifter, inkassosalær og andre typer utgifter i forbindelse med for sent betalte regninger, og gjelder både ytelses- og driftsutgifter. Unntak er morarenter på erstatningsutbetalinger ved saksbehandlingsfeil. Disse utgiftene fremkommer i resultatoppstillingen under Justisdepartementet jfr. note 8.

Note 6 | Innbetalinger innkrevingsvirksomhet

	31.12.15	31.12.14
Offentlig bidragskrav forskudd	-270 659	-271 048
Rente - og gebyrkrav	-23 948	-23 570
Tvangsbøter	-1 264	-12 387
Feilutbetalinger ¹⁾	-751 901	-656 459
Billån/næringslån	-27 779	-24 722
Egenandel aktivitetshjelpemidler over 26 år	-2 685	-626
Forsikring ²⁾	-949	0
Lønnsgarantiordning	-33 614	-54 387
Yrkesskadeforsikring	-904 057	-917 834
EØS dagpengekrav	0	-518
Sum innbetalinger innkrevingsvirksomhet	-2 016 857	-1 961 551

1) Av summen utgjør HELFO 4 271 i 2015 og 2 875 i 2014

2) Fra desember 2015 er fakturerings- og innbetalingsrutinen på forsikringer for selvstendig næringsdrivende og småbedrifter lagt til innkreving. Regnskapstall fra før endringen ligger i henholdsvis note 7 og 8.

Sum innbetalinger innkrevingsvirksomhet er resultatførte innbetalinger til Staten. NAV har i tillegg andre innbetalinger som ikke blir resultatført. Dette gjelder balanseførte innbetalinger som blir innkrevd på vegne av tredjepart, samt AFP etteroppgjør som fordeles mellom Staten og de ulike ordningene. Dette gjelder følgende innbetalinger:

	31.12.15	31.12.14
Bidrag privat	-1 911 666	-1 884 822
Innkrevd på vegne av andre	-4 892	-3 805
AFP etteroppgjør	-34 256	-61 273
AFP alle ordninger	-2 002 454	-2 427 000
Pensjonstrygden for sjømenn	0	-363 878
Tilleggspensjon kommuner	-49 187	-48 885
Sum balanseførte innbetalinger	-4 002 455	-4 789 664

Tvangsbøter er redusert sammenlignet med samme tid i fjor. Dette skyldes at ordningen for ileggelse av gebyr for manglende sykefraværsoppfølging opphørte fra 04.03.2014.

Feilutbetalinger har økt med 95 mill. kroner sammenlignet med samme periode i fjor. Økningen skyldes hovedsakelig økte ressurser (merinnkrevingsprosjektet) til å følge opp saker med stor gjeld og betydelig potensiale for merinnkreving. Økt saksmengde har også bidratt noe.

Billån/næringslån har hatt en økning på 3 mill. kroner i år i forhold til i fjor. Økningen skyldes omlegging og økt fokus på innkreving av billån fra høsten 2013.

Egenandel for aktivitetshjelpemidler over 26 år er en faktureringsoppgave som startet høsten 2014.

Lønnsgarantiområdet har en nedgang på 20,7 mill. kroner. Dette skyldes i hovedsak en nedgang i antall saker og lavere gjennomsnittsgjeld pr. sak, samt en lovendring fra 01.01.14 hvor kravet om refusjon av forskutterte dagpenger ved konkurs ble endret fra 3 måneder til 1 måned.

Innkreving av AFP etteroppgjør skjer på grunnlag av en årlig kontroll mot arbeidsinntekten som mottaker av AFP har oppgitt i tillegg til pensjonen. Etter pensjonsreformen i 2011 er AFP i privat sektor blitt en livsvarig ytelse som ikke skal avkortes mot inntekt. Dette fører til redusert omfang i etteroppgjøret.

Avtalefestet pensjon (AFP) og tilleggspensjoner kommuner er innkreving av refusjoner som følge av utbetalinger NAV utfører på vegne av andre. AFP Privat ble i 2011 endret fra en tidsbegrenset pensjonsordning mellom 62 og 67 år, til et livsvarig påslag (tillegg) til fleksibel pensjon. Samlet innbetaling på AFP-ordningene er redusert som følge av at årlig ytelse er lavere i den nye ordningen.

Pensjonstrygden for sjømenn (PTS) har selv overtatt utbetalingen fra mai 2014. Det blir dermed ikke fakturert for refusjoner.

Note 7 | Andre overføringer til staten

	31.12.15	31.12.14
Trygder og pensjonspremier	-1 045 332	-975 703
Andre inntekter	-280	-79
Sum andre overføringer til staten	-1 045 612	-975 782

Trygder og pensjonspremier omfatter blant annet folketrygdavgift for visse trygdeytelser, premie fra selvstendig næringsdrivende til frivillig sykelønnsordning, frivillig forsikring for yrkesskade og produktavgift i fiskerinæringen.

Note 8 | Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.15	31.12.14
Inntekter Folketrygden	7 544	14 752
Diverse inntekter ¹⁾	-6 119	-5 659
Inntekter hjelpemidler	-40 806	-34 955
Refusjoner og feilutbetalinger arbeidsmarkedstiltak	-1 562	-502
Refusjon og feilutbetalinger ventelønn	-35 363	-36 281
Innbetalt dividende på statsgaranti for lønnskrav ved konkurs	-179 588	-191 186
Inntekter ytelsesforvaltning	-255 894	-253 831
Andre utgifter	358	47
Tilskudd til organisasjoner, privatpersoner og bedrifter	0	1 038
Tilskudd til helse- og rehabiliteringstjenester for sykmeldte	232 461	193 311
Programkategori 09.10 Administrasjon av arbeids- og velferdspolitikken²⁾	232 819	194 396
Spesielle driftsutgifter	1 335	1 459
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	44 351	38 317
Frivillig arbeid	67 661	67 371
Tilskudd til pensjonistenes organisasjoner mv.	12 267	10 845
Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering³⁾	125 614	117 992
Programkategori 09.20 Tiltak for bedre levekår mv.	125 614	117 992
Forsøk, utviklingstiltak mv.	38 347	40 641
Tiltak for arbeidssøkere	6 365 347	5 882 994
Varig tilrettelagt arbeid	1 225 913	1 179 894
Tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser	49 520	36 636
Funksjonsassistanse i arbeidslivet	31 415	25 729
Arbeidsmarkedstiltak⁴⁾	7 710 541	7 165 893
Driftsutgifter	68 417	86 350
Ventelønn	68 417	86 350
Programkategori 09.30 Arbeidsmarked	7 778 958	7 252 242

Pionerdykkere i Nordsjøen ⁵⁾	22 408	567 211
Programkategori 09.40 Arbeidsmiljø og sikkerhet	22 408	567 211
Tilskudd, militære	111 069	126 123
Tilskudd, sivile	273 678	306 692
Krigspensjon	384 747	432 815
Tilskudd	1 508 604	1 667 548
Avtalefestet pensjon (AFP)	1 508 604	1 667 548
Tilskudd	419 635	418 098
Supplerende stønad til personer over 67 år	419 635	418 098
Programkategori 09.60 Kontantytelser	2 312 986	2 518 461
Overgangsstonad	2 504 961	2 496 276
Stønad til barnetilsyn	353 475	364 223
Utdanningsstonad	47 669	51 592
Tilskudd til flytting for å komme i arbeid	185	313
Forskuttering av underholdsbidrag	759 287	770 556
Stønad til enslig mor eller far	3 665 577	3 682 961
Programkategori 29.20 Enslige forsørgere	3 665 577	3 682 961
Sykepenger for arbeidstakere mv.	35 307 606	34 076 145
Sykepenger for selvstendige	1 459 270	1 605 601
Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom m.m.	494 748	513 782
Tilskudd til tilretteleggingstiltak mv.	306 955	305 522
Feriepenger av sykepenger	1 964 947	1 869 604
Sykepenger	39 533 526	38 370 655
Arbeidsavklaringspenger	34 313 135	34 821 562
Tilleggsstonad	337 019	347 914
Legeerklæringer	40 869	36 473
Arbeidsavklaringspenger ⁶⁾	34 691 023	35 205 949
Uføretrygd ⁷⁾	76 484 288	24 264 287
Tilleggspensjon	0	37 074 669
Særtilllegg	0	2 327 768
Menerstatning ved yrkesskade	99 052	106 737
Yrkesskadetrygd gml. lovgivning	49 884	55 121
Uførhet	76 633 223	63 828 582

Programkategori 29.50 Inntektssikring ved sykdom, arbeidsavklaring og uførhet	150 857 772	137 405 186
Grunnstønad	1 818 153	1 805 607
Hjelpestønad	1 647 946	1 679 591
Hjelpemidler mv. under arbeid og utdanning	134 537	145 253
Tilskudd til biler	657 836	742 642
Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler	2 708 692	2 661 624
Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler som tjenester	249 549	236 791
Ortopediske hjelpemidler	1 247 985	1 187 286
Høreapparater	585 309	524 366
Aktivitetshjelpemidler for personer over 26 år ⁸⁾	45 134	3 683
Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler m.v.⁹⁾	9 095 141	8 986 843
Programkategori 29.60 Kompensasjon for merutgifter ved nedsatt funksjonsevne m.v.	9 095 141	8 986 843
Grunnpensjon	63 522 846	60 344 899
Tilleggspensjon	121 302 086	113 329 165
Ventetillegg	5 240	8 443
Særtillegg, pensjonstillegg mv.	5 733 248	5 514 045
Alderdom	190 563 420	179 196 552
Programkategori 29.70 Alderdom	190 563 420	179 196 552
Grunnpensjon	1 204 664	1 227 124
Tilleggspensjon	937 340	971 927
Særtillegg	94 115	94 843
Utdanningsstønad	507	642
Stønad til bametilsyn	6 785	6 621
Efterlatte	2 243 411	2 301 157
Gravferdsstønad	179 177	167 407
Gravferdsstønad	179 177	167 407
Programkategori 29.80 Forsørgertap m.v.	2 422 588	2 468 565
Dagpenger	13 764 148	11 597 237
Dagpenger	13 764 148	11 597 237
Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv	809 553	789 013
Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv	809 553	789 013
Programkategori 33.30 Arbeidsliv	14 573 702	12 386 250
Sum Arbeids- og sosialdepartementets område	381 395 091	354 522 828

Tilskudd	1 640 026	1 382 312
Kontantstøtte ¹⁰⁾	1 640 026	1 382 312
Tilskudd	15 112 878	15 138 713
Barnetrygd ¹⁰⁾	15 112 878	15 138 713
Programkategori 11.10 Tiltak for familie, likestilling og ikke-diskriminering	16 752 904	16 521 025
Foreldrepenger ved fødsel	18 338 415	17 385 734
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	443 103	394 354
Feriepenger av foreldrepenger	462 083	445 980
Foreldrepenger ved adopsjon	60 047	63 257
Foreldrepenger ¹⁰⁾	19 303 648	18 289 325
Programkategori 28.50 Stønad ved fødsel og adopsjon	19 303 648	18 289 325
Sum Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets område	36 056 552	34 810 350
Tilskudd	80 000	90 000
Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn ¹⁰⁾	80 000	90 000
Programkategori 33.40 Arbeidsliv - Folketrygden	80 000	90 000
Sum Nærings- og fiskeridepartementets område	80 000	90 000
Psykologhjelp	1 722	1 680
Tannbehandling	29 388	33 894
Spesialisthelsetjeneste mv. ¹⁰⁾	31 110	35 574
Programkategori 30.10 Spesialisthelsetjenester m.v.	31 110	35 574
Egenandelstak 2	3	5
Refusjon av egenbetaling ¹⁰⁾	3	5
Allmennlegehjelp	184 573	178 098
Fysioterapi	30 700	29 950
Kiropraktorbehandling	2 184	2 403
Helsetjenester i kommunene mv. ¹⁰⁾	217 457	210 451
Helsetjenester i utlandet mv.	2	0
Andre helsetjenester ¹⁰⁾	2	0
Programkategori 30.50 Legehjelp, legemidler m.v.	217 462	210 455
Bidrag	0	4
Andre helsetiltak ¹⁰⁾	0	4
Programkategori 30.90 Andre helsetiltak	0	4
Sum Helse- og omsorgsdepartementets område	248 571	246 034

Erstatningsansvar m.m.	2 244	1 552
Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning ¹⁰⁾	2 244	1 552
Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.	2 244	1 552
Sum Justis- og beredskapsdepartementets område	2 244	1 552
HELFO ¹⁰⁾	33 076 458	30 426 116
Sum tilskudd	450 858 915	420 096 880

1) Regnskapstillene er ekskl HELFO sine inntekter på kap 5701 postene 02 og 86, disse framkommer i notelinjen under HELFO

2) Gjelder føringer på kap 605 og kto 87*

3) Deler av bevilgningen på kap 621 er utgiftsført under drift, dvs alt som ikke ført på kto 87*

4) Deler av bevilgningen på kap 634 er utgiftsført under drift, dvs alt som ikke ført på kto 87*

5) Utgiftene i 2015 til pionerdykkere gjelder gjenstående utbetalinger av bevilgning gitt i 2014

6) Regnskapstillene er ekskl HELFO sine utgifter på kap 2651 post 72, disse framkommer i notelinjen under HELFO

7) Fra 1. januar 2015 erstatter kap 2655, post 70 Uføretrygd tidligere post 70 Grunnpensjon, post 71 Tilleggspensjon og post 72 Særtilllegg

8) Regnskapstillene er ekskl innbetalt egenandel aktivitetshjelpemidler på kap 2661 post 79, disse framkommer i note 6

9) Regnskapstillene er ekskl HELFO sine utgifter på kap 2661 post 75 og 77, disse framkommer i notelinjen under HELFO

10) Kun belastningsfullmakt, ikke bevilgning

Tallene fremstilt i noten er basert på regnskapsførte utgifter og inntekter på de respektive kapitler og poster NAV har bevilgninger på i tråd med tildelingsbrev 2015 fra Arbeids- og sosialdepartementet (ASD), og regnskapsførte beløp på de kapitler og poster NAV har fått belastningsfullmakter på av andre departementer.

NAV har anledning til å belaste enkelte kapitler hjemmehørende i andre departements regnskap. Dette er en belastnings fullmakt til tjenester som NAV utfører for departementene som disponerer bevilgningene på disse kapitlene. Belastningsfullmakt gjelder følgende:

- Utbetaling av tjenestepensjon på vegne av Statens Pensjonskasse
- Utbetaling av stønadsmidler på vegne av Helseøkonomiforvaltningen underlagt Helse- og omsorgsdepartementet
- Utbetaling av stønadsmidler på vegne av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet

I tillegg har NAV, som andre statlige forvaltningsorgan, anledning til å belaste Justis- og beredskapsdepartementets kapittel 471 i forbindelse med dekking av utgifter ved erstatningssaker.

Fra 1. januar 2015 ble det innført nye regler for uføreytelser fra folketrygden. Det innebærer blant annet at uføretrygden nå skal skattelegges som lønn. For å tilpasse utbetalingen til den økte skatten, økes størrelsen på uføretrygden før skatt.

Note 9 | Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler

	31.12.15	31.12.14
Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift kap 5700	-945 456	-928 426
Tilfeldige inntekter (gruppeliv m.m) kap 5309	-347	-419
Tilfeldige inntekter fra tidligere år ¹⁾	-2 469	-1 735
Nettoføringsordning for mva.	144	0
Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler	-948 128	-930 580

1) Av summen gjelder 2 028 i 2015 og 981 i 2014 HELFO

Tilfeldige inntekter (gruppeliv m.m) kap 5309 gjelder inntektsføring av premie gruppeliv på ventelønn.

Nettoføringsordning av merverdiavgift er ny for 2015, og gjelder prosjektet forsøk med tettere oppfølging og utvidet egenmeldingsperiode.

Note 10 | Fordringer egne ansatte

	31.12.15	31.12.14
Lønnslån	5 839	5 914
Forskudd lønn	171	273
Lønn til innfordring	25	87
Sum fordringer egne ansatte	6 035	6 274

Note 11 | Fordringer innkreivingsvirksomhet

	31.12.15	31.12.14
Bidrag privat krav	1 127 914	1 076 546
Bidrag offentlig krav	1 194 250	1 208 382
Rente- og gebyrkrav	111 301	101 037
Tvangsbøter	4 796	6 841
Feilutbetalinger ¹⁾	2 552 444	2 300 956
Billån/næringslån	34 051	21 428
Lønnsgarantikrav	76 744	79 515
Innkrevning av krav på vegne av andre	7 019	7 927
Yrkesskaderefusjon	65 236	65 236
Forsikring	3 059	0
EØS dagpengekrav	906	730
Sum utestående innkreivning ekskl uerholdelig	5 177 721	4 868 599
Uerholdelig innkreivingsvirksomhet	711 380	687 518
Totalt utestående krav inkl uerholdelig	5 889 101	5 556 117

1) Av summen utgjør HELFO 14 185 pr 31.12.15

Fordringer innkreivings virksomhet er i hovedsak bidragsfordringer og fordringer på feilutbetalingsområdet. Fordringene blir fakturert og dersom innbetalinger ikke skjer frivillig iverksettes tvangstiltak der det er hjemmel for det.

Fordringene er eksklusive uerholdelige krav. Sum uerholdelig fordringer utgjør 711,3 mill. kroner. Av dette er 587,6 mill. kroner bidragsfordringer og 123,7 mill. kroner gjelder annen innkreivingsvirksomhet. Uerholdelige fordringer blir registrert i kundereskontroen, men blir ikke balanseført i hovedboken.

Økningen i utestående privat krav skyldes blant annet at ved nedbetaling av gjeld i bidragssaker, er det eldste krav som dekkes først. I de fleste sakene, er det offentlig gjeld som er eldst og det medfører at offentlig krav reduseres og privat krav øker.

Tvangsbøter er redusert sammenlignet med samme tid i fjor. Dette skyldes at ordningen for ileggelse av gebyr for manglende sykefraværsoppfølging opphørte fra 04.03.2014.

Det er en økning i utestående feilutbetalings saker på 251 mill. kroner som følge av økt saksmengde. Samlet gjeld i nye saker var på ca. 1,2 mrd. kroner.

Billån/næringslån har hatt et økt fokus de siste årene. I tillegg er gamle bil/næringslån tatt til innkreivning i 2015. Dette forklarer økningen på 12,6 mill. kroner på disse fordringene.

Lønnsgarantifordringene er redusert med 2,8 mill. kroner i forhold til samme tid i fjor. Dette skyldes lavere inngang av nye saker med lavere gjennomsnittsgjeld, samt en lovendring fra 01.01.14 hvor kravet om refusjon av forskutterte dagpenger ved konkurs ble endret fra 3 måneder til 1 måned.

Fra desember 2015 er fakturerings- og innbetalingsrutinen på forsikringer for småbedrifter og selvstendig næringsdrivende tatt til innkreivning. Utestående forsikringer utgjør i overkant av 3 mill. kroner pr. 31.12.15.

Note 12 | Fordringer ytelses under revurdering

	31.12.15	31.12.14
Revurdert, Tidsbegrenset uføre og Supplerende stønad	2 907	3 155
Revurdert, Barnetrygd	19 655	36 020
Revurdert, Kontantstøtte	2 408	3 246
Revurdert, Yrkesskade	7	0
Revurdert, Grunn- og hjelpestønad	2 292	3 249
Revurdert, Inntektsytelser ¹⁾	48 017	1 056
Revurdert, Pensjon ¹⁾	227 092	423 706
Revurdert, Enslig forsørger ¹⁾	18 330	36 957
Revurdert, Sykepenges	21 093	16 177
Revurdert, Foreldrepenges	7 046	9 221
Revurdert, Andre ytelses Infotrygd	242	152
Revurdert, Tiltaksmidler	30	0
Sum fordringer ytelses under revurdering	349 121	532 940

1) I linjen for Inntektsytelser inngår uføretrygd basert på nye regler fra 01.01.2015 og Enslig forsørger basert på regelendring fra 01.04.2014. Fram til 31.12.2014 inngår uførepensjon i linjen for pensjon.

Ytelses under revurdering er saker hvor det er gjennomført ny vilkårsprøving. Saldoen på denne kontoen i balansen skal til enhver tid vise beløp som skal vurderes hvorvidt utbetalingen er urettmessig mottatt. Mulig feilutbetalt beløp blir kun memorialført i balansen og får dermed ingen innvirkning på resultatregnskapet eller mellomværende med Finansdepartementet.

I saker hvor det er krav om tilbakebetaling, overføres dette til NAV Innkreving for innkreving og balanseføres under fordring innkrevingsvirksomhet.

Regnskapet for ytelses under revurdering viser pr 31.12.2015 en saldo på 349 mill. kroner og er fordelt på 9 845 saker. Tilsvarende tall pr 31.12.2014 var 533 mill. kroner fordelt på 14 334 saker.

Perioden ytelsen har vært utbetalt med for høyt beløp kan strekke seg over flere år tilbake i tid, og en del av beløpet vil sannsynligvis være foreldet etter den alminnelige foreldelsesfristen for pengekrav på 3 år, jf foreldelseslovens § 2. Beløpet som med stor sannsynlighet er foreldet før vedtak i ny vilkårsprøving foreligger blir ikke synliggjort i balansen, men beregninger viser at i 2015 utgjorde det nær 129 mill kroner, tilsvarende tall for 2014 var nær 182 mill kroner.

Etaten har fortsatt saker som er til vurdering i forhold til mulig feilutbetaling som ikke blir balanseført. Dette gjelder dagpenger, arbeidsavklaringspenger og individstønad, og saldoen er beregnet til å utgjøre 169 mill. kroner pr 31.12.2015 og 213 mill. kroner pr 31.12.2014. Beregningen baserer seg på antall saker til behandling for mulig feilutbetaling og gjennomsnittlig vedtaksbeløp. Antall saker til behandling har gått ned fra 3 871 pr 31.12.2014 til 3 067 pr 31.12.2015. Gjennomsnittlig vedtaksbeløp er beregnet til 55 000 kroner for både 2014 og 2015.

Pr 31.12.2015 utgjør regnskapsført saldo og beregnet beløp på ytelses under revurdering totalt 518 mill. kroner. Tilsvarende tall pr 31.12.2014 var 746 mill. kroner.

Note 13 | Fordringer AFP/PTS/tilleggspensjoner

	31.12.15	31.12.14
AFP etteroppgjør	7 824	16 017
AFP alle ordninger	303 779	369 523
Pensjonstrygden for sjømenn	0	-177
Tilleggspensjon kommuner	7 736	8 284
Sum fordringer knyttet til AFP/PTS/tilleggspensjoner	319 339	393 647

Noten inneholder utestående fordringer som følge av at NAV har forskuttert/utbetalt ytelser på vegne av andre, samt AFP etteroppgjør. Innbetalingene til disse vises i note 6 som balanseførte innbetalinger.

Reduksjon i AFP etteroppgjør og AFP ordningene skyldes ny AFP ordning fom 2011. AFP Privat er en ny ordning i privat sektor for de som har tatt ut pensjon etter 01.01.2011. AFP er endret fra en tidsbegrenset pensjonsordning mellom 62 og 67 år, til et livsvarig påslag (tillegg) til fleksibel pensjon. Samlede fordringer på AFP-ordningene er redusert fra 31.12.2014 til 31.12.2015. Nedgangen skyldes at mottakere av AFP etter ny ordning har betydelig lavere årlige pensjoner enn mottakere av gammel AFP. Det skyldes at ny AFP er en livsvarig ytelse man tar ut samtidig med alderspensjon. Dette fører igjen til at AFP etteroppgjør reduseres årlig.

Fra mai 2014 foretar Pensjonstrygden for sjømenn (PTS) utbetaling selv og NAV skal ikke lenger kreve inn disse. Kreditposten pr 31.12.2014 skyldes kreditnota som var under arbeid.

Note 14 | Andre fordringer

	31.12.15	31.12.14
Andre fordringer knyttet til utviklingstiltak og Arbeids-og velferdsetaten	71 060	77 511
Andre fordringer knyttet til tilskuddsforvaltning ¹⁾	94 124	33 169
Sum andre fordringer	165 184	110 680

1) Av summen gjelder om lag 84 493 i 2015 og 24 772 i 2014 HELFO

Andre fordringer knyttet til Arbeids-og velferdsetaten består i hovedsak av utestående syke- og foreldrepenger, fordringer kommuner og fastsettelsesgebyr.

Note 15 | Kasse og bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank

	31.12.15	31.12.14
Bankinnskudd	31 191	24 629
Sum kasse og bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	31 191	24 629

Bankinnskuddene skriver seg fra lokale bankkontoer i NAV kontor som ikke er knyttet opp mot statens konsernkontoordning. Disse kontoene er stort sett knyttet til innbetalt premie fra selvstendig næringsdrivende til frivillig sykelønnsordning, frivillig forsikring for yrkesskade og forsikringer fra bosatte i utlandet. Bankkontoen tømmes jevnlig mot arbeidskonto knyttet til statens konsernkontoordning.

Note 16 | Skyldig skattetrekk og andre trekk egne ansatte

	31.12.15	31.12.14
Forskuddstrekk	-282 824	-289 396
Påleggstrekk	-273	-328
Pensjonstrekk	-22 167	0
Fagforeningskontingent	4	1
Sum skyldig skattetrekk og andre trekk drift	-305 260	-289 722

Pensjonstrekk skyldes endret praksis for bokføring og rapportering av arbeidstakers andel av pensjonspremie i NAV fra 1. januar 2015. Skyldig pensjonstrekk inneholder siste termin av arbeidstakers andel av pensjonspremie for 2015.

Note 17 | Skyldig offentlige avgifter

	31.12.15	31.12.14
Utgående merverdiavgift	-4 646	-10 520

Skyldige offentlige avgifter er avsatt utgående merverdiavgift som skriver seg fra salg av trykkeritjenester og kjøp av tjenester fra utlandet (reverse charge). Dette blir betalt ved terminvis oppgjør for merverdiavgift.

Note 18 | Leverandørgjeld

	31.12.15	31.12.14
Leverandørgjeld drift	-497 524	-429 078
Leverandørgjeld ytelser	-383 352	-270 723
Sum leverandørgjeld	-880 877	-699 801

Leverandørgjeld består av inngående faktura som behandles i etatens fakturasystem og omfatter fakturaer som ikke er avregnet på rapporteringstidspunktet. I leverandørgjelden inngår både forfalte og ikke forfalte poster. Pr 31.12.2015 har vi en økning i leverandørgjeld sammenlignet med 31.12.2014. Dette skyldes en økning i antall fakturaer både på drifts- og ytelsesfakturaer. I tillegg omfatter leverandørgjelden pr 31.12.2015 to fakturaer fra Garantikassen for fiskere og SGFinans på tilsammen 44 mill. kroner.

NAV har et stort antall fakturaer på ytelsesområdet som ikke går gjennom etatens fakturasystem og som dermed ikke inngår i grunnlaget for leverandørgjeld. Det er satt i gang et arbeid med sikte på å kunne behandle alle fakturaer i felles fakturasystem.

Note 19 | Annen gjeld knyttet til drift

	31.12.15	31.12.14
Tilbakebetalt nettolønn	0	-7
Eksternt finansierte prosjekt	-5 807	-5 425
Sum annen gjeld knyttet til drift	-5 807	-5 432

Tilbakebetalt nettolønn gjelder innbetaling av for mye utbetalt lønn.

Prinsippet for regnskapsføring av eksternt finansierte prosjekt er endret i 2015. Prosjektinntekter blir nå resultatført ved mottak. Balanseføring av prosjektmidler skjer nå kun ved årets slutt dersom det er ubenyttede midler som skal overføres til nytt år. Tidligere ble prosjektinntekter balanseført ved mottak og resultatført først når prosjektmidlene ble benyttet.

Note 20 | Gjeld tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.15	31.12.14
Trekk i pensjon ved institusjonsopphold	-225	-535
Skyldig bidrag til bidragsmottaker	-27 567	-65 003
Skyldig skattetrekk ytelser	-9 037 219	-7 058 620
Annen kortsiktig gjeld knyttet til tilskuddsforvaltningen	-41 248	-45 176
Sum gjeld tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	-9 106 260	-7 169 333

Trekk i pensjon ved institusjonsopphold er midler trukket i pensjon for å dekke kostnader ved institusjonsopphold. Midlene utbetales til kommuner og private institusjoner.

Skyldig bidrag til bidragsmottaker er innbetalinger fra bidragspliktige som ikke er formidlet til bidragsmottaker.

Skyldig skattetrekk gjelder skattetrekk på tiltaksmidler, pensjon og stønader som er utbetalt i november og desember og som kommer til betaling i januar påfølgende år. Økningen kan i hovedsak forklares ved at uføretrygd fra 1. januar 2015 skattelegges som lønn.

Annen kortsiktig gjeld knyttet til tilskuddsforvaltningen består i hovedsak av oppfølging av saldokorrigeringer mellom enheter, ubehandlede innbetalinger, diverse trekk og returer fra bank på grunn av opphørte eller ugyldige konti.

Note 21 | Interne avregninger

	31.12.15	31.12.14
Motkonto balanseposter innkrevingsvirksomhet	-5 177 721	-4 868 599
Motkonto balanseposter ytelser	-83 805	-27 168
Motkonto balanseposter drift	-71 019	-79 268
Motkonto leverandørgjeld drift	497 524	429 078
Motkonto leverandørgjeld ytelser	383 352	270 723
Motkonto ytelser under revurdering	-349 666	-533 150
Sum motkontoer balanse	-4 801 335	-4 808 384

Vesentlige balanseposter er fremstilt på egne linjer i artskontorapporteringen. Tilhørende motposter er plassert i interne avregninger.

I tillegg inneholder interne avregninger interne balanseposter som ikke er gjenstand for inn- eller utbetaling, men som er til informasjons- og styringsformål. Disse postene skal balansere mot hverandre og ikke innvirke på sum interne avregninger. De største postene her er tilskudd og rente- og avdragsfrie lån til hjelpemidler, avskrivning tilskudd/lån til hjelpemidler og åpne poster stønad (skyldnerkonti: poster som er utbetalt, men ikke er valuert og derfor har forsinket resultatføring), jfr tabell nedenfor.

	31.12.15	31.12.14
Skyldnerkonti ¹⁾	-722 146	-5 627 878
Motkonto til skyldnerkonti	722 146	5 627 878
Lån til hjelpemidler	4 635 092	4 742 312
Motkonto til lån til hjelpemidler	-4 635 092	-4 742 312
Avskrivning lån til hjelpemidler	154 190	159 856
Motkonto avskrivninger lån til hjelpemidler	-154 190	-159 856
Avskrivning bidrag	40 152	54 018
* Foreldet	4 042	1 303
* Uerholdelige	9 937	16 523
* Avskrivninger andre årsaker	26 173	36 192
Avskrivning andre krav	146 686	125 721
* Foreldet	17 922	21 686
* Uerholdelige	54	0
* Avskrivninger andre årsaker	128 710	104 035
Motkonto avskrivning bidrag og andre krav	-186 838	-179 739
Til innkreving feilutbetaling	1 195 513	1 052 490
Ikke innkreving feilutbetaling	275 642	228 586
Foreldet feilutbetaling før innkreving	272 492	254 208
Motkonto innkreving, ikke innkreving og foreldelse feilutbetaling	-1 743 831	-1 535 283

1) Nivåendringen i forhold til 2014 skyldes at skatteoppgjøret for 6. termin 2014 var sendt men ikke avregnet pr 31. desember 2014

Skylderkonti: Består av betalingsoppdrag sendt til bank, men ikke avregnet og dermed ikke resultatførte ytelser. Disse skal balansere mot motkonto og samsvare med åpne poster i utbetalingsreskontroen (UR). Åpne poster vil f.eks være utbetalinger som uhevede utbetalingskort, enkelte utenlandsbetalinger og andre utbetalinger med forsinket resultatføring.

Lån til hjelpemidler: NAV gir tilskudd og rente- og avdragsfrie lån til hjelpemidler og kjøp av bil, jf. folketrygdlovens § 10-5 og 10-6. Dette er tilskudd som belastes stønadsbudsjettet ved utbetaling. Mottaker underskriver et gjeldsbrev i forhold til eventuell mislighold eller at han ikke har bruk for hjelpemiddelet lenger. NAV synliggjør i regnskapet at dette er tilskudd/lån hvor det foreligger gjeldsbrev, for å ha en regnskapsmessig oppfølging av alle gjeldsbrev. Lån til hjelpemidler påvirker derfor ikke sum interne avregninger. Lånet kan bli delvis innfridd ved innlevering av hjelpemiddel eller ved at bruker kjøper hjelpemiddelet.

Avskrivning lån til hjelpemidler: For å synliggjøre de årlige avskrivninger av tilskudd til kjøp av gruppe-1 biler og næringslån blir disse balanseført. Tilskuddene skal avskrives over 11 år og lånene skal avskrives over 10 år. Avskrivningene er kun en årlig memorialføring som blir gjennomført i desember for regnskapsmessig oppfølging og påvirker derfor ikke sum interne avregninger.

Avskrivning bidrag og andre krav: Avskrivninger knyttet til innkreving av bidrag og stønad, feilutbetalinger og pensjoner blir balanseført og gruppert under interne avregninger sammen med tilhørende motkonto. Avskrivningene er i tabellen over fordelt etter avskrivningsårsaker. Avskrivninger andre årsaker skyldes blant annet frikjent far, konkurs, dødsbo, gebyrer og gjeldsordning.

Bidrag: Avskrivninger er redusert fra 2014 til 2015 og skyldes at færre saker er vurdert i 2015.

Andre krav: Andre avskrivninger på kr 128,7 mill. kroner består av maskinelle avskrivninger og manuelle kravkorrigeringer med 112,6 mill. kroner, dødsbo 7,5 mill. kroner, gjeldsordning 6 mill. kroner, samt andre årsaker 2,6 mill. kroner.

Til innkreving feilutbetaling: Beløp som skal kreves inn som følge av tilbakekreivingsvedtak i revurderte saker blir ført på egne balansekonti. Kontiene er gruppert i interne avregninger sammen med tilhørende motkonto. Balansekontiene vil vise hva som totalt er overført til innkreving i løpet av året inklusive renter. Saldoen pr 31.12.2015 er i tabellen nedenfor spesifisert pr ytelse.

Ikke innkreving feilutbetaling: Beløp som, etter tilbakekreivingsvedtak, ikke skal kreves inn blir ført på egne balansekonti. Kontiene er gruppert i interne avregninger sammen med tilhørende motkonto. Saldoen pr 31.12.2015 er i tabellen nedenfor spesifisert pr ytelse.

Foreldet feilutbetaling før innkreving: Beløp som allerede er foreldet når tilbakekreivingsvedtak i revurderte saker foreligger blir ført på egne balansekonti. Kontiene er gruppert i interne avregninger sammen med tilhørende motkonto. Saldoen pr 31.12.2015 er i tabellen nedenfor spesifisert pr ytelse.

Fordelt på ytelser pr 31.12.2015	Overført innkreving	Ikke innkreving	Foreldet
Tidsbegrenset uføre og Supplerende stønad	3 256	1 946	121
Bametrygd	80 143	16 990	16 871
Kontantstøtte	9 801	588	580
Yrkesskade	328	222	117
Grunn- og hjelpestønad	4 837	7 597	1 469
Inntektsytelser ¹⁾	16 183	8 830	
Pensjon ¹⁾	207 611	153 111	171 484
Enslig forsørger ¹⁾	114 616	14 849	8 843
Sykepenger	106 524	21 437	4 070
Foreldrepenger	32 727	4 058	784
Andre ytelser Infotrygd	1 905	194	32
Arbeidsavklaringspenger	257 727	36 842	51 732
Dagpenger	320 774	7 666	16 380
Individstønad	6 982	1 279	8
Tiltaksarrangører	360	35	
Tilbakekreving skatt ²⁾	31 739		
SUM	1 195 513	275 642	272 492

¹⁾ I linjen for Inntektsytelser inngår uføretrygd basert på nye regler fra 01.01.2015 og Enslig forsørger basert på regelendring fra 01.04.2014.

Fram til 31.12.2014 inngår uførepensjon i linjen for pensjon.

²⁾ Gjelder skattebeløp i tilfeller der det er fattet netto tilbakekreivingsvedtak

Note 22 | Fordringer SPK

	31.12.15	31.12.14
Fordringer SPK	23 771 128	22 894 021

Fordringer SPK gjelder ytelser som NAV utbetaler for Statens Pensjonskasse (SPK). Ytelsene blir resultatført i SPK sitt regnskap. I NAV sitt regnskap vil disse utbetalingene framgå som fordringer i balansen og bli rapportert mot SPK sitt mellomværende med statskassen gjennom året. Balanseposten i NAV sitt regnskap vil ha tilsvarende motpost i SPK sin balanse og vil bli nullstilt ved overgang til nytt regnskapsår.

Note 23 | Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Formålet med denne noten er å vise forskjellen mellom beløp som er bokført på eiendels- og gjeldskontoer og mellomværende med statskassen. Som noten viser, har ikke NAV eiendels- eller gjeldskontoer som ikke inngår i mellomværende med statskassen. Oppstillingen nedenfor er eksklusiv kapittel 7155 som gjelder SPK. Sum avregning med statskassen og mellomværende med statskassen er dermed like.

Tekst	Avregning med statskassen	Mellomværende med statskassen	Differanse
Andre langsiktige fordringer	500	500	
Sum finansielle anleggsmidler	500	500	0
Kundefordringer	0	0	
Sum kundefordringer	0	0	0
Fordringer vedrørende innkrevingsvirksomhet	5 177 721	5 177 721	
Motpost konto 151	-5 177 721	-5 177 721	
Fordring på ansatte	6 035	6 035	
Andre kortsiktige fordringer	-459	-459	
Sum andre fordringer	5 576	5 576	0
Konter	0	0	
Andre bankinnskudd (utenfor statens konsernkonto)	31 191	31 191	
Sum kasse og bank	31 191	31 191	0
Leverandørgjeld	-880 877	-880 877	
Motpost leverandørgjeld	880 877	880 877	
Sum leverandørgjeld	0	0	0
Gjeld vedrørende tilskuddforvaltning og andre overføringer fra staten	-2 339 002	-2 339 002	
Motpost konto 250-251	2 339 002	-6 438 144	
Tømming 2559	-8 777 146		
Sum gjeld tilskuddsforvaltning og andre overføringer	-8 777 146	-8 777 146	0
Forskuddstrekk	-282 824	-282 824	
Påleggstrekk	-273	-273	
Pensjonstrekk	-22 167	-22 167	
Trukket fagforeningskontingent	4	4	
Diverse trekk Agresso	0	0	
Sum skyldig skattetrekk og andre trekk	-305 260	-305 260	0
Utgående merverdiavgift	0	0	
Inngående merverdiavgift	0	0	
Oppgjørskonto merverdiavgift	-4 646	-4 646	
Sum skyldig offentlige avgifter	-4 646	-4 646	0
Tilbakebetalt nettolønn	0	0	
Teknisk konto Agresso	0	0	
Annen kortsiktig gjeld	-5 807	-5 807	
Sum annen kortsiktig gjeld	-5 807	-5 807	0
Totalt	-9 055 592	-9 055 592	0

7 Figurer og tabeller

Figur 1. Utviklingen i antall brukere av nye selvbetjeningsløsninger levert i 2014 og 2015.....	10
Figur 2. Oppfølging av arbeidssøkere og personer med nedsatt arbeidsevne.....	17
Figur 3. Endring i ledighet, andel ledige og tiltaksintensitet etter alder. Gjennomsnitt 2015.....	18
Figur 4. Endring i ledighet, andel arbeidsledige og tiltaksintensitet blant innvandrergupper.....	19
Figur 5. Saksbehandlingstider i utlandssaker.....	24
Figur 6. Antall ytre-grensesaker. Utvikling fra juli 2014 til desember 2015.....	25
Figur 7. Tilbakekrevingssaker etter ytelsesområder. Antall/saldo i mill. kr. siste 12 mnd.	27
Figur 8. Antall personer med netto tilbakekreving i 2015.....	28
Figur 9. Utvikling i antall tilbakekrevingssaker til behandling. Alle ytelser.....	28
Figur 10. Alderspensjonister i alt. Kjønn. 31.12.2005-31.12.2015.....	30
Figur 11. Alderspensjonister 62-66 år etter kjønn. Andel av befolkningen i samme aldersgruppe.....	31
Figur 12. Utviklingen i etatens sykefravær 2011- 2015.....	37
Figur 13. Sykefraværet fordelt på korttids- og langtidsfravær i 2013, 2014 og 2015.....	37
Figur 14. Utviklingen av registrerte uønskede hendelser (trusler og vold), 2013 – 2015.....	38
Figur 15. Fordeling og utvikling av type registrerte hendelser i 2013 – 2015.....	38
Figur 16. Utviklingen av opplevde trusler 2013, 2014 og 2015.....	39

Tabell 1. Nøkkeltall fra årsregnskapet.....	7
Tabell 2. Nøkkeltall arbeid og tjenester.....	9
Tabell 3. Nøkkeltall ytelser fra NAV 2014-2015.....	9
Tabell 4. Andel saker som behandles innen normert tid. 2014-2015.....	24
Tabell 5. Kvalitetsmålinger på utvalgte vedtak.....	26
Tabell 6. Antall anmeldelser, antall saker og beløp 2014 – 2015.....	29
Tabell 7. Menn fordelt på uttak av fedrekvote/foreldrepenger ved fødsel. Antall og andel.....	33
Tabell 8. Utviklingen i ressursbruk for statlig ansatte ved NAV-kontor. 2012-2015.....	40
Tabell 9. Tilgang nye mottakere og produksjonsvolum på noen utvalgte ytelser. 2014 og 2015.....	40
Tabell 10. NAVs ressurser fordelt på stønadsområder og tjenester.....	41

Utgitt av:

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Postboks 5

St. Olavs plass

0130 OSLO